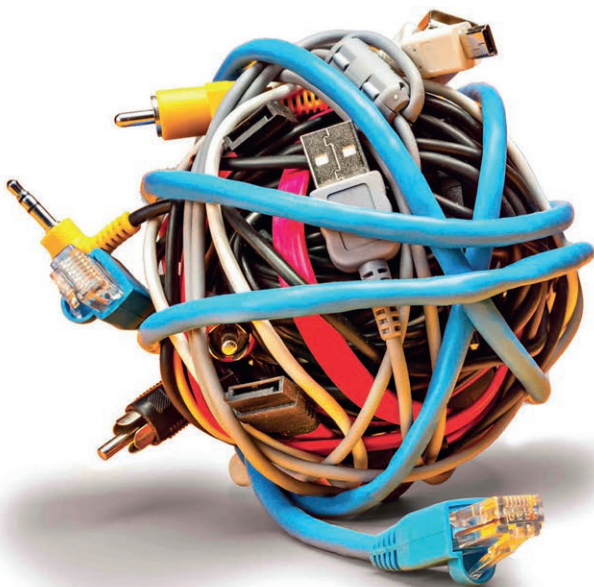

БІЛЬШЕ КРАПЕЛЬ

ТАЄМНИЦЯ,
МИЛІСТЬ,
«БЕЗЛАДОЛОГІЯ»

ДЖОРДЖ ВЕРВЕР

«Час від часу я ловлю себе на думці, що в житті немає порядку, усюди панує безлад, і я навчаю «безладології», адже Бог, по Своїй милості, благодаті й неосягненій людським розумом таємничості, часто творить Свої величні чини всупереч безладу, який панує у нашому житті!»

У своїй найбільш автобіографічній із усіх написаних донині книжок Джордж Вервер із властивою йому чесністю і цілющою відвертістю розповідає про свої переживання, що стосуються життєвих невдач, і про те, як Бог діє у найбільш складних і заплутаних ситуаціях.

Вирушайте у путь разом із цим видатним чоловіком віри і прочитайте його роздуми про те, що все, до чого ми торкнемося, неодмінно нестиме на собі печать немочі й недосконалості, проте Бог діє всупереч нашої гріховності та людській безпорадності. Для автора таємницею за сімома замками є те, що Бог продовжує творити Свої великі чини в нас і через нас попри «безладологію».

Читайте книжку Джорджа *«Більше крапель: таємниця, милість, «безладологія»* і радійте тому, що робить наш великий Бог, а також тому, що Він не перестає діяти через нас!

«Знову цей старомодний Вервер! У книжці ви знайдете навіть не «нові краплі з крану, що протікає», а справжні скарби, якими щедро ділиться ця щира людина.»

**Преподобний Тоні Сарджент,
почесний ректор Міжнародного християнського коледжу**

Джордж Вервер майже шістдесят років тому створив місіонерську організацію «Операція Мобілізація» («ОМ») і був директором її міжнародних програм протягом сорока шести років. Разом зі своєю дружиною Дреною Джордж продовжує брати активну участь у служінні місії і, як і раніше, керує служінням «Особливі проекти».

UA

OM
EAST

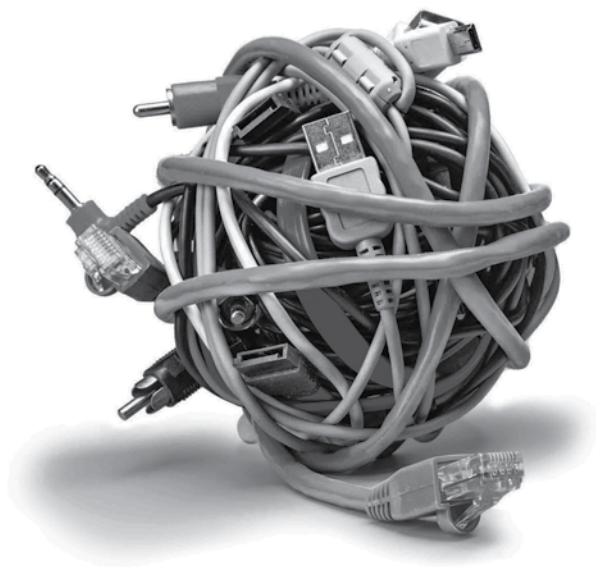
ISBN: 978-617-503-212-1

9 786175 032121

БІЛЬШЕ КРАПЕЛЬ

ТАЄМНИЦЯ,
МИЛІСТЬ,
«БЕЗЛАДОЛОГІЯ»

ДЖОРДЖ ВЕРВЕР

DM
EAST

«Мені надзвичайно подобається Джордж Вервер і ця книжка! Небагато людей мають більше підстав породжувати такі провокаційні думки про життя Церкви, ніж Джордж, який ось уже багато десятиків років невпинно шукає «найменш значущих», «останніх» і «загиблих». Тим часом із Божою допомогою він започаткував надзвичайно дивовижний рух, завдяки якому євангельська звістка щодня торкається сердець багатьох тисяч людей».

Енді Готорн, офіцер ордена Британської імперії, британський євангеліст, ініціатор і засновник благодійного товариства *The Message Trust*.

«Ось уже понад пів століття Вервер відомий як натхнений благодаттю примиритель, друг грішників і світоч життєвої мудрості. Це ж можна сказати і про його книжку: це не трилер, не повчальне читиво, а книжка біблійних істин, перевірених досвідом, яка може допомогти читачеві зрушити з мілини під час життєвого плавання».

Д-р Грегорі Лівінгстон, засновник організації *Frontiers*.

«Знову цей старомодний Вервер! У книжці одного з чудових сучасних проповідників втілені простота й пристрасність, відбиток яких несе його служіння словом, коли він розважає про проблеми, надзвичайно важливі для Церкви Христової. Ця невеличка книжка, написана для широкого кола читачів, по праву може вважатися «класикою жанру» в таких сферах, як практичне богослов'я і наставництво. У ній ви знайдете навіть не нові «краплі з крану, що протікає», а справжні скарби, якими щедро ділиться ця щира людина. Я маю намір подарувати по примірнику цієї книжки всім своїм студентам».

Д-р Тоні Сарджент, почесний ректор *Міжнародного християнського коледжу*.

«Перебуваючи на зйомках разом із Джорджем, подорожуючи разом з ним і працюючи пліч-о-пліч, я отримую справжнє бла-

гословення: щодня він ділиться з навколишніми краплями живильної води, і це стосується не лише інтерв'ю, але й усього його життя. Для мене — велика честь, що пристрасне бажання Джорджа, щоб світ пізнав Ісуса, а ми ще більшою мірою вподібнилися Йому, частково передалося й мені, і я переконаний, що, читаючи цю книжку, ви також отримуєте особливе благословення і натхнення».

Малькольм Тернер, генеральний директор
Christian Television Association.

«Це — Джордж Вервер у своєму кращому вияві! Кожен розділ цієї книжки сам собою є закінченим твором, і в кожному ви знайдете безцінні скарби істини. Думаю, що слово «безладологія» уже найближчим часом увійде в широкий вжиток».

Пітер Мейден, колишній директор «Кесвікської конвенції»,
почесний директор відділу міжнародного служіння «ОМ».

«Це — натхненна книжка, і її неодмінно потрібно читати! Висоти, на які підносить нас автор, глибини, в які ми пірнаємо разом із ним, і широта його погляду є для нас, читачів, тим дзеркалом, завдяки якому ми можемо оцінювати себе на своєму духовному шляху. Труднощі, про які розповідає Джордж, є свідченням того, як Бог діє в його житті через Своє Писання, зміцнює його і спонукає до дій. І я переконаний, що Він діятиме і в нас, усіляко впливаючи й на наші духовні шляхи».

Робін Оук, колишній начальник Департаменту поліції
і автор книжки «*Отче, прости*».

«Я отримав велике задоволення від читання цих невеликих, однак наповнених глибоким змістом розділів. Ця книжка повна гумору. В ній відлунує крик душі за істиною, смиренням і рівновагою».

Майкл Уїлтшир, колишній кореспондент *The Financial Times.*

eBooks for download
east.om.org/ebooks

Originally published in English under the title
More Drops by George Verwer
Copyright © George Verwer 2015
International rights from Roy Hession Book Trust

© 2020 by George Verwer for the Ukrainian edition.
Translated by permission. All rights reserved.
ISBN: 978-617-503-212-1

Переклад Маргарити Тучкової
Редактори: Світлана Фотина, Петро Наконечний
Graphics & Layout: OM EAST

Авторське право захищене. Використання і розмноження матеріалів публікації без письмового дозволу видавця заборонено, за винятком коротких цитат у критичних і оглядових статтях.

Біблійні цитати наведено в перекладі Івана Огієнка.

eBooks for download: east.om.org

ПОСВЯТА

Я присвячую цю книжку всім тим, із ким познайомився завдяки служінню місії «ОМ», а також за інших обставин. Тим, чий життя, з людської точки зору, не склалися. У цих людей немає плану «А» і плану «Б», — оскільки вони, образно висловлюючись, мають план «М». У розмовах із ними я нагадую їм про «велику Божу абетку», закликаю прийняти Божу «радикальну» благодать і йти далі.

Мені знову й знову пригадується вірш із 1 Послання Івана 3:16: *«Ми з того пізнали любов, що душу Свою Він поклав був за нас. І ми мусимо класти душі за братів!»*

ПОДЯКА

Я хотів би подякувати всім, хто допомагав мені у створенні цієї книжки. Зокрема, хочу висловити вдячність сотням людей, які зробили величезний духовний внесок у моє життя (у деяких випадках їхній дар я отримав через книжки і записи). Перш за все — моєму духовному батькові Біллі Грему і другому за значущістю в моєму житті християнському лідерові — дру Освальдові Дж. Смітові. Особливо хочу подякувати Господу за моїх батьків, дружину Дрену, сестру Барбару й за всіх рідних та близьких мені людей.

ПЕРЕДМОВА

Книжку «*Більше крапель: таємниця, милість і «безладологія»*» я вважаю надзвичайною: по-перше, причиною цього є її автор, а по-друге, послання, звернене до нас із її сторінок.

Автор цієї книжки, Джордж Вервер, засновник організації *Operation Mobilization* («ОМ»), відомої в Україні як «Обітниця миру», яка у ХХ столітті була однією із найбільш значущих місіонерських організацій світу. Створена на початку п'ятдесятих років, «ОМ» відома тим, що:

- займається видавництвом і розповсюдженням християнської літератури євангельського спрямування різними мовами у багатьох країнах світу, цінність якої залишається незмінною упродовж десятиліть. Створенням та публікацією посібника «*Операція «Мир»*» — чудового джерела натхнення на посвяту молитві;
- імовірно, була першою місіонерською організацією у світі, яка наголошувала на важливості короткострокового місіонерського служіння і створювала можливості для його здійснення (окрім того, що донині організація надає особливого значення довготерміновому служінню). Як наслідок, до служіння «ОМ» у різний час долучалися лідери інших організацій, як, наприклад, *YWAM*, *IFES* і *Frontiers*;
- під керівництвом Джорджа були започатковані нові служіння на кораблях *Logos*, *Doulos* і *Logos Hope*, завдяки яким Євангельську Звістку почули мільйони людей у різних країнах світу;
- починаючи з 60-х років, коли це було ще доволі непопулярно, «ОМ» зосередила свої зусилля на країнах, закритих пропо-

віді Євангелії, таких як Індія (й Індійський субконтинент), Туреччина, Східна Європа і Близький Схід, — усі ці служіння і нині приносять рясні плоди для Божого Царства;

- людьми, на яких вплинуло служіння «ОМ», було створено чимало інших місіонерських організацій; мабуть, найяскравішим прикладом серед них є *Good Shepherd Movement*, учасники якого несуть служіння серед далітів у Індії, і *Pioneers*, які служать недосягнутим Євангелією народам та жителям мегаполісів.

Зважаючи на творчий підхід до служіння і стратегічні інновації Джорджа Вервера, багато-хто (а серед них і я сам) схильні вважати його чи не найвидатнішим керівником місіонерського руху і громадським діячем, якого дала світові Північна Америка за останні шістьдесят років. З огляду на це, якщо ви запитаете моєї думки стосовно того, чи варто читати його книжки, я відповім: безумовно, те, що він пише, читати варто!

Стосовно послання, зверненого до нас зі сторінок цієї книжки... Я вважаю, що це видання важливе темами, які воно порушує. У ній викладені принципи, на які спирався у служінні сам Джордж і на яких майже впродовж шістьдесяти років ґрунтувалося служіння «ОМ». Ось вони:

- безумовна необхідність глибокого вкорінення в біблійних істинах і, водночас, уміння виявляти благодать стосовно тих, хто має інші переконання;
- заклик до «радикального» учнівства, що характеризується дисциплінованим, сповненим радості й благочестя служінням Христу;
- намагання думати добре про інших християн, ухилятися від пліток, не тримати образи на тих, хто, можливо, заподіяв нам зло, і вияв великодушності у стосунках з іншими людьми;

- сподівання на те, що, у Своїй незбагненній і провіденціальній всемогутності, Бог може подарувати чимало благословень, навіть у тих ситуаціях, де, здавалося б, усе полетіло шкереберть: на позначення таких ситуацій Джордж використовує власний термін — «безладологія»;
- важливість дотримання рівноваги між сміливою проповіддю Євангелії і служінням співчуття;
- нагальна необхідність у євангелізації душ, які гинуть, і тих, хто ще не чули Євангелії.

Ці принципи, на які спиралися і якими впродовж багатьох десятиліть керувалися у своєму служінні і сам Джордж, і служителі «ОМ», надихають і мене. Тому про них варто читати.

У останньому розділі «*Більше крапель*» Джордж пише, що, якщо звістка про таємниці, милість і «безладологію» (а також благодать) чітко і зрозуміло не прозвучала у цій книзі, це означає, що йому не вдалося досягти своєї мети. Однак мети йому досягти вдалося. І тому цю сповідь християнина, старанного учня Христа й очільника місіонерського руху читати варто. Якщо представники прийдешніх поколінь сприйматимуть і застосовуватимуть те, про що пише у цій книжці автор, життя багатьох із них докорінно зміниться, оскільки вони стануть «радикальними» (і цілісними) учнями.

Ліндзі Браун,

міжнародний директор *Lausanne Movement for World Evangelisation* (із 2008 р. і донині), генеральний секретар *International Fellowship of Evangelical Students* (в Україні — «*Міжнародна співдружність студентів-християн*» (1991–2007 рр.), колишній член «ОМ» (1976–1977 рр.).

ВСТУП

Таємниця, милість і «безладологія»

Упродовж декількох років я молився і плекав задум написання цієї книжки. Я не вважаю себе обдарованим письменником і не маю часу, щоб цілковито присвятити себе цій праці, тому мені писати важко.

Палка любов до книжок, що бере свій початок ще з часів мого навернення до Христа, завжди була спрямована на книжки інших авторів. Усе життя я займаюся видавництвом і розповсюдженням книжок, написаних видатними християнськими авторами — як чоловіками, так і жінками. Коли ж я замислююся про свої книжки, то доходжу висновку, що одна з їх цінностей полягає у тому, що в них я знайомлю читача з багатьма іншими авторами. Якщо у вас є написані мною раніше книжки, чому б не переглянути їх? Наприкінці цієї праці ви знайдете перелік інших моїх книжок і книжок інших авторів, які я зазвичай рекомендую прочитати.

Я дивуюся тому, що світом розійшлися більше мільйона примірників моїх книжок майже п'ятдесятьма мовами. Після виходу однієї із перших моїх книжок, *«Спрага реальності»* (у 1996 році виданої під назвою *«Прийди! Живи! Помри!»*), я отримав понад двадцять п'ять тисяч особистих листів. Куди б я не приїжджав, люди свідчать про те, як їм допомагають ці книжки. Це для мене неабияке натхнення, і я можу лише дякувати за це Господу.

У моїй попередній книжці *«Краплі з крана, що протікає»* лише в одному розділі я спробував розповісти про найбільшу перемену, що відбулася у моєму житті та в історії *«ОМ»*: намагання сприймати соціальні проблеми та соціальне служіння як

життєво важливу складову нашого служіння. У цій останній книжці «*Більше крапель: таємниця, милість, «безладологія»*» я хочу глибше розкрити цю тему, а також розповісти про те, що дізнався за останні роки про завдання, які ми покликані виконувати в межах соціального служіння, про те, наскільки ця справа складна і як легко, виконуючи її, потрапити у скрутну ситуацію.

Не знаю, як висловитися, однак я спостерігаю, що багато християнських лідерів і пересічних християн припускаються у своєму житті й служінні серйозних помилок. Оскільки і сам я припустився цілої низки подібних помилок, я сподіваюся, що, розповівши про це, зможу допомогти іншим уникнути небезпек, що підстерігають кожного з нас. Спираючись на свої спостереження та власний досвід, я дійшов висновку, що з деяких скрутних ситуацій вийти, не заподіявши серйозної шкоди собі і Тілу Христовому, практично неможливо. У першому розділі ви прочитаєте про те, що, коли мені було вісімнадцять років (на той час я працював у компанії, яка продавала вогнегасники), я поїхав на захід країни, у напрямку Великого каньйону, захопивши з собою Біблію, щоб дорогою почитати Книгу Дії. У ній я натрапив на вірш, який став найголовнішим віршем мого життя:

«Але я ні про що не турбуюсь, і свого життя не вважаю для себе цінним, аби не скінчити дорогу свою та служіння, яке я одержав від Господа Ісуса, щоб засвідчити Євангелію благодаті Божої» (Книга Дії 20:24)

Озираючись у минуле й оцінюючи свій 58-річний досвід життя з Христом (на момент написання книжки. — *Прим. редактора*), можу впевнено стверджувати, що щодня я намагався жити у злагоді з цим віршем. І молюся про те, щоб прожити подібним чином і решту життя. Чи відчуваєте ви, з якою щирістю і пристрастю ці слова сказав апостол? Чи можете ви,

перечитуючи їх, зробити їх метою і завданням свого власного життя? Якщо так, то, думаю, ви визнаєте цю книжку корисною для себе у багатьох сенсах.

Як і в книжці *«Краплі з крана, що протікає»*, кожен розділ книжки *«Більше крапель»* сам собою є закінченим цілим. Оскільки я більше не можу похвалитися бездоганною пам'яттю, цілком імовірно, що у цій книжці повторюється дещо з того, що вже було сказано в інших книжках, хоча, гадаю, нікому не зашкодить прочитати ще раз щось надзвичайно значуще й важливе.

Я молюся, щоб, прочитавши *«Більше крапель»*, читачі побажали читати і перечитувати інші мої книжки, перелік яких можна знайти наприкінці цієї; ці книжки можна безкоштовно отримати у багатьох містах і країнах. Я також молюся про те, щоб разом із нами послання цієї книжки несли далі всі, чийх сердець воно торкнулося. Я палко бажаю передати прийдешньому поколінню якомога більше з того, чому я навчився у Господа і в Його народу. Мій письменницький стиль може здаватися доволі нестандартним. Незважаючи на це, я вважаю, що мої книжки написані просто і зрозуміло. Якщо читач хоч певною мірою керується здоровим глуздом і духовною проникливістю, він зрозуміє те, що я хочу донести до нього.

Я закінчую друкувати цей вступ під звуки чудової фортепіанної музики Чайковського, Моцарта і Бетховена. Кілька днів тому я із дружиною Дреною був присутній на великому концерті у *Королівському Альберт-холі мистецтв і наук*. Я молюся про те, щоб принаймні деякі з моїх думок, особливо про прощення і благодать, звучали для вашого духовного слуху як музика й щоб ваше життя, завдяки прочитанню цієї книжки, стало більш гармонійним. У своїй книжці я спробую пов'язати з реальним життям і врівноважити іншими важливими міркуваннями завдання «радикального» учнівства, викладені у книжках *«Радикал»* Девіда Платта і *«Пробудження, натхненне благодаттю»* Чарльза Свіндола. До цього я хотів би додати заклик

до самовідданого місіонерського служіння і благовістя в усьому світі, щоб усі люди на землі почули євангельську звістку і щоб Божа Церква була у кожному народі. Я сподіваюся, що деякі з читачів переймуть це важливе бачення і долучаться до цієї праці. Я відповідаю особисто на кожне повідомлення електронної пошти, тож пишіть мені за адресою: **george.verwer@om.org**.

У Його благодаті та під Його владою —
Джордж Вервер

РОЗДІЛ 1

«БЕЗЛАДОЛОГІЯ»

Працюючи над книжкою *«Геть із зони комфорту!»*, я бажав стати свідком ще більш потужного пробудження у благодаті, особливо серед тих, хто бере участь у всесвітньому місіонерському служінні. До речі, розділ про благодать, разом із розділом про лідерство, свого часу вийшли окремим буклетом під назвою *«Лідерство, народжене благодаттю»*, який ми розповсюджуємо донині. Знову і знову ми чуємо про напруженість у стосунках серед тих, хто несе служіння благовістя у різних країнах світу, і багато місцевих церков страждають від серйозних конфліктів і глибокого розділення. Незважаючи на те, що деякі з цих конфліктів у взаєминах таки вирішуються, безліч залишаються нерозв'язаними й у деяких випадках стан речей, схоже, погіршується із кожним днем.

Зізнаюся, що досі у своїх працях я не зміг докладно викласти своє бачення «безладології». Тому спробую виконати це завдання у цій, новій, книзі. «Безладологія» — вигаданий мною термін, однак він має прямий стосунок до Бога і до того, як Він діє і діяв упродовж тисячоліть.

У Біблії є безліч текстів, у яких викладено звернені до нас настанови і заклики жити благочестиво, чесно і непорочно. Якщо ми чинитимемо так, як закликає нас текст із 1 Послання до коринтян 13, то це докорінно змінить наші життя і наші церкви. Я уже наголошував на цьому в одній із написаних мною раніше книжок *«Революція любові»*.

*«Коли я говорю мовами людськими
й ангольськими, та любови не маю, —
то став я як мідь та дзвінка або бубон
гудячий! І коли маю дара пророкувати, і знаю
всі таємниці й усе знання, і коли маю всю віру,
щоб навіть гори переставляти, та любови не
маю, — то я ніщо! І коли я роздам усі маєтки
свої, і коли я віддам своє тіло на спалення,
та любови не маю, — то пожитку не матиму
жадного!» (1 Послання до коринтян 13:1–3).*

Ми бачимо, як Бог діє і серед найрізноманітніших обставин, де панує безлад. Саме звідси й походить мій термін «безладологія». Упродовж багатьох років у проповідях і в розмовах я наводжу приказку, також вигадану мною: «Де двоє або трое зібрані в ім'я Його, там рано чи пізно почнеться безлад». У переважній більшості випадків, чуючи її, мої слухачі сміються. Потім я запитую, хто з них спостерігав це, і у відповідь здіймається ліс рук. Далі я пояснюю поняття «безладологія»: Бог, маючи безмежне довготерпіння, неосяжну милість і пристрасне бажання, щоб люди наvertsалися до Нього, часто посеред безладу творить великі справи. Це не виправдовує людського гріха, прорахунків або недбалості. Кожен християнин повинен прагнути жити і служити якнайкраще, — це просто зворотний бік медалі. Так діє Бог. І підтвердження цьому ми знаходимо в розлогих уривках із Книги Дії, а також у більшості новозавітних послань.

Виробити в собі це переконання, або віру, мені допомогла, разом із багатьма іншими чудовими книжками, книжка Гордона Макдональда «Відновлюючи твій зруйнований світ», і тепер ця віра надзвичайно міцно вкоренилася в моєму серці. Я переконаний, що вона допомогла мені досягнути Бога і Його дії більше, ніж що-небудь інше. Іноді я використовую на позначення

цього явища термін «радикальна» благодать, тобто благодать, що докорінно змінює життя.

За понад шістдесят років служіння, відвідавши понад дев'яносто країн світу і тисячі церков та різних організацій, я нерідко мимоволі ставав свідком того чи іншого безладу. Іноді справа полягала у явному гріху, в якому людині необхідно було покаятися. У інших випадках — у недалекоглядності й глупоті (або підберіть своє власне слово) — у нерозумній поведінці Божих дітей. Я не раз говорив і твердо у цьому переконаний: незалежно від того, наскільки ми сповнені Святого Духа, ми все одно люди. Те, що ми люди, — це прекрасно, однак водночас люди здатні створювати навколо себе чимало безладу.

Я захоплююся багатьма християнськими лідерами і намагаюся ставитися до них по благодаті, проте за ці п'ятдесят сім років я, на жаль, нерідко буваю свідком того, як лідери-християни, зокрема й місіонери, поведуться надзвичайно безглуздо, а висловлюються ще більш абсурдно... Іноді я і сам так чинив. Утім я неодноразово бачив, як, попри усе це, Бог діє. Вам, імовірно, буде неприємно читати ці рядки, проте все ж дозволю собі це сказати: багато відомих мені людей, коли Бог діяв через них, жили гріховним життям. Люди приймали спасіння, церкви зростали, новонавернені отримували настанови в учнівстві, а згодом виявлялося, що служителі, через яких Бог діяв, у той час жили в перелюбі. Зрозуміло, часто з плином часу наслідки їхніх гріхів наздоганяли їх: їх звільняли з посад, вони розлучалися або відбувалося щось гірше. Через багато років можна було зустріти цю людину з новим партнером по шлюбу і дізнатися, що він (вона) активно служить Богові. Якби я захотів написати про це книжку, то мав би сотні подібних прикладів. Як це пояснити? Лише «БЕЗЛАДОЛОГІЄЮ»!

Із цим терміном пов'язані ще два важливі слова — «таємниця» і «милість». Розмірковуючи над цим, я знову і знову звертаюся до останніх віршів одинадцятого розділу Послання

до римлян: *«О глибино багатства, і премудрости, і знання Божого! Які невідомі присуди Його, і недосліджені дороги Його!»* (Послання до римлян 11:33).

Декому, особливо лідерам, важко прийняти той факт, що Бог могутнім чином може діти через людину, яка, на їхню думку, дотримується хибних богословських переконань. Як таке може бути? Я нерідко зустрічаю людей, які несхвально відгукуються про того чи іншого телепроповідника, євангеліста або про інших служителів, забуваючи, що ми живемо в унікальному і складному світі. У пресі нищівно критикували окремі християнські телеканали, і я не можу не погодитися з деякими зі звинувачень, висунутих проти них. Те, що я бачив і чув у цих телепрограмах, неодноразово викликало у мене сльози, — особливо це стосується неймовірних хитрощів, до яких вдаються так звані проповідники, щоб зібрати кошти. Проте, будьте переконані, на небесах ви, на свій превеликий подив, зустрінете сотні тисяч людей, які увірували в Христа завдяки саме таким служінням! Тож чи не слід нам навчитися ставитися до цього так, як ставився апостол Павло?

«Одні, правда, і через заздрощі та колотнечу, другі ж із доброї волі Христа проповідують; а інші з любови, знаючи, що я поставлений на оборону Євангелії; а інші через підступ звіщають Христа нещиро, думаючи, що додадуть тягару до кайданів моїх. Але що ж? У всякому разі, чи облудно, чи щиро, Христос проповідується, а тим я радію та й буду радіти» (Послання до филип'ян 1:15–18).

Як би це не було неприємно, ми мусимо визнати: Бог часто діє через служіння людей, із якими ми, можливо, не бажали б мати нічого спільного. Він підтримує служіння, на які я осо-

бисто не пожертвував би ні копійки. Ми хочемо зрозуміти це і знайти цьому пояснення, однак із часом стає очевидним, що це неможливо! Це — «безладологія»! Щоб пояснити її докладно, варто було б написати окрему книжку. Проте я сумніваюся, що у найближчому майбутньому таку книжку буде написано. Надто вже багато буде у ній безладу!

Інша надзвичайно важлива сфера, у якій часто виникає безлад, — це сфера фінансів у цілому і питання пожертвувань на місіонерське служіння: на потреби конкретних людей або на різноманітні проекти. Скориставшись відомими «жахливими» історіями, можна «довести» що завгодно, тому такі історії про зловживання коштами у місіонерському служінні переповідають доволі часто; це відлякує людей і сприяє тому, що вони перестають жертвувати на потреби служіння благовістя. У всіх на слуху слово «залежність». На цю тему написано чимало екстремістських за суттю книжок і статей. Я вважаю, що це призводить до великої плутанини. Історія, я переконаний, покаже, що головними рушійними силами проповіді Євангелії і збудови Церкви Божої є щедрість і готовність іти на ризик у справі підтримки благодійних проектів (як, наприклад, проекту відкриття школи) навіть десь на іншому кінці світу. Якби у мене був час і особливий талант, я написав би окрему книжку й на цю тему.

Сумно те, що дехто не підтримуватиме будівництво нової школи (або інші подібні проекти), якщо вона не зможе самоопушитися з моменту створення. Це — величезна помилка, і це особливо стосується проектів у таких країнах як Індія. Упродовж багатьох років в Індії акцент робився на здатність шкіл самофінансуватися, саме тому там донині так мало хороших шкіл для найбільш вразливих верств населення (як, наприклад, для далітів¹ та представників нечисленних племен), водночас як для тих, хто може оплачувати навчання, у країні доступні тисячі шкіл (і я не кажу, що це погано). У такій надскладній

¹ «Пригноблені», політична самоназва недоторканих в Індії. — *Прим. перекл.*

ситуації, коли існує нагальна потреба в освіті для найбідніших, ми повинні бути готові інвестувати у школи великі кошти, перш ніж вони зможуть самоокупитися. Можливо, мине кілька десятиліть, перш ніж їхні випускники отримають роботу, і ситуація зміниться. Пересічній людині важко навіть уявити, із якими проблемами ми стикаємося в Індії, де майже триста мільйонів чоловік, які вважаються недоторканими, зазнають крайніх злиднів. У такій особливій ситуації (і в багатьох інших подібних, що виникають у різних куточках світу) нам просто необхідно виявляти виняткову щедрість. І однією з найбільших перешкод у цьому може стати саме залякування «залежністю». Це не означає, що ми не повинні розсудливо ставитися до підтримки проєкту, на який збираємося пожертвувати, і пильно не вдаватися в ситуацію. Найважливіше, щоб на місіонерському полі працювали вірні люди, які могли б чесно розпоряджатися фінансами й розсудливо керувати проєктами. Навіть якщо у нас щось може йти не так і на шляху може виникати безлад, я вірю, що історія покаже, як, попри цей безлад, Бог робить щось набагато більш значуще, ніж ми можемо собі уявити. Коли ми опинимося на небесах, можливо, там ми переконаємося, що наші особисті кошти, кошти церков і благодійних фондів не були витрачені марно на проєкти, які ми вважали провальними, — і тоді ми побачимо дивовижні плоди своєї жертвовності.

Нам завжди необхідно керуватися мудрістю і здоровим глуздом, а особливо варто остерігатися того, що я називаю «деструктивним ідеалізмом». Цей ідеалізм у поєднанні зі схильністю до перфекціонізму, властивою багатьом із нас, тягне за собою безліч розчарувань та розділень і призводить до великого безладу. Ось чому часто, коли автор викладає свої переконання або своє бачення, він виставляє інших людей, церкви та організації (як і те, чим вони займаються) у спотвореному світлі. Якби ми були хоча б трохи мудрішими, терплячішими й смирен-

нішими, це значно наблизило б нас до правди життя і перемог на духовному шляху.

І навіть сьогодні, у день, коли я завершую роботу над цим розділом, серед місіонерів і лідерів церков триває протистояння, і я відчуваю його гостріше, ніж будь-коли раніше. Існує чимало людей, які хочуть, щоб їх вважали вірними біблійному вченню євангельськими християнами, і які водночас — нехай і не явно, однак безсумнівно — відкидають найважливіші основи віри: істину про те, що всі, хто не у Христі, — перебувають у смерті, істину про спокутну жертву Ісуса і багато інших засадничих доктрин, яких упродовж сотні років дотримувалася більшість євангельських лідерів і громад.

Я вважаю, що автори багатьох книжок занадто критично висловлюються про Церкву і про всесвітній євангельський рух, до якого нині належать сотні мільйонів християн і який існує майже у кожній країні світу. Складається враження, що, на їхню думку, помилкових поглядів дотримувалися Августин Гіппонський, Жан Кальвін, Джон Веслі, Чарльз Сперджен, Вільям Кері, Хадсон Тейлор, Емі Кармайкл, Джон Стотт, Біллі Грем, Вочман Ні, Бакхт Сингх, Френсіс Шефер, Дуайт Муді, Фесто Ківенгере, Вільям Бут і сотні інших християн, завдяки яким цей рух став таким, яким є нині. Можливо, вони не заявляють про це відкрито, однак, на мій погляд, ця думка чітко простежується у їхніх працях. У цих книжках, що стали доволі популярними, можна знайти багато цінного, однак їхні автори знову й знову відступають від істини і потрапляють в оману, збиваючи з пантелику і читача та породжуючи у нього безліч сумнівів, що призводить до трагічного розділення у Тілі Христовому і вже спровокувало розколи у багатьох церквах. Часто природним наслідком появи таких книжок стає критика Церкви або й цілої конфесії. Звичайно ж, це може спонукати віруючих залишати свої церкви і створювати нові громади. І часто рушійною силою є радше реакція на те, що сталося, аніж прагнення дотриму-

ватися біблійної істини. Я вважаю, що від цього безлад лише посилюється, і тому переконаний, що, з огляду на все це, ми, більш аніж будь-коли раніше, потребуємо мудрості, любові та проникливості. Усупереч усім труднощам і перешкодам, нам слід прагнути рухатися далі, спрямовуючи свій погляд на Ісуса.

РОЗДІЛ 2

ВОГНЕГАСНИКИ, КНИЖКИ І ПРИПОВІСТІ

Сьогодні, коли я пишу ці рядки, ми святкуємо день народження нашої дочки Крісти, і я хочу присвятити цей розділ їй. Одна з багатьох помилок, яких я припустився у молодому віці, полягала у тому, що того дня, коли вона з'явилася на світ, мене не було в лікарні міста Лі, що у Ланкаширі. На щастя, там була моя дружина Дрена! Я повертався із закордонної поїздки й не встиг на цю мегаподію. Ми назвали доньку на честь Крісти Фішер, яка була родом із тодішньої Східної Німеччини і згодом стала місіс Рей Айхер. Упродовж багатьох років вона разом із Елфі Френксом керувала нашою організацією в Індії. Кріста увірнула в Ісуса на початку нашого служіння в Мадриді, де ми оселилися відразу ж після приїзду в Європу (це було восени 1960 року). Незабаром народився наш перший син Бен.

Улітку 1957 року ми втрьох планували поїхати до Мексики, щоб там розповсюджувати християнську літературу й проповідувати Євангелію. Я вивчав іспанську мову в старших класах школи та на першому курсі коледжу Мерівілль, де познайомився з Волтером Боркардом, із яким згодом жив у одній кімнаті, і Дейлом Ротоном, який справив на мене неабиякий духовний вплив. Ми вирушили до Мексики лише в середині липня, оскільки Дейл навчався у Вітонській літній школі, а ми з Волтером продавали християнські книжки, ходячи від дверей до дверей у житлових кварталах північно-східного Нью-Джерсі, де я тоді жив. До цього протягом декількох років у тій же місце-

вості я продавав вогнегасники, і цей бізнес успішно розвивався. Я розпалював вогонь у жаровні перед будинком господарів, а потім гасив його у них на очах невеличким вогнегасником моделі *Presto*. Незабаром у цій справі мені стали допомагати багато інших людей, і я почав продавати вогнегасники не лише вроздріб, але й гуртом, отримуючи чималий прибуток. Моїм босом був пан Фінкельштейн, єврей із Манхеттена, і для мене, шістнадцятирічного хлопця, було великою честю зустрітися з ним особисто. Він був надзвичайно задоволений моєю роботою і призначив мене агентом фірми з винятковими правами в окрузі Берген. Отож я офіційно зареєстрував свою компанію — *Bergen County Sales Co*. Бізнес розвивався доти, доки в моєму житті з'явився Ісус, який залучив мене до нового «бізнесу» — працювати «вогнегасником» із вічними наслідками. Улітку 1955–1956 рр. і ще впродовж деякого часу після мого навернення до Ісуса я продавав вогнегасники, однак 1957 року я вже займався розповсюдженням Біблії і християнської літератури, а незабаром після цього заснував місію *Send the Light* («Пошли світло»).

Я добре пам'ятаю, як того дня, коли ми з Волтером ходили в Нью-Джерсі від дверей до дверей, продаючи християнські книжки, проповідуючи Слово Боже і збираючи гроші на поїздку до Мексики, жінка в Норт-Хілдоні придбала у мене багато книжок, чим утішила мене. Думаю, вона помітила, що старанності мені було не позичати, а ось мудрості варто було повчитися, тому порадила прочитати Книгу Приповістей, старозавітну книжку мудрості. Я повільно рухався сторінками Старого Завіту, проте не думаю, що на той момент дістався до Книжки Приповістей. Ця жінка сказала мені слова, які запам'яталися мені на все життя: «*Приповіді зранку читати — диявола довіку не бачити*»¹, і показала мені в Біблії, що у Книзі Приповістей тридцять

¹ Перифраз англійської приказки «Яблуко зранку з'їдати — лікаря довіку не бачити». — *Прим. перекл.*

один розділ — по одному на кожен день місяця. Отож відтоді я постійно читаю Книгу Приповістей. Тоді я навіть уявити не міг, що Бог приготував для мене та як настанови і мудрість цієї книги допомагатимуть мені у мандрівці довжиною в сорок шість років у якості керівника місії «Пошли світло», яка згодом стала відома в Європі як «Операція мобілізація» («ОМ»).

То що ж мене так вразило в Книзі Приповістей? Ось деякі з її ключових тем.

1. Перемога над хтивістю

У Біблії ідеться про секс у сотнях віршів, а в деяких із них, як у Книзі Приповістей 5:18–19, ця тема розкрита досить незвично, якщо не сказати екстравагантно:

*«Хай твоє джерело буде благословенне,
і радій через жінку твоїх юних літ, —
вона ланя любовна та серна прекрасна,
її перса напоять тебе кожночасно, —
впивайся ж назавжди коханням її!»*

Коли я був молодим християнином, спраглим до пізнання Бога, усім серцем відданим Ісусові та Його Слову, я навряд чи міг уявити собі, що все життя боротимусь із цією проблемою. До навернення я уже певною мірою знав, що таке хтивість. Водночас я завжди розумів, що це погано, однак лише після навернення знайшов силу боротися з нею й здобувати перемогу. Не пригадую, щоб на той час я бачив хоч одну сцену із жанру «жорсткого порно», але переконаний, що без Ісуса я став би рабом хтивості. Знову і знову я перечитував уривки з Писання, як, наприклад, із Книги Приповістей 5, 6 і 7, вірші, подібні до наведеного вище, та інші тексти на цю тему, розкидані по всій Біблії, і вони послужили міцною основою у моїй боротьбі з хиттю, що триває усе життя.

*«...він раптом за нею пішов, немов віл,
до зарізу проваджений, і немов пес,
що ведуть його на ланцюгу до ув'язнення ...
бо вона багатьох уже трупами кинула,
і численні всі, нею забиті! Її дім — до шеолу
дороги, що провадять до смертних кімнат...»
(Книга Приповістей 7:22, 26–27).*

Тоді ми й гадки не мали, що завдяки цій поїздки до Мексики станемо однією із найбільших організацій, що розповсюджує Біблію та іншу християнську літературу по всьому світу багатьма мовами. Свого часу я ухвалив рішення видати у форматі журнальної статті текст про хтивість, який згодом став окремим розділом моєї книжки *«Краплі з крана, що протікає»*. Мабуть, жодне рішення щось опублікувати не далось мені так важко, як це.

2. Гріхи вуст

Гріхи вуст — одна із ключових тем Книги Приповістей. Лише погляньте, які довгі уривки присвячені їй!

*«Лагідна відповідь гнів відвертає, а слово
вразливе гнів підіймає. Язык мудрих —
то добре знання, а уста нерозумних
глупоту висловлюють. Очі Господні
на кожному місці, — позирають на злих
та на добрих. Язык лагідний то дерево життя,
а лукавство його — заламання на душі»
(Книга Приповістей 15:1–4).*

*«І глупак, як мовчить, уважається мудрим,
а як уста свої закриває — розумним»
(Книга Приповістей 17:28).*

*«Хто стереже свої уста й свого язика,
той душу свою зберігає від лиха»*
(Книга Приповістей 21:23).

Ціною власних помилок я засвоїв гіркий урок про те, як легко люди, подібні до мене, ображають інших недобрим словом. Що ж до мене особисто, то протягом п'ятдесяти п'яти років нашого подружнього життя я ображав найбільше саме свою дружину. Ще до того, як узяти шлюб, завдяки дії Божої благодаті в моєму житті я уже домігся великих успіхів у боротьбі з гріхами вуст, і «революція любові», про яку я писав, набирала в мені силу. Читаючи книжки *«Дорога на Голгофу»* Роя Хессона, *«Смирення»* Ендрю Мюррея і багато інших, я навчився змиритися, розкаюватися і просити прощення.

Я усвідомив, що часто чинити так мені заважає гордість, і ще змолоду оголосив війну всім її проявам. Такі вірші, як у Посланні до галатів 2:20, стали частиною мого духовного ДНК, і те, що нині церкви і християнські лідери мало говорять про необхідність уподібнення Розіп'ятому, я вважаю однією із слабкостей нашого часу, які украй турбують мене.

*«Бо Законом я вмер для Закону, щоб жити
для Бога. Я розп'ятий з Христом. І живу
вже не я, а Христос проживає в мені.
А що я живу в тілі тепер, — живу вірою
в Божого Сина, що мене полюбив,
і видав за мене Самого Себе»*
(Послання до галатів 2:19–20).

Величезну допомогу мені надав Біллі Грем своїми надзвичайно повчальними проповідями, які склали основу книжки *«Сім смертних гріхів»*, та іншими виступами, які я слухав по радіо, читав у друкованій формі і які згодом розповсюджував. Книжка

«Сім смертних гріхів» вразила мене настільки, що я можу із точністю сказати, коли і де читав її: на Тассо-роуд, 28, у Фулемі в Лондоні, у нашій першій, двокімнатній, квартирі, про яку у своїй автобіографії «Нова людина» згадує Хойз Біркс. Був лютий 1962 року. Ми щойно приїхали до Великобританії і тоді ж уперше стали називати свою місію «Операція мобілізація».

3. Лінь

Мені пригадується, як на конференції, яку «Операція мобілізація» проводила в Індії (пригадую, це було 1967 р.), я попросив присутніх розповісти про найбільші труднощі, з якими вони стикаються у своїй праці, і, на свій подив, дізнався, що ці труднощі пов'язані з лінню. Гадаю, це пояснювалося неймовірною спекою, яка дошкуляла й мені самому. Я почав читати Книгу Приповістей у досить юному віці, й це була правильна відправна точка на моєму духовному шляху. Тож я розпочав повномасштабну війну з недисциплінованістю і лінню у всіх її проявах, коли мені не було ще й двадцяти років. Ось деякі чудові біблійні вірші, які надихнуть вас у боротьбі з цим гріхом:

«Роботяща рука пануватиме, а лінива даниною стане. ... Не буде ледачий пекти свого полу, а людина трудяща набуде маєток цінний» (Книга Приповістей 12:24, 27).

«Теж недбалий у праці своїй то брат марнотратнику» (Книга Приповістей 18:9).

«Лінощі сон накидають, і лінива душа — голодує. ... У миску стромляє лінох свою руку, до уст же своїх не підійме її»
(Книга Приповістей 19:15, 24).

«Линивий говорить: На вулиці лев, — серед майдану я буду забитий! ... Ти бачив людину, моторну в занятті своїм? Вона перед царями спокійно стоятиме, та не встоїть вона перед простими» (Книга Приповістей 22:13, 29).

Мені пощастило: мене виховував старанний і працьовитий батько; він же навчив мене біблійної етики, у якій немає місця ліні. Однак мені доводилося, уже на власних помилках, учитися виявляти терпіння до людей, які є прихильниками протилежної етики і для яких навіть день наполегливої роботи — надзвичайно серйозне випробування. Надмірне наголошування на важливості бути працьовитим і дисциплінованим може призвести до лицемірства і подвійного життя. Коли за вами стежать (особливо якщо йдеться про роботу в команді), ви, намагаючись виконувати поставлені перед вами вимоги, поводитиметеся не так, як чинили б, коли за вами ніхто не спостерігає. Потім ви засудуватимете себе за лицемірство, і це може обернутися певними духовними й емоційними проблемами. Ось чому знову і знову я повторюю, що наш рух у цілому й моє особисте конкретне життя були позбавлені «радикальної благодаті». Обов'язково прочитайте книжку Ренді Алькорна *«Парадокс благодаті та істини»* — вона допоможе вам у боротьбі з цією проблемою.

4. Гнів

Сваритися і битися я почав у дуже юному віці, — одного разу навіть побився із дівчиною, яка дражнила мене. Пам'ятаю, як на своїй вулиці у місті Уікофф, що в штаті Нью-Джерсі, я зібрав невелику банду. Тоді мені було, напевно, років дванадцять. Ватажком іншої банди був хлопчисько на ім'я Альберт. Наші банди ворогували. Ми кидалися одне в одного жолудями, які збирали під великим дубом. Я написав чорною фарбою найпопулярніші на той час лайки на стіні його великого білого будинку. Шерлі,

дівчинка, яка жила навпроти, ймовірно, бачила, як я це робив, і розповіла моєму батькові. Батькові не сподобалася така моя несподівана жага до «мистецтва», і він примусив мене зафарбувати той напис. Усе це зараз здається кумедним, однак насправді у цьому немає нічого смішного. Гнів міг зруйнувати моє життя.

Пам'ятаю, як я відвідував у в'язниці чоловіка, засудженого за вбивство. Він застав у будинку своєї дівчини іншого чоловіка. У нападі гніву він убив його на місці. Коли я з ним познайомився, він уже знайшов прощення в Ісусі й свідкував іншим в'язням про свою віру.

Незважаючи на те, що у цій важливій сфері життя я досягнув певних успіхів, на моєму рахунку була і низка невдач, які я добре пам'ятаю донині. Навіть у дитинстві в глибині душі я ніколи нікому не бажав зла. Я дуже засмутився, коли ненароком із пневматичної рушниці застрелив білку. (Чи, може, я вбив її пострілом із лука? — точно не пригадую.) Я дуже переживав, жалкував за бідною тваринкою і влаштував їй почесний похорон. Одна з моїх слабкостей полягала в тому, що часто, реагуючи на обставини свого життя, я виявляв нетерпіння у поєднанні з гнівом, проте ніколи не припиняв боротися із цим недоліком і на власному досвіді переконався в істинності слів із 1 Послання Івана 1:8–10:

«Коли ж кажемо, що не маєм гріха, то себе обманюємо, і немає в нас правди! Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний та праведний, щоб гріхи нам простити, та очистити нас від неправди всілякої. А як кажемо, що ми не згрішили, то чинимо з Нього неправдомовця, і слова Його нема в нас!»

Наступний вірш, із 1 Послання Івана 2:1–2, також надзвичайно повчальний:

«Діточки мої, — це пишу я до вас, щоб ви не грішили! А коли хто згрішить, то маємо Заступника перед Отцем, — Ісуса Христа, Праведного. Він ублагання за наші гріхи, і не тільки за наші, але й за гріхи всього світу».

Я надзвичайно серйозно ставлюся до проблеми гніву. Тому всім, хто має намір вступити у шлюб, раджу добре подумати, якщо його або її обранець не вміє контролювати свій гнів або якщо у нього або неї були серйозні проблеми з цим у минулому, оскільки існує велика імовірність того, що в сімейному житті ця проблема дасть про себе знати з новою силою і призведе до фізичного насильства. Домашнє насильство навіть серед людей, які називають себе віруючими, є одним із гріхів, які церква навчилася досить ретельно приховувати, — особливо якщо йдеться про насилля у сім'ях дияконів, старійшин, лідерів поклоніння або навіть пасторів. Якщо у вас проблеми в цій сфері життя, неодмінно зверніться за допомогою. Недостатньо просто читати Книгу Приповістей. Ви потребуєте допомоги, отримати яку неможливо без покаяння і життя у світлі.

«А це звістка, що ми її чули від Нього і звіщаємо вам: Бог є світло, і немає в Нім жадної темряви! Коли ж кажемо, що маємо спільність із Ним, а ходимо в темряві, то неправду говоримо й правди не чинимо! Коли ж ходимо в світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха» (1 Послання Івана 1:5–7).

У цій книжці я розглядатиму багато інших надзвичайно важливих питань. Одна з головних причин написання цього розділу

полягає у тому, щоб спонукати вас регулярно читати Біблію і з вірою боротися із усяким гріхом, на який вам укаже Господь. Сподіваюся, що деякі з тих читачів, хто відгукнувся на цей заклик, напишуть мені (адреса моєї електронної пошти наприкінці розділу «Вступ»). Сподіваюся також, що ви прочитаєте текст із 2 Послання до Тимофія 2:2 і розповісте про те, що ви дізналися, іншим людям, які потім, своєю чергою, передадуть ці знання багатьом іншим.

*«А що чув ти від мене при багатьох
свідках, те передай вірним людям,
що будуть спроможні й інших навчити»
(2 Послання до Тимофія 2:2).*

Нещодавно разом із Річардом Бьюзом, Полом Блекхемом і командою *Biblical Frameworks* я зняв фільм про Книгу Приповістей, який вийшов на DVD під назвою «Книга за книгою». Сподіваюся, багато хто з вас зможуть його подивитися. Окрім того, компанією *CWR* створено DVD «Джордж — який він є», присвячений історії мого життя; цей фільм — чудове доповнення до цієї книжки. Ви зможете отримати більш докладну інформацію про ці диски й замовити їх, відвідавши вебсайт www.cwr.org.uk/store. Сподіваюся, завдяки дії Святого Духа, корисними і повчальними будуть для вас також й інші мої книжки.

РОЗДІЛ 3

ЄДНІСТЬ СЕРЕД РІЗНОМАНІТТЯ

Я працюю над цим розділом, перебуваючи у незвичайному місці в Німеччині. Це село Айдлінген, у якому розташований «Центральний будинок дияконіс». Ось уже майже сорок років, як я відвідую це місце. Через кілька тижнів господарі знову встановлять на території села величезний намет, де проведитимуть один із наймасовіших у національному масштабі заходів, на який з'їдуться понад вісім тисяч молодих людей із усієї країни, щоб послухати Слово Боже і чудову християнську музику. Цьогоріч проводити прославлення буде наш Білл Дрейк, представник *ОМ*. Кілька років тому я і сам виступав тут. Мене вражає, що Бог діє у серцях стількох молодих людей. Ці любі сестри з «будинку дияконіс» дають обітницю безшлюбності, тому їх часто вважають протестантськими монахинями, хоча насправді вони належать до німецької лютеранської церкви. Свого часу я, молодий американський християнин, і не підозрював про існування таких людей. А тепер вважаю великою честю, що з деякими з цих сестер в Ісусі я пов'язаний дружніми зв'язками. Це одне з тих місць, де мені особливо подобається бути, де я «зменшую оберти», присвячую себе молитві, письменницькій праці та прогулянкам мальовничим лісом. Я також ділюся з сестрами відкриттями з Божого Слова під час чудових спільних трапез, які вони влаштовують. Цілком очевидно, що вони щиро люблять Ісуса і Його Слово і бажають нести світло Євангелії по всьому світу.

Чи можете ви уявити собі різноманіття організацій, церков і людей, із якими я стикався за шістьдесят років служіння майже у ста країнах? Звичайно, якщо ви просто проведете деякий час на нашому кораблі *Logos Hope*, то зустрінете на його борту представників майже сорока різних національностей! Тож не дивно, що вечірні молитовні богослужіння на кораблі цікаві й непересічні.

Сади Візлі у передмісті Лондона, неподалік аеропорту Хітроу, — ще одне з моїх улюблених місць. Тут живе мій близький друг Денні Сміт, який увірував в Ісуса п'ятдесят років тому, коли ми вперше зустрілися в Калькутті. Він завжди готовий зустріти мене на залізничному вокзалі й везти в ці сади, де ростуть тисячі найрізноманітніших квітів. Я бував там безліч разів, прогулювався садовими алеями, слухаючи Біблію в аудіо-записі або розмовляючи по телефону. Ці величезні сади нагадують мені Вселенську Церкву, до якої нині належать понад сорок тисяч конфесій, течій і рухів, і яка невпинно розвивається!

Одне з моїх улюблених місць у Візлі — ділянка, де ростуть кактуси. Ніколи раніше я не здогадувався про існування настільки численних видів кактусів. Це нагадує мені про те, якими різними є християни, із якими мені довелося спілкуватися у різних країнах світу.

Я неодноразово чув, як деякі шановані мною християнські лідери несхвально відгукуються про певні рухи та конфесії, можливо, і сам робив це багато років тому. Тепер же, знаючи, через яких різних людей Бог діяв у біблійні часи і яке величезне різноманіття Божого творіння у Всесвіті (приклад тому — сила-силенна зір і галактик), я розумію, що в цілому різноманіття — це чудово і позитивно. Гадаю, відповідь на запитання про те, чому ми всі не належимо до однієї церкви (хоча духовно всі ми — члени єдиної Церкви), досить-таки проста.

Річ у тім, що Бог будує своє Царство не однаково у різних ситуаціях (я знаю, що різні люди по-різному зрозуміють ці сло-

ва), і нам слід радіти цьому великому різноманіттю. Я знаю, що деякі з цих рухів і течій можуть бути еретичними, а тому не належать до Божого Царства, проте навіть у таких релігійних групах, хоч який би великий не панував у них безлад, можна знайти істинно віруючих людей. У більшості деномінацій відбуваються розколи, але найбільший «розкол» пролягає між тими, хто вірить у те, що Біблія є справжнім Божим Словом, і тими, хто це заперечує. Слово «фундаменталісти» використовується на позначення тих, хто вірить у Біблію як у натхненне Боже Слово. Тих, хто у це не вірить, часто називають «лібералами» (хоча вони й не мають жодного стосунку до політики). Упродовж останніх десятиліть ті, хто дотримується біблійної віри, віддають перевагу терміну «євангельські віруючі» над биркою «фундаменталісти», яка асоціюється із законництвом, засудженням інакомислення і навіть зіставляється з ісламським фундаменталізмом. Ось чому тисячі церков і сотні рухів стали асоціювати себе з Всесвітнім євангельським альянсом або національним філіалом цієї організації у своїй країні. Моя організація належить до ВЄА, і коли я був молодший, то брав активну участь у діяльності цього об'єднання євангельських церков і організацій. У своїй роботі, яку наша організація здійснює в глобальному масштабі, ми навчилися ще більше поважати чудові різноманітні конфесії і рухи, через які діє Бог.

Я вважаю всі ці рухи і течії, усі конфесії єдиною сім'єю і вірю, що Бог робить багато через цю сім'ю. Раніше я дозволяв собі різкі випадки стосовно людей, які не схожі на мене і які не надавали великого значення належності до певної деномінації. Проте відтоді я дуже змінився. Якщо людина знає Ісуса, вірна Йому, віддана своїй помісній церкві й конфесії, я прославляю за це Господа. Найімовірніше, саме у цій церкві вона увірувала в Христа і зростає у вірі. Для неї це важливо, тому немає нічого дивного у тому, що її духовне життя і служіння відбувається у межах саме цієї духовної сім'ї.

Нам варто визнати, що зростання церкви і соціального служіння відбувається саме на цих засадах. Так, Бог працює і через міжконфесійні рухи, тому нам необхідно позбутися непримиренного максималізму й усвідомити, що Бог діє у різних людях по-різному.

Звичайно, що більше ми прославляємо Бога, поклоняємося Йому і благовістимо разом, то краще. Зрозуміло, без щирої взаємної любові ми будемо лише заважати одне одному і своїй церкві або руху.

Бог діє через культуру, мову, людей, ситуації та інші різноманітні обставини. Більшість церков і рухів, що існували впродовж останніх двох тисяч років, були засновані лідерами, які мали бачення, і тому є тисячі прикладів. До Лютера в Церкві відбулося лише кілька великих розділень, але після Реформації католицька церква навчилася приймати різноманітність, яка формувалася у різних чернечих орденах. Відтак ми завдячуємо реформаційним процесам появою ще більшої кількості орденів, приміром, це — єзуїти, францисканці, Сестри Служебниці Непорочної Діви Марії. Я не писатиму про великі помилки і викривлення, що проникли у вчення і діяльність католицької церкви в ті далекі дні й багато з яких ще не викорінені й досі. Це справді були часи безладу, проте хто з нас наважиться стверджувати, що саме тоді Бог залишався бездіяльним?

Нині католики особливо несхвально висловлюються про безліч наших [протестантських] церков і конфесій, але я раджу їм відвідати сади Візлі. Бог працює у нашій гріховній людській природі, тому все, до чого мають стосунок люди, — більше того, навіть Церква, — несе на собі відбиток слабкостей, недоліків, а іноді, як не сумно це визнати, заплямоване скверною релігійного екстремізму та лжевчень. Таємниця з таємниць полягає у тому, як, попри все це, наш великий і всемогутній Бог продовжує діяти і творити чудеса завдяки спокутній жертві Ісуса Христа на хресті. Нам слід більше радіти тому, що наш великий

Бог робить у мільйонах (думаю, ідеться саме про таке число) різних помісних церков по всьому світу. Вражаюче! Тож хвала Йому і слава!

Це не означає, що ми повинні припинити боротьбу за те, щоб зростати у святості, істині та всіх інших чеснотах, про які йдеться у цій та в інших моїх книжках, і залишити думки про перемогу в цій боротьбі. Нам не варто забувати про те, що диявол ходить, «ричучи, як лев, що шукає пожерти кого», й іноді з'являється в образі ангела світла. Духовна війна, про яку йдеться у Посланні до ефесян 6, цілком реальна.

Ми усвідомлюємо, що деякі церкви і навіть цілі конфесії мертві або близькі до духовної смерті. Інші скотилися до відвертого релігійного екстремізму або навіть впали у єресь. *Усі* ми повинні змагати добрим подвигом віри. Ми не маємо права виправдовувати гріх і безумство, але завжди повинні бути готовими розкаятися і вирівнювати наші шляхи. Знову ж, на кожному кроці ми потребуємо рівноваги істини.

У своїй попередній книжці «Краплі з крана, що протікає» я звертаю особливу увагу на проблеми, що виникають у стосунках між церквою і так званими парацерковними організаціями. Сподіваюся, ви прочитаєте розділ, присвячений цій темі (розділ 22).

РОЗДІЛ 4

ПАРАДОКС, СКЛАДНІСТЬ, ТАЄМНИЦЯ І «БЕЗЛАДОЛОГІЯ»

Працюючи над цією книжкою, я добре усвідомлюю, що багато молодих віруючих, прочитавши її, можуть вважати, що автор перегинає палицю, а сама книжка місцями заплутана. Однак я мушу піти на цей ризик, оскільки рано чи пізно всі ми стикаємося з людьми, церквами і християнськими групами, діяльність яких можна охарактеризувати такими словами, як «неврівноваженість», «безлад», а, можливо, навіть ще гіршими. Коли ви читатимете мої роздуми про різні сфери християнського служіння і діяльності, у вас можуть виникнути думки про те, в якому жалюгідному стані перебувають нині багато церков, який безлад панує у багатьох сферах служіння. Проте вам треба розуміти: найважливіше, про що йдеться у цій книжці, — це велич і милість Бога, явлені в тому, що зробив заради нас на хресті Ісус Христос. Якщо вам важко мене зрозуміти, прочитайте книжку Джона Стотта *«Основа християнства»* або книжку Біллі Грема *«Мир із Богом»*. Ви можете написати мені електронною поштою, і я надішлю вам у подарунок ці книжки, які вважаються класикою християнської літератури.

Можливо, ви належите до тих молодих християн, які через побачене або навіть пережите в церкві, у спілкуванні з представниками організації *«Операція Мобілізація»* або інших християнських місій опинилися на роздоріжжі або навіть у глухому куті. Якщо це так, то, будь ласка, продовжуйте читати цю книжку. Спробуйте зрозуміти те, що я хочу донести до вас,

оскільки щиро ділюся з вами переживаннями, які стосуються тих сфер життя і служіння, у яких я сам зазнавав труднощів, що свого часу призвело до тривалої боротьби з розчаруванням, смутком, сумнівами і навіть зі зневірою.

Одна з причин, чому я пишу ці рядки, полягає у тому, що протягом понад шістдесяти і більше років життя у Христі я чув, як християни і, мушу визнати, часто навіть християнські лідери досить несхвально відгукувалися про інших християн, церкви або організації. Серед них були й ті, кого я поважаю і люблю й у кого багато чого навчився. Проблема не лише в тому, що я був свідком браку турботи і любові, але і в тому, що часто ці люди неправильно тлумачили факти або розглядали ті чи інші питання з відривом від реальності. Мені шкода, що пів століття тому у нас було мало книжок на кшталт *«Керівництво з любов'ю»* і *«Коли ви гризете і з'їдаєте одне одного»* Алекса Строка, який у минулому ніс служіння в організації *«Операція Мобілізація»* і якого я надзвичайно ціную. Ці книжки були у нашій організації обов'язковим читанням. Важко навіть уявити, наскільки ці книжки допомагають закласти міцні підвалини християнського життя. У зв'язку з цим також можна назвати єдину у своєму роді книжку *«Дорога на Голгофу»* Роя Хессона (про яку я вже згадував) і *«Любов — це відповідь»* Теодора Еппа. Прочитавши останню, я написав *«Революцію любові»*, а потому й інші книжки про учнівство, релігійний екстремізм і рівновагу.

Коли я був ще молодим керівником, я іноді демонстрував досить критичне ставлення до інших лідерів, церков та організацій. Однак поволі я навчався виявляти до них позитивне ставлення, коли зрозумів, як діє Бог і з ким Він бажає працювати. Я зміг побачити те позитивне, що Бог робив через людей, церкви та організації, які, як мені здавалося раніше, помилялися або діяли неправильно. У своїй книжці *«Парадокс благодаті та істини»* Ренді Алькорн зробив нам велику послугу, показавши,

що ми можемо бути стійкими прихильниками істини (яким я завжди вважав себе), однак водночас жити життям, сповненим любові й благодаті, та не поспішати осуджувати інших людей, особливо якщо ми не повністю володіємо ситуацією й інформацією. А встановити факти у багатьох випадках буває складно.

Святе Письмо закликає нас відстоювати істину і боротись за віру. Переконалий, що всім нам варто ще раз перечитати 2 і 3 Послання Івана.

У цьому розділі я хотів би розповісти про свої переживання стосовно тих сфер життя, у яких так багато плутанини і труднощів.

1. Книжки, брошури і те, що у своїй першій книжці *«Література та євангелізм»* я назвав «друкованим словом». Я почав продавати книжки від дверей до дверей, коли ще був недосвідченим християнином (приблизно через два роки після навернення до Христа). Улітку 1957 року, ще до поїздки у Мексику, мені до рук потрапив журнал *Floodtide*, виданий організацією *Christian Literature Crusade*. Зауважу, що ще до того, як я присвятив своє життя Богові, я брав участь у роботі *«Товариства розповсюдження кишенькових Біблій»*. Саме це посприяло моему залученню до служіння «друкованим словом» — створення та розповсюдження спершу Євангелій, Нових Завітів і повної Біблії. Читаючи християнські книжки і брошури, я отримував благословення і щиро бажав, щоб такими ж благословенними були й інші люди. Ще продаючи книжки від будинку до будинку, я бачив, що найактивніше люди купували дитячі видання, тому я також зайнявся розповсюдженням літератури для дітей. Незабаром мені стали потрапляти до рук найрізноманітніші книжки, в яких були викладені розмаїті вчення, деякі з них навіть пройняті релігійним екстремізмом, де-

які суперечили істині. Озираючись у минуле й оцінюючи прожите життя, в якому чільне місце посідали книжки, я можу сміливо стверджувати: «Бог діє через літературу!». Напевно, вам не дуже сподобається моє твердження, що Бог може діяти і через погані книжки, як може через них діяти і диявол. З роками я неодноразово ставав свідком того, що за допомогою книжок, які мені не подобалися і які я нізащо не став би продавати, Бог допомагав людям і навіть приводив їх до Христа-Спасителя. Як же ставитися до того, що хтось отримав спасіння і благословення завдяки книзі, яку ви вважаєте жахливою? Як пояснити, що Бог могутнім чином використовує навіть ті книжки, автор яких став на шлях гріха: перелюбу або чогось ще гіршого? Крім того, можу незаперечно стверджувати, що книжки, написані видатними мужами і жінками Божими, книжки, які ми так любимо і авторитет яких визнаємо, часто суперечать одна одній, на жаль, іноді з надзвичайно важливих питань.

Якщо ми багато читаємо і поважаємо різних авторів, то як же нам вирішити, кому вірити у спірних питаннях? Схоже, юному поколінню це дається легше, ніж нам, і, судячи з усього, моему онукові краще, ніж мені самому, вдається ухвалювати рішення про те, у що вірити, в досить складних питаннях і доктринах. Коли мій онук досягне мого віку, мене вже не буде серед живих. Мені дуже цікаво, яким у цьому сенсі буде він. Іноді все здається мені таким безладом, і я навчаю «безладології» саме тому, що Бог, у Своїй милості, благодаті й неосягненій людським розумом таємничості, часто чинить великі справи усупереч безладу — справи важливі з нашої точки зору, а понад те, із Його власної. Те, що зробив на хресті Господь Ісус, засвідчує, що, працюючи з різними людьми й церквами у різних ситуаціях, Бог Живий керується різними пріоритетами.

2. Якщо ми вважаємо, що світ християнської літератури складний, то замислімось на мить про телебачення й інтернет, зокрема про такі ресурси, як YouTube, Facebook і про все інше, що з'явилося після них. Пробачте мені зачовганий вислів, але від цього напrawdę рве дах. Дослідження, зокрема і мої власні, доводять, що телепроповідники, яких дехто з нас «не може дивитися», посприяли наверненню до Христа навіть не тисяч, а десятків тисяч людей по всьому світу.

Дехто відповість: «Мабуть, більшість із них навернулися не по-справжньому» — і прочитає нам лекцію про те, що таке Євангелія, слідом за чим ґрунтовно розтлумачить, що означає покаятися (у цьому випадку покаяння розумітиметься у дусі релігійного екстремізму) та по-справжньому визнати Христа Господом, — і все для того, щоб переконати нас, що у більшості випадків це не можна назвати біблійним наверненням. Я багато у чому не згоден із такою позицією, але головне — це те, що впродовж останніх п'ятдесяти років я зустрічав таких людей повсюди і сам був свідком їхнього істинно посвяченого Богові життя. Понад те, багатьох із них Бог використовував, щоб привести до Христа ще багатьох, які, своєю чергою, заснували тисячі нових церков.

Пам'ятайте, усі ми живемо у час найбільших за всю історію жнив душ для Господа. Я той, хто увірував у Господа завдяки служінню Біллі Грема — благовісника, якого часто критикували, про якого протягом свого християнського життя я постійно чув заяви на кшталт: «Під час його проповідей у людей просто виникає бажання вірити в Бога, але насправді вони не отримують спасіння»; про якого говорили, що нібито Добра Звістка, проголошена на його євангелізаціях, не доходить до сердець, а залишається тільки «в головах» людей. Я завжди дивувався, чому деяким людям, схоже, приносить величезне задоволення применшувати число тих, хто насправді отримав спасіння.

Ми стверджуємо, що люди отримують спасіння по благодаті, коли з вірою наворачтаються до Господа Ісуса Христа, однак при цьому своїм ставленням показуємо, що судити про те, чи є людина істинно віруючою, ми можемо лише з того, чи виконує вона всі правила та чи дотримується всіх принципів. Будь ласка, прочитайте книжку «*Екстремальна праведність*» Тома Ховстола, і ви побачите (як свого часу побачив і я), як ми, віруючі, сильні в істині, легко впадаємо у фарисейство. Дуже багато користі в цьому сенсі мені принесла книжка Свіндола «*Пробудження, натхненне благодаттю*» (особливо розділ «*Незлагодженість думок та вірність Своєму шляху по благодаті*»).

Я сам волю триматися подалі від певних людей, зокрема й досить відомих осіб, і поширюю книжки про небезпеку релігійного екстремізму, одним із проявів якого є так звана «Євангелія успіху». Своїми книжками і проповідями я продовжую боротися із псевдовченнями та релігійним екстремізмом, однак я не став би давати вказівки Богу Живому, зокрема, що Йому варто триматися подалі від тієї чи іншої людини. Я — немічна і вкрай обмежена людина. Він — Усемогутній Бог небес, який творить величні справи посеред парадоксу, складних обставин і таємниці. Я називаю це «безладологією», ви ж можете називати це так, як вважаєте за потрібне.

3. Третя сфера життя і служіння, про яку я хочу згадати, — це музика. Я не перестаю дивуватися тому, як за допомогою найрізномплановіших інструментальних творів, пісень і духовних гімнів Бог допомагав і допомагає людям поклонятися Йому і приходити до віри в Ісуса. Це — ще одна «дивовижної складності епопея» довжиною у п'ятдесят п'ять із гаком років. Як не дивно, але від самого початку свого християнського життя я був прихильником того, що

нині називається «сучасною музикою». У Новому Завіті не так багато написано про музику, а ось в Старому Завіті ми знаходимо згадки про найрізноманітнішу музику і танці. Я досі не можу повірити, що це питання викликає такі запеклі суперечки і що в десятках тисяч церков по всьому світу через це відбуваються розколи і розділення. З одного боку, дехто стверджує (навіть спеціально видає про це брошури), що барабани — від диявола (я особисто маю примірник такої брошури). Я слухав аудіокасети з проповідями (це було ще у ті далекі дні... Утім я й досі слухаю касети, оскільки у моєму старому автомобілі є лише касетний магнітофон), читав брошури і навіть цілі книжки шанованих мною авторів, у яких вони засуджували музику, яку так потужно використовує Бог, свідком чого був я сам. Усе це могло цілковито занурити мене у відчай, якби я не дійшов іншого розуміння Бога, Його любові й того, як Він діє. Спостерігаючи за поведінкою Своїх дітей, Він, мабуть, посміюється (якщо так можна висловитися).

Якщо ви гадаєте, що питання церковної музики не є важливим або що суперечки з цього приводу припинилися, запевняю, ви й гадки не маєте про те, що відбувається у церкві. Деякі люди навіть відійшли від віри і залишили церкву через екстремістські, на їхнє переконання, заяви і різкі судження про те, якою повинна бути музика в церкві. Зрештою, схоже, перемогу здобула нова сучасна музика, однак у цій справі ще рано ставити крапку. Гучність сучасної музики пов'язана з цілою низкою проблем, і сам я, зізнаюся, майже завжди ношу з собою беруші. Ситуацію ще більше ускладнює те, що багатьох відомих музикантів-християн можна звинуватити у аморальній поведінці, розлученнях, а також у чварах одне з одним. Отож не диво, що багато хто вважає всю індустрію християнської музики чимось негідним, посилаючись на жадібність, гординю й аморальність її

представників. Я вважаю це жахливою помилкою, оскільки, усупереч безладу, через музику Бог здійснює велику справу, і завдяки їй багато душ приймають Господа.

Ті з нас, хто багато читає, особливо християнські періодичні видання, постійно чутимуть подібні негативні відгуки й «жахливі» історії. Не будуйте свої переконання на негативних відгуках, оскільки вони не дають повної картини ситуації, що склалася. Так само, найімовірніше, ви ніколи не побачите повної картини того, як Бог діє всупереч безладу і нашій людській немочі. Усі ми повинні вивчити напам'ять вірш із Послання до римлян 8:28 — *«І знаємо, що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре»*.

І де ж у всьому цьому Бог? Я кажу: Він перебуває серед нас, виявляючи Свою любов, прощення, спасіння, і діє в нас — у тих, кого Біблія називає «глиняними посудинами», виконуючи через нас Свої задуми. Якщо ви належите до церкви, яка надає перевагу традиційним гімнам, не варто залишати її, — просто припиніть засуджувати тих, хто йде іншим шляхом. Я кажу своїм товаришам — тим, кому вже понад шістдесят і сімдесят: «Що важливіше — чути музику, яка нам до вподоби, чи щоб більше молоді пізнавало Ісуса й поклонялося Йому разом із нами?» Чи маємо ми хоч найменше уявлення про те, що Бог робить через такі церкви, як *Hillsong* і їхню музику? Уявіть собі й помножте це на тисячу. Тоді ви матимете певне уявлення про те, як наш Бог працює у світі через різну музику і різних людей. Якщо вам не подобається певна музика, придбайте беруші й рухайтеся уперед!

4. І, нарешті, я хотів би сказати кілька слів про Божих людей у політиці — представників правого крила, лівого й усіх тих, хто не належать до жодного з таборів. Нині політика —

предмет бурхливих суперечок і розділень серед християн, і з кожним днем ситуація лише погіршується. Одне з моїх найсильніших переконань полягає у тому, що Бог може діяти навіть через розділену Церкву (маю на увазі вселенське Тіло Христове), оскільки саме через таку Церкву Йому доводиться працювати від початку. Отож, чому б у зв'язку з цим не звернутися до котрогось із послань Нового Завіту? Це, однак, не є виправданням відсутності любові або ж наявності будь-якого гріха. Часто проблема пов'язана з тим, що одні люди вірять у «теорію християнської держави», водночас як інші в неї не вірять. Я не вірю у «теорію християнської держави», однак люблю тих, хто у неї вірить. У всіх державах за всіх часів існувало всесвітнє зло. То що ж нам дає підстави вважати, що в майбутньому все зміниться? Вони обманюють самих себе, але я люблю і їх.

До того, як я перевівся в Біблійний інститут Муді в Чикаго, я був студентом історичного факультету іншого навчального закладу. Відтоді я не перестаю вивчати історію. Історія багато чого може навчити нас. Вивчити всі погляди важко, а з'ясувати, що в тому чи іншому випадку відбулося насправді, ще важче, тому всі, хто досліджує історію, повинні бути, принаймні, упокореними і, можливо, не занадто категоричними у своїх судженнях. Чи повинні християни висловлюватися мовою ненависті чи розсилати сповнені ненависті електронні повідомлення? Не думаю. Однак, якщо таке усе ж відбувається, наш могутній і незбагнений Бог не перестає любити їх і може діяти через них більше, ніж мені того хотілось би. Тому нехай вас не бентежить безлад у цій сфері або в політиці. Спробуйте радше зосередитися на Богові й на тій роботі, яку Він виконує попри все. Тисячі років історії свідчать про те, як багато Бог здатен зробити всупереч безладу. Раджу вам переглянути блокбастер «*Ной*», який вийшов на екран у 2014 році.

Це не означає, ніби ми відкидаємо повеління, що маємо бути сіллю і світлом, і, звичайно ж не означає, що християни не повинні брати участі в політиці й що у церкві немає місця патріотам. Бог діє у нашому суспільстві, й усе це — важлива складова нашого суспільного життя. Що більше істинно християнських цінностей ми бачимо в суспільстві, зокрема в нашій громаді, то краще, однак ми не можемо нав'язувати їх чи приймати у законодавчому порядку.

Не варто плутати державну владу з церквою. Нині багато людей борються із темрявою, замість того щоб поширювати світло. Це боротьба, в якій їм ніколи не здобути перемоги, до того ж вона не варта докладених у цю справу зусиль. Отож, розберімося у своїх пріоритетах і зважмо на ту обставину, що Бог керує різними людьми і різними церквами по-різному. Чому б нам не виявити розуміння у цьому питанні, спробувавши пройти зі своїми «опонентами» «ще одну милю»? У багатьох пов'язаних із цим питаннях ми ніколи не дійдемо повного консенсусу, але я сподіваюся, що ми зможемо погодитися у тому, що наш Бог має силу і владу здійснювати великі справи за найрізноманітніших обставин, зокрема й ті, з яких ми самі поспішили б вибратися якнайшвидше.

РОЗДІЛ 5

ЦЕРКВА, МІСІОНЕРСТВО І ГОЛЛІВУД

У попередніх розділах я згадав лише кілька сфер нашого життя, у яких, на мою думку, досить складне становище і в яких панує безлад. Я переконаний, що ви не дістанете задоволення, якщо я продовжуватиму говорити про це, однак дозвольте у цьому розділі хоча б побіжно порушити кілька важливих сфер життя. Упродовж пів століття я читав і розмовляв із людьми про різні проблеми в усіх сферах життя і служіння, тому прошу вас набратися терпіння. Я переконаний, що розуміння цих проблем допоможе вам бути більш сприйнятливими до дії благодаті, більш чуйними і більше прощати. Я впевнений, що ви станете мудрішими і проникливішими та краще долатимете життєві труднощі. Це необхідно кожному, а особливо якщо ви — лідер.

Керівництво церквою

Будучи молодим християнином, я навіть уявити не міг, як багато існує форм церковного устрою і що Господь (а це є очевидним) благословляє найрізноманітніші методи керівництва церквою. Багато з тих, хто суворо дотримується певного методу управління, беззаперечно вірить у нього. Якщо ви поділяєте таку позицію, я не наполягаю на тому, що вам треба змінити свої погляди, але, можливо, варто стати менш категоричними у своїх судженнях і надалі не стверджувати, що ваш підхід єдино правильний. Вважати, що ваш підхід — це «один із підходів», — набагато мудріше.

Нині керівництво багатьма церквами здійснюють «команди»; стверджуючи це, я маю на увазі, що церквою керує рада старійшин — інститут, історія якого бере свій початок із витоків Церкви братів у Христі, яка свого часу була надзвичайно потужною й у певних аспектах залишається такою й донині. Дейл Ротон, із яким я познайомився ще у коледжі Мерівілл і який супроводжував мене під час тієї найпершої поїздки до Мексики, у свій час став членом Церкви братів у Христі й згодом написав брошуру, у якій пояснив, що саме устрій цієї церкви найкраще відповідає вченню Нового Завіту. У той час я тільки починав своє знайомство із цим особливим рухом, уперше побувавши на їхньому богослужінні у Мехіко. Моїм другом і однодумцем також став Вільям Макдональд, який тоді був президентом Біблійного коледжу «Емаус» у Чикаго. Його книжка *«Істинне учнівство»* набула великої популярності у нашому русі. Дейл охрестив мене повним зануренням у Бетані-Чепл у Вітоні, й на те було багато причин. Однак уже в той час я був рішуче налаштований на подолання вузькоконфесійних меж і бар'єрів, оскільки студії в Біблійному інституті Муді навчили мене бути відкритим для міжконфесійного спілкування. А потім я одружився з баптисткою — ось як!

Незабаром загальні збори церкви рекомендували Дейла і кількох інших братів на служіння в *ОМ*, і ми побачили у цьому дивовижну відповідь на молитви. Тоді ми навіть уявити не могли, що кілька років по тому я почну роботу у Великобританії, де, власне, зародилася й усе ще процвітає Церква братів у Христі. З цією церквою були пов'язані багато керівників нашої місії, зокрема перший директор британського відділення *«ОМ»*, Кіт Беквит, а пізніше Пітер Мейден, який став заступником директора, а потім моїм наступником.

Церква братів у Христі пережила багато розділень (майже у кожній окремій громаді свого часу сталося принаймні одне), але Бог продовжує діяти, і досі цей всесвітній рух залишається

порівняно здоровим. Те, що представники цієї конфесії ставилися до мене дуже доброзичливо і часто запрошували виступати на великих лідерських конгресах, завжди було для мене величезним натхненням. Нині пастори деяких церков цієї конфесії намагаються керувати церквою, будучи командними гравцями. Інших така ідея лякає, тому це викликає нові розділення. Тож будьмо чесними самі з собою: Бог працює у чудовий і незбагнений для нас спосіб, і розділення часто, зрештою, сприяють зростанню Церкви. Звісно, це у жодному разі не може виправдовувати гріх або негідну поведінку певних членів Тіла Христового. Проте це є важливим і очевидним доказом того, що Бог діє всупереч безладу.

Якби я взявся описувати безліч різних підходів до управління церквою, у цій книжці мені не вистачило б місця. На превеликий подив багатьох із нас, коли керівництво служінням нашої місії в Індії повністю перейшло в руки місцевих, індійських лідерів, воно поєднало в собі риси, характерні Церкві братів у Христі, баптистам, методистам, англіканам, а також харизматам.

Церкви Доброго Пастиря — один із найбільших плодів історії служіння «ОМ», проте нам довелося дозволити їм обрати власний шлях, і та обставина, що моє уявлення про те, як діє наш Бог, змінилося, неймовірно допомогла мені розуміти і приймати їх. Я палко підтримую цей рух і є його переконаним прихильником. Утім це не означає, що я згоден із усіма положеннями вчення цієї церкви або навіть розумію все, що в ній відбувається.

Коли до Христа одночасно приходять безліч людей, починається не просто безлад, а гіпербезлад! Ось чому нам варто, більш ніж будь-коли раніше, молитися про такі церкви і всіляко підтримувати їх. Таке швидке зростання показує, що *помилки даються дорогою ціною*, а також те, як диявол і його поплічники можуть скористатися плітками, щоб спробувати зруйнувати ціле служіння. Невже нам так складно з розумінням ставитися до того, що у безлічі різних церков із різними стилями управління Бог діє по-різному?

Голлівуд і християнські фільми

У дитинстві я любив хороші фільми (і деякі погані, на жаль, теж), тому був вражений до глибини душі, коли, увірувавши, почув, що всі фільми — від диявола! Вступаючи до Біблійного інституту Муді, мені довелося підписати зобов'язання не ходити в кіно. Я так палав любов'ю до Ісуса і жадав нести світло Євангелії людям у всьому світі, що не хотів ризикувати своєю мрією і погодився з усім, чого від мене вимагали. Лише згодом я зрозумів, що причиною багатьох із цих вимог було законництво, у лещатах якого я опинився. Століття історії християнства, поза жодними сумнівами, свідчать про те, що Бог має владу діяти і в законницькому середовищі, однак Біблія вчить, що є кращий шлях. Це пов'язано з культурним середовищем, у якому ми перебуваємо. Проте Бог здатен чудесним чином «вдиратися» практично в будь-яке культурне середовище. Американець, який увірував у Спасителя, залишається техасцем. Це може дратувати братів-християн із Бостона, але живого Бога — анітрохи! Якби ми зосереджували свою увагу на самому Бозі й краще намагалися зрозуміти, яким чином Він діє, це допомогло б нам уникнути або вирішити безліч суперечок, які нині існують між державами, народами, містами і церквами.

Наш рух розвивалося паралельно з *Християнським кінематографічним рухом*, очолюваним Кеном Андерсоном та його однодумцями. Уже 1963 року, подорожуючи Європою і несучи Боже Слово мільйонам людей, у своїх вантажівках ми возили кінопроектори разом із літературою. Відтоді у своєму служінні ми практично завжди використовували християнські фільми (тоді вони були на касетах, а тепер — на DVD-дисках). З часом мені стало відомо, як нищівно критикували представники світської кіноіндустрії ті фільми. Звичайно, більшість із них були малобюджетними, тому їм бракувало якості. Лише історія і небеса засвідчать, що завдяки цим фільмам Ісуса прийняли у свої серця мільйони людей. Хіба це не переконує нас у тому,

наскільки думки та шляхи Бога відрізняються від наших власних? Ми жадаємо кращої якості, прагнемо більш досконалих фільмів, і це цілком зрозуміло, а тим часом Бог використовує те, що ми називаємо неякісним або й зовсім відкидаємо. Хіба в очах живого Бога і праведного Судді ми не є несправедливими та упередженими судьями?! Як ви думаєте, кому необхідно змінитися — Йому чи нам?

Приміщення церков

Багато хто не розуміє, навіщо вкладати величезні гроші в церковні будівлі, тоді як у багатьох країнах світу люди ще й досі живуть у злиднях і помирають від голоду. Класова система, характерна для XIX століття, є цілковито неприйнятною для християн-радикалів нашого часу. Поява таких християнських рухів, як «Армія спасіння» і методизм, частково була реакцією на соціальну несправедливість. Ці та багато інших рухів та організацій поширюють свої переконання по всьому світу. Тому навіть у сучасних Індії та Пакистані нам належать величезні будівлі, навколо багатьох із яких тривають судові процеси, — у переважній більшості ці будівлі старі й недоглянуті. Не поспішайте стверджувати, що Бог не діє серед людей, які збираються у таких будівлях.

Для низки наймасовіших нових церковних рухів і нині все ще характерна, на мій погляд, нездорова любов до величних та вартісних будівель, призначених виключно для богослужінь.

Я вважаю любов до церковних будівель проблемою, оскільки не думаю, що для Бога має значення, де люди збираються для поклоніння. Розумієте, що я хочу сказати? Декого надзвичайно засмучує те, що нині старі церковні будівлі продаються, а іноді навіть перетворюються на мечеті. Я особисто переконаний, що Бога набагато більше цікавлять люди, зокрема ті самі мусульмани, аніж старі будівлі. Можливо, Бог ставить нам більш важливе запитання: чому ми не любимо своїх сусідів-мусульман і не

служимо їм проповіддю Євангелії? Деякі церкви, які довелося закрити, уже впродовж багатьох років були духовно мертвими і відмовилися від істин Святого Письма кілька десятиліть тому, — чому ж ми так переживаємо за ці будівлі? Зокрема тут, у Великобританії, є тисячі нових церковних громад і різних християнських об'єднань, і, звичайно ж, саме до них, а не до старих будівель спрямовані нині помисли Божі. Питання церковних будівель, я переконаний, як й інших будівель, не можна зовсім відкидати, однак варто пам'ятати, що Бог керує різними людьми по-різному, і сучасна культура, зокрема церковна, впливатиме на небагатьох. Я часто думаю про те, як це сумно, але, на щастя, не вважаю, що це засмучує Бога.

РОЗДІЛ 6

ЧИ ВАРТО БУТИ НАДТО КАТЕГОРИЧНИМИ У СВОЇХ СУДЖЕННЯХ?

Як узагалі важко змінюватися нам, рішучим та цілеспрямованим християнам, які довіряють Біблії! Однак нам варто бути готовими змінюватися, якщо ми виявляємося неправі. Якщо ми не змінюємося, то часто у духовному сенсі ми потрапляємо в безвихідь, і наші зусилля виявляються марними, а самі ми — відірваними від сучасного життя. Не змінюючись самим, нам важко передавати бачення новому поколінню християн і спрямовувати його у служінні.

Коли ми отримуємо біблійні знання у межах певної конфесії, у біблійному коледжі або семінарії, ці знання суттєво впливають на наше бачення і сприйняття. Ми — ті, хто вважають себе освіченими християнами, — думаємо, що наша богословська позиція непохитна, немов залізобетонна конструкція. Ми можемо бути переконані, ніби маємо відповіді на всі, навіть найскладніші, дилеми життя і богослов'я. Я вважаю це великою помилкою. Ми повинні продовжувати вчитися і зростати, а це часто означає визнавати свою неправоту. У тому, що стосується самих основ християнської віри, варто залишатися непохитними, однак у багатьох питаннях, які допускають розбіжності у трактуванні, на мою думку, краще не бути надто категоричними. Якщо ми, як закликає нас Біблія, прагнемо в покорі мати один одного за більшого від себе (Послання до филип'ян 2:3), то, гадаю, варто з більшою готовністю дослухатися до думки інших людей і змінюватися.

За довгі роки християнського життя мені довелося бути знайомим із багатьма людьми, які, здавалося, не надавали жодного значення тій обставині, що я вірую в Ісуса і спасенний по Його благодаті. Вони більше зважали на те, чи реформатор я, харизмат, армініанин чи баптист (і цей перелік можна продовжити). Іншим важливо було знати, що я думаю про кінець світу й долю єврейського народу, або вони цікавилися, яким перекладом Біблії я користуюся. Я у жодному разі не стверджую, що все це НЕ важливо, але чи справді це важливо Господеві? Чи приносить таке мислення славу Богові, славу, яка повинна завжди бути предметом усіх наших прагнень? Чи є надія для людей похилого віку, таких як я, які протягом майже шістдесяти років вивчали Писання, біблійні доктрини й, зрештою, богослов'я, проте й досі точно не знають, у чому полягає істина в тих чи інших спірних питаннях, у яких розходяться думки видатних і шанованих мною лідерів, чії книжки я ґрунтовно вивчав?

Усе життя я ламав голову над тим, чому так багато людей, які вивчають богослов'я, збиваються з істинного шляху і втрачають віру в те, що Біблія — це Слово Боже. У 20–30-х роках ХХ століття ця позиція, яку ще називають «ліберальним богослов'ям», заповонила чимало семінарій і коледжів. Важко навіть уявити, наскільки великий вплив ліберального богослов'я у Німеччині, Швейцарії, Нідерландах і навіть у таких країнах, як Шрі-Ланка й Індія, і звичайно ж у США. З огляду на це, чи не повинні ми — ті, хто вірять у слова Біблії, — перебувати в єдності й не дозволяти менш суттєвим питанням розділяти нас? Поза жодними сумнівами, у цьому нам допоможе «безладологія».

Якби ми виявляли більше смирення і менше негнучкої категоричності у незначних і спірних питаннях, то менше людей обурювалось би і падало в глибокий рів зневіри. Часто люди — надто категоричні у своїх судженнях — самі повністю втрачають віру. Про це свідчить історія, і я сам міг стати одним із них. Чого ж я хочу? Щоб ми змінили погляд на життя? Так. Щоб

виявляли більше смирення? Так, а окрім цього, щоб по-іншому сприймали те, чого Бог хоче від нас самих яким Він хоче, щоб було наше мислення. Звичайно ж — більше плоду Святого Духа і менше недобрих, безапеляційних тверджень. Чи замислюємо ми нарешті над чітким та зрозумілим твердженням про те, що без ЛЮБОВІ ми НІЩО? Чи почнемо більше слухати і поважати тих, чиї погляди відрізняються від наших, особливо якщо ці люди вірять, що Біблія — це Слово Боже?

Нещодавно один із наших авторів і проповідників, прихильник давніх ідей, надмірно категоричний у своїх судженнях, у своїй книжці повністю засудив п'ятидесятницький і харизматичний рухи. Це — два наймасовіші рухи двотисячолітньої історії Церкви. У відповідь на це видатний богослов, викладач і пастор написав іншу книжку, в якій розкритикував погляди, викладені у книжці першого автора. Зараз я уважно перечитую і першу, й другу книжки. Як цікаво! Я вважаю, що друга книжка ближча до істини і влучніше описує Боже серце. Це книжка «Святий вогонь» Р. Т. Кендалла.

Як і багато п'ятидесятників, таких як Лі Грейді з журналу «Харизма», я завжди виступав проти крайнощів, і мені здається, що ця частина Тіла Христового, щонайменше, виявляє чутливість у таких питаннях. Однак, на мою думку, упродовж історії п'ятидесятництво показало себе як один із найбільш вірних Богові рухів (він складається із неймовірної безлічі конфесій і церков), члени якого твердо вірять у те, що Біблія — це Боже Слово, і щиро проповідують Євангелію. Ось чому десятки МІЛЬЙОНІВ людей увірували в Ісуса завдяки зусиллям п'ятидесятників і у відповідь на їхні молитви.

Так, часто вони домішують до чистої євангельської звістки свої власні вчення, і я вважаю деякі з них помилковими. Але, думаю, подібне можна сказати і про більшість наявних нині церков і рухів. Попри все це, Бог, по милості Своїй, усе ще дарує людям спасіння, і я переконаний, що більше за все Його

хвилює спасіння людей. Прагнучи насадити інші вчення (а п'ятидесятники досягають у цьому неабиякого успіху), ми «не дбали про таке велике СПАСІННЯ» (Послання до євреїв 2:3). Мої друзі з п'ятидесятницьких і харизматичних церков, які часто зазнають нападів, самі, як не сумно, часто потрапляють у ту ж пастку — надто категорично судять про те, про що в Біблії сказано не зовсім конкретно й стосовно чого видатні мужі й жінки віри впродовж багатьох століть НЕ можуть діяти спільної думки.

Отож, одні нападають на інших, розповідаючи історії-«жахи» про моральне падіння і тяжкі гріхи відомих людей (передусім — відомих телепроповідників). Я уже давно дійшов висновку — навіть те, що ми розповідаємо «християнські жахіття», зрештою нічого не змінює, хоча й виправдовувати їх я теж не збираюся. Бог закликає нас думати більше про те, «що тільки правдиве, що тільки чесне, що тільки праведне» (Послання до филип'ян 4:8). Новина про засудження і позбавлення волі за педофілію працівників одного провідного консервативного місіонерського товариства не може надміру нас не засмучувати, однак це не повинно бути підставою для того, щоб робити висновки про місіонерство в цілому, про інші місії та геть про всіх працівників цієї організації. Саме сьогодні вранці я вивчав життя Давида, Саула і Соломона. Якщо ви прочитаєте блискучу книжку Гордона Макдональда *«Відновлюючи твій зруйнований світ»*, то зрозумієте, що більшість старозавітних святих стикалися у житті з тим, що він називає «досвідом зруйнованого світу». Так, є багато сфер життя, у яких ми маємо виявляти силу й непохитність (декому подобається вживати слово «категоричність»), однак варто завжди залишатися смиренними, сприйнятливими, готовими змінюватися й усе **БІЛЬШЕ ВПОДІБНЮВАТИСЯ ХРИСТОВІ**.

Ми дбаємо про людей лише тому, що це — один із наших обов'язків, чи робимо це завдяки «революційній» дії благодаті у наших серцях? Тут логічно виникає запитання: чи дбаємо

ми про людей головним чином тоді, коли вони працюють у нашій організації, а через кілька років після того, як вони нас залишать, навіть не пам'ятаємо їхніх імен? Чи зобов'язуємося любити їх і піклуватися про них навіть після того, як вони йдуть від нас, де б вони згодом не опинилися? На підставі власного досвіду можу стверджувати, що багато людей, які покинули служіння або організацію, незабаром почуваються забутими. О, як диявол любить «пограти» на цьому! Він намагається переконати цих людей, що організація просто скористалася ними. Чимало лідерів виправдовуються, що у них, мовляв, немає часу підтримувати спілкування із такою безліччю людей. Однак, спостерігаючи за життям людей, я бачу, як багато часу вони витрачають даремно, і це просто не вкладається в розумі. Нам важко визнати, що ми егоцентричні й що нам насправді бракує дієвої, практичної любові, яка вміє прощати. Я повторюю це, перш за все, для самого себе, оскільки сам я — мандрівник, невдаха і вічний учень.

РОЗДІЛ 7

РОМАНТИЧНІ СТОСУНКИ, ШЛЮБ, ГРОШІ Й БЕЗМЕЖНЕ МИЛОСЕРДЯ

Пригадую, як до тринадцятирічного віку романтичні стосунки стали для мене найважливішим у житті й конкурували лише з заняттями спортом і спробами заробити грошей. Із першою дівчиною, із якою я зустрівся, у мене були тривалі стосунки. Одного разу після уроків танців ми пішли подивитися «*Quo Vadis*» (1951), і тільки у вічності я дізнаюся, який вплив цей фільм справив на моє юне життя. Приблизно у цей час вельмишановна пані Клепп, яка мешкала навпроти школи, в якій я навчався у старших класах, записала моє ім'я у свій «Терміновий список прохань до Святого Духа». Вона молилася про те, щоб я став не лише християнином, а й місіонером. Ось так! Вона навіть не запитала, чи хочу цього я! А у мене тоді були зовсім інші плани на життя. На той час у мене була улюблена справа, і я вже подумував про те, щоб цілком присвятити себе їй.

Великий вплив справила на мене дивовижна дівчина на ім'я Лінн. Вона відвідувала баптистську церкву, а я гадки не мав, що це таке. Пам'ятаю, як вона показала мені баптистерій, який видався мені чимось дивним. Я познайомився з її батьками і перейнявся повагою до них. Відтоді всі разом вони надзвичайно сприятливо вплинули на мене. Ми з Лінн танцювали, а іноді пристрасно цілувалися, але нічого більше між нами не було, і за це, озираючись у минуле, я щиро вдячний Богові.

Після того, як ми розлучилися, у моєму житті було багато інших дівчат, які дурманили мені голову, і я із сумом мушу

визнати, що у той час поступово занурювався все глибше у хтивий світ так званого «м'якого» порно. Саме у цей час у моє життя в буквальному значенні цього слова «увірвалася» Євангелія від Івана, надіслана пані Клепп і її сином Денні. У моїй частково ліберальній реформаторській церкві був благочестивий учитель недільної школи, який колись був близький до того, щоб стати свідком Єгови, але завдяки радіослужінню д-ра ДеХаана увірував у Христа і справляв на мене відчутний позитивний духовний вплив. Після мого навернення цьому чоловікові, Фредові Гнейду, судилося стати моїм другом на все життя. Я особливо добре пам'ятаю його молодшу сестру Шерлі. Їхня сім'я жила в сусідньому будинку на Ван-Хутен-авеню, в Уікоффі, що у Нью-Джерсі. Вона була першою дівчинкою, яку я поцілував. Здається, тоді нам було років по шість.

З березня 1955 року в Медісон-сквер-гарден моє життя перевернули Ісус Христос і Біллі Грем. Того вечора я народився згори, й усе почало змінюватися. Про перші кроки мого християнського життя ви можете прочитати у книжці Ієна Ренделла «*Духовна революція*», яка оповідає історію заснування «ОМ».

У родині Божій я був новачком і незабаром усвідомив, наскільки християни відрізняються від людей зі світу і як багато нових правил з'явилося тепер у моєму житті. Я був розчарований, коли дізнався, що віднині мені не дозволяється цілуватися і танцювати, однак, не знайшовши цієї заборони в Біблії, продовжував робити і перше, і друге.

Коли мені було сімнадцять років, у мене був власний автомобіль «Henry J»¹ (так, це нагадує мені про мій вік!). Я навчався у випускному класі, коли закохався у дівчину на ім'я Марго, яка була значно молодша за мене і відвідувала єпископальну церкву. Бог активно діяв у моєму серці. У той час я із захопленням вивчав Слово і робив перші кроки у проповіді Євангелії

¹ Автомобіль, який виготовляла компанія *Kaiser-Frazer* у 1950–1954 рр. — Прим. перекл.

у своїй школі, де мене обрали президентом студентської ради. Через мою дурість і блазнювання мене не прийняли в «Національне товариство пошани»², але у той останній рік навчання моє життя змінилося настільки, що, зрештою, я усе ж став членом цього товариства, що у нашому середовищі на той час вважалося великою честю. Приблизно тоді я зробив справді ганебний учинок. Припаркувавши автівку на узбіччі дороги, поблизу невеличкого ліска, ми з Марго стали «пестити одне одного» (не знаю, чи говорить так сучасна молодь), а тієї миті, коли ми готові були перейти до більш активних дій, у вікно автомобіля раптом постукав поліціант, і, звичайно ж, я зовсім не пам'ятаю, що він мені тоді сказав. Запанікувавши, я дав задній хід, з'їхав у кювет і вже не зміг вибратися звідти. Це був найгірший вечір моєї юності. Щоб витягнути нас звідти, довелося викликати тата Марго, який, хильнувши перед цим трохи зайвого, став звинувачувати мене у тому, чого ми не робили, і скоро наші стосунки припинилися. Я завжди картав себе за те, що сталося того вечора, оскільки знаю, що завдав тій молодій дівчині болю. Незабаром я втратив її з поля зору.

Іншій подібній ситуації на церковному паркуванні судилося стати завершенням моїх любовних пригод; я упевнений, це сталося через те, що за мене молилися. Я вирішив «зав'язати»: більше жодних побачень і жодних поцілунків! Так тривало майже два роки. Наступною дівчиною, з якою я почав зустрічатися, була Дрена. Згодом вона стала моєю дружиною.

Я вирішив навчатися у коледжі Мерівілль почасти тому, що після обіду щодня там влаштовували танці. Однак там я ніколи не танцював і не зустрічався із жодною дівчиною. Саме там минули благословенні роки початкового періоду мого християнського життя. Можна сказати, що тоді я палав для Ісуса. У кожную вільну від занять хвилину я благовістив або молився, читав Слово Боже або брав участь у християнському спілкуван-

² Шкільна організація у США й Канаді. — *Прим. перекл.*

ні. Пастор однієї сільської баптистської церкви дозволив мені проповідувати. Потім переді мною відчинилися двері служіння у в'язниці округу Блаунт. Коли ж мені виповнилося вісімнадцять, у мене з'явилася можливість проповідувати Слово Боже у в'язниці міста Нешвілл.

Я прочитав такі чудові книжки, як *«Пристрасть до душі»* Освальда Сміта, *«Через ворота слави»* Елізабет Елліот і багато інших. Великий вплив на мене справив заочний курс, який допоміг мені у справі благовістя. Через деякий час баптистський пастор, про якого я уже згадував, узяв мене з собою на першу в моєму житті місіонерську конференцію, яка відбувалася в місті Чаттануга, у біблійному коледжі *Tennessee Temple*. Ця подія докорінним чином змінила мене. Ще до навернення до Христа я читав Євангелію від Івана, яку видавало і розповсюджувало *«Товариство розповсюдження кишенькових Біблій»*, і вже тоді я хотів, щоб у всіх людей у всьому світі була ця чудова книжка. Ще будучи немовлям у Христі, я змусив майже тисячу учнів старшої школи, в якій навчався, пообіцяти мені прочитати Євангелію від Івана. Коли я дізнався про те, що в багатьох країнах Євангелію не проповідували, а люди не знають Христа, у моєму серці народилася мрія благовістити цим людям, особливо мусульманам. Коли ж я усвідомив, що для її здійснення терміново потрібні фінанси, я продав усе, що мів, і віддав кошти на справу благовістя у різних країнах світу. Щоб мати можливість жертвувати більше, я став додатково підробляти офіціантом у ресторані коледжу.

Саме у цей час (а це було влітку 1957 року) ми здійснили свою першу поїздку до Мексики. Незабаром я уже був спроможний говорити ламаною іспанською, і те, що я там бачив, а також інші обставини спонукали мене покинути навчання у Мерівільльському коледжі вільних мистецтв і вступити до Біблійного інституту Муді в Чикаго. Особливо мені хотілося жити і

благовістити у Великому Місті³. Я уже робив це, приїжджаючи зі свого містечка до Нью-Йорка, де я в метро розповсюджував євангелізаційні трактати, а потім, безпосередньо перед поїздкою до Мексики, узяв участь у легендарній кампанії Біллі Грема, під час якої навіть проповідував на вулицях.

Приїзд до Біблійного інституту Муді став для мене великим шоком, особливо з огляду на те, що там було так багато привабливих дівчат. У перший тиждень я захопився відразу кількома з них, однак згадав, що я «зав'язав» із романтикою і дав собі відповідну обіцянку. Озираючись назад, я запитую себе: якби я спробував поцілувати котрись із них, чи не «угріла» б вона мене своєю важчежною Біблією короля Якова? Звичайно, в Інституті Муді були свої правила, й усе в цьому навчальному закладі підпорядковувалося їм.

Оскільки я мав нестримну жагу до благовістия, то подумав, що у цьому мені допоможе фільм, який можна було взяти в одному з офісів інституту, розташованому на сьомому чи восьмому поверсі; я і гадки не мав, що день, коли я пішов по той фільм, змінить моє життя. В офісі за столом сиділа Дрена, адміністраторка. Коли я побачив її, у мене перехопило подих і голова пішла обертом, і я, порушивши обіцянку, яку дав собі, почав завойовувати дівчину. Для мене це була любов із першого погляду, а для неї — переляк із першого погляду, тому що, побачивши її, я так зніяковів, що почав лопотіти якісь дурниці! Нічого особливого між нами тоді не сталося, але вона погодилася зустрітися зі мною. Саме під час того першого побачення я сказав їй: «Що ж, між нами, напевно, нічого не буде, але якщо що-небудь і станеться, наприклад, шлюб, то ти повинна розуміти, що я збираюся стати місіонером, тому тебе, імовірно, з'їдять канібали десь у Новій Гвінеї». От, чому вона все ж погодилася вийти за мене — це окрема довга історія:

³ Одна з неофіційних назв міста Нью-Йорк. — *Прим. перекл.*

ми провели разом важке літо у Мехіко, а потім, залишивши її там, я повернувся до Інституту Муді. Незабаром після цього мій найкращий друг-мексиканець закохався у неї і зателефонував мені, щоб запитати, чи я не проти, якщо він буде залицятися до неї. Овва! Мені довелося взяти піст і серйозно про це молитися. Я зателефонував Дрені, й уже незабаром після нашої розмови вона поверталася автобусом до далекого Чикаго.

Попри все це я гостро відчував у собі брак дієвої любові і чуйності. Дрена пізнавала себе і свої глибокі емоційні потреби. Наші заручини могли б так і не завершитися весіллям, якби Дрена не пережила глибокий досвід пізнання Ісуса, коли їй відкрилася істина про Його вседостатність. Це причинило їй зцілення деяких тілесних недуг, які турбували її упродовж тривалого часу.

Ми завжди пам'ятатимемо той святковий день 31 січня 1960 року, коли ми стали чоловіком і дружиною. Ми не влаштовували пишних урочистостей із нагоди одруження, — з огляду на те, що вітчим Дрена Генрі тоді ще не був християнином. Історія його навернення до Ісуса багато років по тому — це те, за що ми завжди дякуватимемо Богові. Шлюбна церемонія відбулася відразу після ранкового недільного богослужіння у баптистській церкві на Лейк-Драйв у спортзалі школи, адже у церкви не було власного приміщення. Другом нареченого був Вольтер Боркард. Із Чикаго приїхав автобус із нашими друзями — в основному студентами Інституту Муді. На прийомі гостей Дейл виголосив чудову проповідь, у якій зазначив, що найкращий подарунок від друзів — це молитва, тому що ми, найімовірніше, продамо всі подарунки, щоб віддати гроші на справу благовістя. Як шкода, що у нас уже немає нашого старого бобінного магнітофона із записом тієї проповіді!

Озираючись назад і згадуючи п'ятдесят п'ять років нашого спільного життя, ми запитуємо себе, чим корисним і важливим ми можемо поділитися з нашими читачами. У 1970 році, прига-

дую, я збирався написати книжку про шлюб і вже вибрав для неї назву — «Револьюційний шлюб» — і навіть склав її зміст. Однак перш ніж писати про шлюб у загальному, мені необхідно було вивчити конкретні його аспекти зсередини. І ось деякі уроки, які я засвоїв.

1. Біблія — це основа нашого шлюбу. Це правда, оскільки ми завжди бажали, щоб центром нашого шлюбу був Христос. Уже в перші місяці шлюбу (а жили ми тоді в Мехіко у сусідньому з нашим книжковим магазином приміщенні) у наших відносинах виникли проблеми, і я дуже швидко зрозумів, що шлюб — це справжнісінька Божа «аспірантура» освячення.

Читаючи один із розділів книжки *«Дорога на Голгофу»* Роя Хессона, *«Відродження в сім'ї»*, ми дізнаємося більше про те, що таке насправді впокорене, смиренне, розп'яте і сповнене Духа життя. Упродовж років я знову й знову переконувався у тому, що пов'язаний узами шлюбу з тією людиною, у якій насправді маю потребу, і завдяки Божій благодаті всі ці роки ми були бездоганно вірні одне одному, хоч у наш час така вірність нерідко стає предметом глузувань. Однак жодної іншої альтернативи в Біблії ми не знаходили. Пам'ятайте, що людина грішна і має потребу в Євангелії, яка впливає на неї і змінює її щодня.

2. Ідея Револьюції Любові, — про яку ми пишемо і проповідуємо та яку намагаємося втілювати в життя, спираючись на уривок із 1 Послання до коринтян 13 та інші тексти Святого Письма, — була і залишається одним із найважливіших аспектів нашого шлюбу. Я був особливо схильний до крайнощів і виявляв нечуйність, тому Богові довелося викорінити це з мого серця і спонукати мене «вирівняти шлях свій». Усе своє життя я боровся з нетерпінням. Моя ненависть

до гріха й гордині допомагала мені змиритися і швидко розкаюватися. Чудо благодаті, завдяки якому я позбувся гніву на початку свого життя з Богом, було одним із головних духовних впливів, що визначали наше сімейне життя і мою керівну роль у нашій організації. Іноді на своєму шляху я спотикаюся і, не зволікаючи, розкаююся, проте мені й досі сумно згадувати ті випадки, коли я завдавав болю дружині, а пізніше й дітям спалахами гніву чи недобрим словом. Переїзд із Іспанії до Англії, де народився наш первісток, Бенджамін, був для нас великим кроком. У той час я читав важливу працю Біллі Грема «*Свобода від семи смертних гріхів*», яка навчила мене смирення, і я дякую Господу за цю книжку. Як я уже зазначав, будучи молодим християнином, я також постійно слухав радіопроповіді Біллі Грема. Окрім цього, підвалиною мого духовного життя стали й інші його книжки: «*Мир із Богом*» і «*Секрет щастя*».

3. Оскільки ми бажали проповідувати Боже Слово своїм ближнім і людям у всіх куточках світу, а також створити абсолютно новий місіонерський рух, ми завжди стикалися з фінансовими труднощами і проблемами, і це штовхало мене на такі крайні кроки, які, як мені здавалося, були частиною Божого задуму, проте водночас, як мені знову ж таки здавалося, бентежили людей із мого оточення і, зокрема, мою дружину. Я надавав особливого значення тексту з Євангелії від Луки 14:33 — «*Так ото й кожен із вас, який не зречеться усього, що має, не може бути учнем Моїм*». Цей заклик до того часу вже спонукав нас продати більшу частину свого майна. Інші люди також наслідували наш приклад, але іноді це оберталось засудженням нами тих, хто, як нам здавалося, «викидав гроші на вітер». Ми потребували балансу, про який ідеться у Посланні до філіп'ян 4:19.

Нам поступово відкрилася таємнича істина про те, що вчинки, які спершу здаються добрими, можуть мати й темний бік. У нашому, колись переважно чорно-білому, світі став проступати і захоплювати все нові простори сірий колір. Чи розумієте ви, чому останні вірші Послання до римлян 11 набули для нас такої значущості?

*«О глибино багатства, і премудрости,
і знання Божого! Які невідомі присуди
Його, і недосліджені дороги Його!
Бо хто розум Господній пізнав?
Або хто був дорадник Йому?
Або хто давніш Йому дав, і йому буде віддано?
Бо все з Нього, через Нього і для Нього!
Йому слава навіки. Амінь».*

4. Найбільша таємниця нашого подружнього життя полягала в тому, що дуже багато молитов, навіть у тих сферах, про які важко говорити, залишилися без відповіді. Ми пережили серйозні напади зневіри, причиною яких часто було розчарування. За роки нашого сімейного життя з трьома дітьми в Індії, роки, проведені в столиці Непалу Катманду, а потім — на кораблі *Logos*, ми мали безліч можливостей учитися і зростати разом. Увесь цей час я отримував допомогу і підтримку Дрени й можу згадати зовсім небагато випадків, коли б вона, перебуваючи на полі духовної битви, на щось нарікала.
5. У середині 70-х років у життя Дрени увірвалася депресія, що стало для нас повною несподіванкою. Якось одна жінка звернулася до мене зі словами викриття, давши мені зрозуміти, що, можливо, почасти виною цього стану був я. Бог поставив мене на коліна і показав, які зміни повинні були

відбутися у моєму житті та в чому як, як чоловік і батько, повинен поводитися інакше. Минув рік, ця чорна смуга в житті Дрени завершилася й ніколи більше не поверталася. Нас надзвичайно засмучує, що деякі християни (і навіть автори книжок) дають поверхові відповіді на питання, пов'язані з такими важкими недугами, і я вважаю, що вчення про зцілення у крайніх його виявах (а я вірю, що Бог зцілює) зашкодило окремим людям і Тілу Христовому в цілому значно більше, ніж прийнято вважати. Одна церква у США, яка дотримується крайньої позиції з питання лікування/зцілення, яку можна сформулювати так: «жодних лікарів за жодних обставин», має своє кладовище, на якому двадцять п'ять років тому було понад сімдесят поховань, переважно дітей.

6. Правильне ставлення до критики — це важлива складова лідерства, і мені це дається нелегко, оскільки іноді я сприймаю критику як особисту образу. Я чув мало відкритої критики на адресу нашого шлюбу або моєї дружини, однак нам бувало важко сприймати те, що ми все ж чули — часто з вуст сторонніх людей. Коли ваш шлюб критикуватимуть, це до самої основи випробовуватиме ваше вміння керувати й саме ваше життя з Богом. Я переконаний, що Бог, по милості Своїй, не дає нам чути найгірших пліток про нас і слів осуду, особливо якщо ми несемо активне служіння благовістя. Він по-особливому благословив мене тим, що мене завжди оточували вірні люди, такі як Дейл Ротон і Пітер Мейден та інші, які у скрутну хвилину завжди готові були допомогти. Лідерам, у яких немає таких вірних друзів і співпрацівників, доводиться набагато важче.
7. Озираючись назад, я розумію, що багато чого навчився завдяки своїм критикам і близьким друзям, які закликали мене

ходити у світлі, коли бачили в моєму житті чи служінні щось, що потребувало змін. Через Своє Слово і християнські книжки Бог відкрив нам, що без критики ми не можемо робити нічого. Ми завжди намагалися любити наших критиків і просили Бога благословити їх. Нас не дивує, який згубний вплив мають на людей плітки. Ми в цілому щасливі й задоволені життям навіть тепер, у літньому віці, коли багато чого змінюється, особливо у сфері здоров'я. Ми щасливі усвідомлювати, що так багато людей моляться за нас, і деякі з вас, читачі цієї книжки, належать до лав наших молитовників. Ми дякуємо вам від щирого серця і сподіваємося, що ви продовжите перебувати в молитві.

8. Слово «баланс» стало одним із найважливіших слів у нашому житті. Баланс між роботою і сімейним життям. Баланс між тим, щоб брати, і тим, щоб віддавати. Баланс між тим, щоб жертвувати й щоб отримувати. Баланс у готовності «пройти ще одну милю», коли потрібно послужити більшій кількості людей, і водночас проводити достатньо часу з сім'єю. У своїй старій Біблії я склав кілька списків, які допомагали мені підтримувати баланс у багатьох сферах життя. І одна з моїх книжок теж має назву — «Революція любові й баланс».
9. Діти і внуки завжди допомагають нам змінюватися. Ми вдячні Богові за трьох наших дітей і п'ятьох онуків. Зараз не всі з них ідуть за Господом Ісусом Христом, але ми любимо їх і намагаємося якнайкраще піклуватися про них (адже тепер ми вже не тільки батьки, а й бабуся і дідусь). Ми чудово проводимо час разом: це стосується поїздок і сімейних свят. Правду кажучи, ми добре розуміємо, що часом спотикаємось і падаємо, та усвідомлюємо всю небезпеку того, що я називаю «руйнівним ідеалізмом, який

не відповідає дійсності». Якщо ми ставимо перед собою високі цілі (а ми це робимо), то час від часу ми неодмінно зазнаватимемо невдач. Дехто з тих, хто не вірує у Христа, навіть не стали б називати подібне невдачами. Ось чому книжки *«Що дивовижного в благодаті?»* Філіпа Янсі й *«Пробудження, натхнене благодаттю»* Чарльза Свіндола були важливими для нас. І що ми можемо сказати про книжку *«Євангелія голодранця»* Бреннана Меннінга, який нещодавно відійшов до Господа? Вона стала для нас справжнім ковтком свіжого повітря. У ті перші роки в наш рух, а також у наш дім проникло законництво, яке завдало нам певної шкоди. Нині ми прагнемо чинити так, як закликає нас апостол у 1 Посланні Петра 5:7: *«Покладіть на Нього всю вашу журбу, бо Він опікується вами!»*, а також приймати Його прощення. Без РАДИКАЛЬНОГО прощення неможливе радикальне учнівство.

РОЗДІЛ 8

ЦІНА ПОМИЛОК

Я у великому боргу перед своїми батьками, які не знали Ісуса як Спасителя у моєму дитинстві, проте були прихильниками багатьох християнських цінностей і вчили нас розрізняти добро і зло. Вони допомогли мені навчитися працьовитості ще у ранньому дитинстві, що стало підставою для мого навернення до Ісуса. Старанність у школі, у спортивних заняттях, у русі бойскаутів також неймовірно допомогли мені. Будучи бойскаутом ще у юному віці, я пройшов поглиблений курс навчання лідерству. Чи не здається вам, що Бог Живий готував мене до чогось, про що тоді я навіть і гадки не мав?

Ще на дуже ранньому етапі життя я усвідомив, що помилки можуть дорого коштувати і призвести до найрізноманітніших труднощів. Якось я спробував утримати на носі монетку, але вона потрапила мені в рот, і я її проковтнув. Дізнавшись про це, моя мама сказала, щоб я не ходив у шкільний туалет, а мерщій прийшов додому. Початкова школа ім. Вашингтона знаходилася неподалік від нашого будинку, на Ван-Хутен-авеню, 243, в Уі-коффі, що у штаті Нью-Джерсі, і саме завдяки цьому заходу ми повернули монетку! Ще одна прикра подія трапилася зі мною на замерзлому озері під час катання на ковзанах: я провалився під лід. Хтось схопив мене і витягнув із води. Інші люди в подібних випадках гинули, про що написано чимало статей.

Усе своє життя, особливо після того як став послідовником Ісуса, я був завзятим читачем. Я читав книжки, газети, жур-

нали, статті, а нині до цього додалися ще й повідомлення, які надходять електронною поштою, — що допомагає мені писати цю книжку. Також величезною допомогою для мене були безліч кіно- та відеофільмів, особливо документального жанру. Жодна книжка, однак, не була важливішою за Біблію, яку я вважаю Словом Самого Бога. У Біблії ми знаходимо безліч історій великого успіху і великих невдач, і нам необхідно навчитися брати уроки як і з тих, так і з інших розповідей.

Що б ми не читали, складається враження, що ми завжди читаємо про людські помилки. Вважаю, нам, послідовникам Ісуса, варто розуміти, що не кожна помилка є гріхом. Причиною того, що ми припускаємося помилок, тією чи іншою мірою може бути наша гріховність. Однак помилки не завжди є гріхом, у якому необхідно негайно розкаятися. Диявол любить використовувати наші помилки, оскільки хоче спантеличити й пригнітити нас. Якщо ми дозволяємо собі бути збентеженими і пригніченими, ми легко впадаємо у гріх — плакаємо в собі неправильне ставлення до дійсності й чинимо негідно; як наслідок, ми опиняємося у набагато тяжчому духовному стані. Отож, коли ми припускаємося помилки, варто опанувати себе, спробувати скласти план «Б» і йти далі. У цьому нам допоможе книжка *«Другий вибір»* Віва Томаса.

Як відомо, одна помилка часто тягне за собою іншу (так званий ефект доміно). У 1988 році ми втратили наше перше судно — *Logos* (яке свого часу було домом для всієї нашої родини, — нехай буде подяка Господу за ті сімнадцять років, протягом яких це судно використовувалося в надзвичайно важливому служінні). Наш корабель наскочив на підводні камені в протоці Бігль на крайньому півдні Чилі й Аргентини. У ході розслідування було виявлено помилки, яких послідовно припускалися різні люди, що й зрештою призвело до трагедії. Однак Бог милосердний: під час аварії корабля ніхто не загинув, а про неї дізналися багато людей, особливо у Великобританії,

що допомогло зібрати кошти на придбання набагато кращого судна, *Logos II* (яке пізніше замінив *Logos HOPE*). Я не хочу витратити час на розповідь про безліч жахливих автокатастроф, що відбулися майже за шістдесят років мого служіння, — причиною яких завжди були, уявіть собі, помилки людей.

Історія свідчить про те, що всі люди припускаються помилок, і, звичайно ж, **ЩО МЕНШЕ ПОМИЛОК, ТО КРАЩЕ**. Ми не можемо звертати свою провину на всемогутнього Бога або на те, що я називаю «безладологією», і не користуватися здоровим глуздом, який допомагає нам чинити правильно й припускатися якнайменше помилок. Я шкодую, що з якоїсь причини в біблійному коледжі мене не попередили про те, яке життя важке й із якою безліччю проблем і труднощів усім нам доведеться зіткнутися. Нам треба вивчити напам'ять Послання Якова 1, 1 Послання Петра 1 та багато інших біблійних текстів. У свій час я не розумів, що для багатьох людей заробити гроші на їжу — важке завдання, що потребує великої самодисципліни і наполегливої праці.

*«Майте, брати мої, повну радість, коли
впадаєте в усілякі випробовування, знаючи,
що досвідчення вашої віри дає терпеливість.
А терпеливість нехай має чин досконалий,
щоб ви досконали та бездоганні були,
і недостачі ні в чому не мали. А якщо кому
з вас не стає мудрости, нехай просить від
Бога, що всім дає просто, та не докоряє, —
і буде вона йому дана» (Послання Якова 1:2–5).*

У служінні «ОМ» ми надавали великого значення молитві, вірі й духовному життю, унаслідок чого створювалося хибне враження, що якщо у цих сферах ми досягаємо успіху, то нам удаватиметься все. Тепер же, озираючись назад і оцінюючи

шістдесят років, прожитих у Христі, можу стверджувати, що у безлічі людей, за якими я спостерігав ці роки, ЖИТТЯ НЕ СКЛАЛОСЯ! Досить багато з них, завершивши служіння в «ОМ», де вони проживали сповнене віри, молитви і благовістя життя, повернулись додому та не знайшли роботу або, знайшовши її, втратили. Шлюби декого з тих, хто познайомилися в «ОМ», розпалися, — у багатьох випадках це сталося через те, що чоловік і дружина не думали про проблеми, з якими вони стикнуться у майбутньому. Додайте до цього інші помилки, яких ми так легко припускаємося, і ви матимете формулу біди, а часто — великого лиха. Багато людей не мають успіху в служінні, у роботі або навіть у шлюбі. Я постійно зустрічаю таких людей і намагаюся розповідати їм про «радикальну» благодать. Я кажу: «Якщо у вашому житті було багато невдач і вам не вдалося здійснити план «А», прославляти Господа ви можете вже за те, що у Нього є для вас план «Б».» Дехто припустився такої безлічі помилок і зазнав так багато невдач, що йому варто думати вже не про план «Б», а про план «М» або «Н». Я кажу: «Дякуйте Господу за те, що Його алфавіт такий довгий!» Чуючи це, люди зазвичай сміються, але ж, по суті, це зовсім не смішно. Помилку можна було уникнути. А уникнувши її, ми могли б позбавити себе та інших великих труднощів. Нам варто остерігатися всілякого фаталізму в будь-якому його вияві, ставитися з усією серйозністю до біблійного вчення у всій його повноті, зокрема й до настанов, що стосуються найрізноманітніших сфер нашого духовного і практичного життя, — інакше для чого нам Книга Пріповістей Соломона?

Гріх — набагато більш серйозний, аніж помилки, проте дуже часто наші помилки є сумішшю гріха і банальної глупоти. Або, якщо сказати м'якше, — нестачі мудрості й проникливості. Я так багато читав почасти для того, щоб учитися на помилках і невдачах інших людей. І ось що я дізнався про те, як уникати помилок:

1. Насичуйтеся Словом Божим, присвячуючи себе молитві та іншим важливим духовним вправам, без яких не можна уявити ходіння перед Богом. Я говорив про це у всіх інших своїх книжках, які із задоволенням надіслав би вам у подарунок, якби ви написали мені повідомлення електронною поштою.
2. Учїться бути дисциплінованими в усіх сферах життя, остерігаючись при цьому законництва, яке підкрадається до нас на кожному кроці нашого шляху.
3. Учїться читати і бути старанними у навчанні. Користуйтеся зручною для вас системою запам'ятовування важливої інформації.
4. Учїться робити нотатки. Збираючись у дорогу, складіть перелік речей, які вам неодмінно знадобляться. У цьому вам у пригоді стануть сучасні телефони та інші пристрої, однак без самодисципліни тут все одно не обійтись.
5. Плануйте свої дії завчасно і враховуйте всі можливі їх наслідки, як закликає нас Бог в останніх віршах Євангелії від Луки 14. Про цей важливий принцип я міг би написати цілий розділ і хочу наголосити, що низка найсерйозніших помилок, свідком яких я став, стосуються саме цього принципу. До мене зверталися безліч людей, щоб розповісти про своє грандіозне бачення і поділитися своїми великими мріями, однак більшість із їхніх планів так ніколи і не здійснилася, або ж їхні результати виявилися швидкоплинними. У багатьох випадках люди не враховували всі обставини або ж не були готові сплатити ціну за свої дії.
6. Якщо змога, намагайтеся зважувати всі «за» і «проти» того чи іншого кроку або дії, до яких ви збираєтеся вдатися.

7. Якщо це можливо, звертайтеся за порадою. Цей принцип, як і багато інших, має свій зворотний бік, оскільки вам можуть дати невдалу пораду. Тому ретельно оцінюйте кожне «пророчє слово», адресоване «особисто вам».
8. Якщо змога, плануйте все заздалегідь. Перевіряйте години і дати та намагайтеся прорахувати свої дії наперед на випадок, якщо ситуація складеться не так, як було заплановано. Завжди майте план «Б». Якщо я збираюся їхати куди-небудь поїздом, то завжди намагаюся сісти на ранній рейс.
9. Багатьох помилок ми припускаємося, коли перебуваємо у русі. Можна сказати, що ми повинні вчитися бути «професійними мандрівниками», які роблять висновки з власних помилок і з помилок інших людей. Одного разу на вокзалі у Франкфурті (там я був сам) зі мною стався прикрий випадок: буквально на пів хвилини я відвів погляд від свого портфеля — і він зник. Відтоді я ніколи більше його не бачив. На щастя, злодій не заволодів моїм ноутбуком і цінними речами. Можливо, для цієї мети варто користуватися поясом для зберігання грошей або сумкою-поясом. Сумно визнати, але у цьому сенсі важче доводиться жінкам, ніж чоловікам, про що краще напишуть самі жінки. Подбайте про те, щоб у вас були фотокопії кредитних карток, паспортів тощо.
10. Оскільки всі ми іноді забуваємо цінні речі (таке рано чи пізно трапляється з кожним із нас), ми повинні розробити стратегію, яка допомагала б нам уникати таких ситуацій. Наприклад, залишаючи те чи інше місце, переконайтеся в тому, що ви нічого там не забули. Перегляньте всі розетки і перевірте, чи не залишили підключеними телефон або зарядний пристрій. Пам'ятайте: якщо ви робитимете це не сам, а в парі з ким-небудь, шанси на успіх будуть значно

вищими. Перевіряйте один одного й учитесь один в одного. Нехай ваша гординя помре. Живіть у покорі й будьте готові швидко визнавати свої помилки і гріхи.

11. Користуйтеся надійною системою резервного копіювання всіх адрес, номерів телефонів тощо. Навчіться систематизувати важливу інформацію. У моєму ноутбуці зберігається життєво важлива для мене інформація. Наскільки це цінний інструмент, яким ми можемо користуватися у служінні Богові! У мене є невеличкий чорний записничок, у який я, про всяк випадок, записав необхідні для мене номери телефонів, і ви навіть не уявляєте, як активно я ним користуюся. Якщо ми справді любимо людей і прагнемо надихати їх, то подбаймо про те, щоб важлива інформація про них не загубилася (це буде тією «милею», яку ми готові пройти заради них). **ОРГАНІЗОВУЙТЕСЯ, ОРГАНІЗОВУЙТЕСЯ і ще раз ОРГАНІЗОВУЙТЕСЯ!** Книжка Гордона Макдональда *«Як упорядкувати свій внутрішній світ»* допомогла дуже багатьом людям. Якщо ви багато читатимете, то знайдете у книжках найрізноманітніші поради практичного характеру майже для кожного аспекту життя, і великою помилкою буде не брати з читання відповідних уроків.
12. Розвивайте в собі вміння відчувати те, що я називаю «застереженням Святого Духа». Один чудовий місіонер вирушив у похід по схилах Англії, не взувши відповідного взуття. Він ішов занадто близько до краю скелі, послизнувся, упав і розбився. Я ніколи не забуду, як наступного дня після трагедії мені зателефонували й повідомили про смерть цього близького моєму серцю друга. Дружина іншого друга-місіонера посковзнулася на скелі, впала і померла. Якби я розповів вам ще кілька сотень подібних історій, відомих мені, ви краще розуміли б, чому я вирішив написати цю

книжку і чому вмістив у неї цей розділ. Я не маю жодних сумнівів стосовно того, що, якщо люди прислухаються до моїх порад, багато життів буде врятовано, адже рятувати життя — моя улюблена справа.

Ви, звичайно ж, можете продовжити цей перелік або скласти свій власний, — я ж на цьому поки поставлю крапку. Ви можете вважати, що, порівняно з важливими духовними настановами про життя у Христі й учнівство, це «практичне керівництво» не має особливої цінності, однак поділ на так зване «священне» і «практичне» — велика помилка у нашому мисленні. Під владою і керівництвом Святого Духа ми повинні зуміти поєднати це воедино. Ми створені за образом Божим і наділені вільною волею. На людському рівні ми є творцями власної долі. Щогодини й щодня ви вирішуєте, чим ви будете займатися, куди йти і що робити. Ми повинні зростати і ставати більш зрілими в усіх сферах життя. Навіть у моєму віці мені ще є багато чого вчитися.

На різних етапах нашого життя ми повинні заново відкривати для себе кожную важливу біблійну істину і кожен важливий біблійний принцип. Ми повинні не тільки добре жити, але й готуватися до того, щоб добре померти. Дорослішаючи, ми повинні остерігатися «ССД». Хтось днями запитав мене, що це означає. «Це розшифровується, — відповів я, — *«синдром старечої дурості»*». Біда в тому, що у сучасному суспільстві цей «синдром» поширився на кожную вікову групу.

Я завершую цей розділ важливими словами із Послання Якова 1:22: *«Будьте ж виконавцями слова, а не слухачами самими, що себе самих обманюють»*. Я раджу вам уважно вивчати Послання Якова.

РОЗДІЛ 9

ЛІДЕРИ, ЧЕРЕЗ ЯКИХ ДІЄ БОГ

Над цим розділом я працюю в особливому для мене місці: воно розташоване на західному узбережжі Уельсу і називається Хуксес; тут свого часу трудився один із найвидатніших християнських лідерів ХХ століття і мій близький друг д-р Джон Стотт, книжки якого донині мають великий попит і справляють великий вплив на людей у різних країнах світу. Сподіваюся, багато з них ви прочитаєте. Сумно, що деякі люди, особливо в США, при згадці імені Джона відразу зазначають, що він заперечував існування пекла і вічного покарання, що, звичайно ж, не відповідає істині. Він вірив, що ті, хто не у Христі, перебувають у смерті. Я розмовляв із ним про це. В одній зі своїх книжок, написаній у відповідь на деякі серйозні питання, поставлені ліберальними богословами, він допускав можливість того чи іншого роду знищення грішника, і ми також обговорювали з ним цю тему. Багато видатних мужів і жінок Божих переймалися питанням про те, що таке пекло. Я пам'ятаю, як Біллі Грем сказав, що пекло, по суті, — це саме розділення з Богом.

Кожен день свого життя, із моменту навернення до Христа, я намагався жити у світлі цієї істини, яку, мушу визнати, я і досі не розумію до кінця. Мені допомагають роздуми про Божу справедливість. Зараз учення про загальне спасіння стало популярнішим, ніж будь-коли раніше, але Джон Стотт не був його прихильником, адже був безмірно відданий справі благовістя. Я сам неодноразово чув, як у своїх чудових евангелізаційних проповідях він

говорив, що одне із найважливіших завдань Церкви в наш час полягає у відстоюванні істини про незамінність Євангелії. Ісус сказав: «*Я — дорога, і правда, і життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене*» (Євангелія від Івана 14:6).

Тепер ми наближаємося до головного у цьому розділі. Це — заклик глибше усвідомити, що Бог діє через різних лідерів: як чоловіків, так і жінок. Чи можете ви собі уявити, з якою величезною кількістю лідерів, у чийх церквах я виступав, мені довелося познайомитися за довгі роки служіння? Додайте до цього ще й безліч тих, разом із ким я мав честь служити в місіях та інших християнських організаціях. Їх було тисячі, і стільки ж проповідей за своє життя я прослухав наживо, у записах на магнітних стрічках та інших носіях інформації. Окрім того, я багато читав про найважливіших персонажів Біблії.

Про лідерство написано чимало різних книжок; така ж велика кількість біографій та автобіографій Божих чоловіків і жінок від початку історії християнства до сучасності. Я читав і рецензував багато з них, і ще з більшою кількістю просто ознайомився. Нині таких книжок з'являється ще більше, і одна з найголовніших складових мого служіння — це виступи перед групами лідерів, а також поширення чудових друкованих та інших матеріалів, присвячених питанням лідерства. На цей момент я рекомендую дві топові книжки — це «*Духовне лідерство*» Освальда Сандерса, книжка, перекладена багатьма мовами світу, і «*Керівництво з любов'ю*» Алекса Строка. Деякі зі своїх переконань виклав і я у буклеті «*Лідерство, народжене благодаттю*», в основу змісту якого покладено два ключові розділи моєї книжки «*Геть із зони комфорту!*».

Знову ж, якщо ви не приймаєте того, що я називаю «безладологією», ви, найімовірніше, не погодитесь і з тим, що я намагаюся донести. Я твердо переконаний, що Бог могутнім чином діє через різних лідерів і через їхні найрізноманітніші стилі керівництва.

У деяких книжках пропагуються надзвичайно високі ідеали лідерства, а деякі вчителі настільки категоричні у своїх твердженнях, що засуджують або ж зневажливо висловлюються про інші стилі керівництва. Я намагаюся застерігати людей від небезпеки деструктивного ідеалізму, який не залишає місця для «радикальної» благодаті й, зрештою, призводить до розчарування, дезорієнтації або навіть цілковитого краху.

Історія свідчить про зворотне тому, про що розповідають ці книжки. Бог могутнім чином діяв через найрізноманітніших лідерів і найрізноманітніші лідерські команди, благословляючи, наставляючи, навчаючи Своїх дітей і навертаючи до Господа Ісуса десятки мільйонів людей по всьому світу. Наша організація є основним розповсюджувачем книжки Чуа Уї Хьян «*Учитися керувати*». Упродовж декількох десятиліть ми спостерігали за тим, як цей служитель керував величезною церквою, яку заснував у Лондоні (раніше він був керівником усесвітнього руху *IFES*). Ця книжка чудово поєднується із книжкою Девіда Ланді «*Лідерство через служіння для тих, хто все засвоює повільно*». Цікаво зазначити, що чимало найрезультативніших лідерів якраз не використовували цей стиль лідерства. Багато з них виявляли схильність до деспотизму, і, як правило, їх звинувачували (принаймні дехто) у тому, що вони чинять як диктатори і виявляють різкість. Я читав книжку про різких лідерів, у якій, як я розумію, автор називає різким практично будь-якого активного лідера, який прагне з почуттям і пристрастю переконувати людей любити Ісуса всім серцем, розумом, усією душею і силою. Деякі люди, опиняючись у підпорядкуванні такого лідера, відкидають принципи, які він проголошує із використанням сили, а у деяких випадках намагаються знайти у того, хто їх проголошує, певні слабкості. Будучи до кінця чесними з самими собою, ми повинні визнати: в Біблії є чимало віршів, які, коли ми читаємо їх уголос, звучать надзвичайно різко. Наприклад: «*Я знаю діла твої, що ти не холодний, ані гарячий.*

Якби то холодний чи гарячий ти був! А що ти літєплий, і ні гарячий, ані холодний, то виплюну тебе з Своїх уст...» (Книга Об'явлення 3:15–16). Або Євангелія від Луки 14:33: *«І диявол, скінчивши все цеє спокушування, відійшов від Нього до часу».*

Ми справді потребуємо великої мудрості, щоб правильно використовувати це слово — «різкість». Багато років тому в одній із моїх команд служила жінка, яка, на моє переконання, була надміру заклопотана тим, щоб вийти заміж. Коли я спробував звернути її увагу на те, що їй варто було б трохи зменшити оберти, вона розсердилася і звинуватила мене у тому, що нібито у мене манія контролю. Після тієї розмови, у ході якої мені довелося вислухати чимало образливих слів на свою адресу, я не перестав спілкуватися з нею і навіть був на її весіллі, проте не минуло й трьох років, як її шлюб зруйнувався.

Протягом шістдесят років я обіймав різні керівні посади, тому можу стверджувати, що в найкращому своєму вияві лідерство — це справа надзвичайно складна. Усі ми, лідери, — недосконалі, й у всіх нас є свої слабкості, які часом ведуть до явного гріха. І людям, яких ми намагаємося вести за собою і яким прагнемо допомагати, також властиві свої слабкості, які іноді призводять до гріха. То що ж відбувається в результаті? Часто — великий безлад! Поранені почуття, розбиті серця і розчарування. Дуже багато людей, які сьогодні приходять у наші церкви, уже були душевно травмовані, а іноді навіть зазнали сексуального насильства, тож керувати ними і допомагати їм надзвичайно складно. Більшість лідерів — надзвичайно зайняті люди, обтяжені безліччю зобов'язань. І в багатьох випадках це пояснюється тим, що вони прагнуть любити Ісуса, Його народ та служити і Богу, і людям. Якщо до цього додати ще те, що лідери церкви активно задіяні ще й у служінні благовістя і що їх оточує безліч невіруючих людей, яким вони служать, то їх праця здається і зовсім непосильною. Іноді вони

знають невдач. Іноді на них ображаються люди. Ось чому я переконаний, що без полум'яної, щирої віри в істину, викладену в 1 Посланні до коринтян 13, без смирення й упокорення, які нерозривно з нею пов'язані, рух уперед часто стає неможливим. Я читав про сотні лідерів, які пересварилися одне з одним, і сам був свідком багатьох таких сварок. Я був свідком того, як заступник директора намагався влаштувати переворот в організації і скинути з п'єдесталу очільника. А коли в конфлікт втягнуті ще дружини або чоловіки співробітників, ситуація стає ще більш некерованою.

Вольові лідери зможуть навчитися працювати разом, якщо вони глибоко духовні люди. У деяких книжках про лідерство взагалі не йдеться про необхідність нести свій хрест і розпізнати свій гріх.

*«Бо коли я буду знов те, що був зруйнував,
то самого себе роблю злочинцем. Бо Законом я
вмер для Закону, щоб жити для Бога.
Я розп'ятий з Христом. І живу вже не я, а
Христос проживає в мені. А що я живу
в тілі тепер, — живу вірою в Божого Сина,
що мене полюбив, і видав за мене Самого Себе»
(Послання до галатів 2:19–20).*

Хтось сказав, що найголовніша причина зростання Церкви — це всі розколи та розділення, які відбувалися і відбуваються у ній. Теза про те, що Бог не може діяти, коли в стані народу Божого є гріх, звучить вагомо, і дехто може вважати, що підтвердження тому — хроніки Старого Завіту. У цьому, однак, є велика проблема! Ця теза просто не відповідає істині. Два тисячоліття церковної історії свідчать про те, що Бог здійснює великі справи і дарує спасіння безлічі людей усупереч гріху й безладу, які панують у житті християн.

Отож, остерігаймося вузькості в судженнях і уявленнях про те, як Бог діє через людей. Ми можемо твердо дотримуватися певних переконань, як необхідно керувати, однак не поспішаймо осуджувати людей, які вважають за кращий інший стиль керівництва. У різних церквах прийняті найрізноманітніші форми управління. Особисто я вірю, що одні з них кращі, ніж інші, але давати оцінку в цьому питанні набагато складніше, ніж я думав колись. Навряд чи знайдеться хоча б одна церква, християнська місія або організація, в якій не було заворушень, проблем і навіть — уявіть собі — гріха! У таких випадках я ухвалюю тверде рішення «триматися подалі» й не брати участі у таких заходах. Однак **я не можу наказати Богові Живому «триматися подалі»**. Він продовжуватиме дивувати нас Своїми величними справами, які Він здійснює через найрізноманітніших лідерів і за найрізноманітніших обставин, зокрема й тих, де панує безлад. Так, це «безладологія» у грандіозному масштабі.

Деяких із читачів сказане вище не переконає, але якби я міг сісти поряд із вами й переказати вам більше тисячі випадків, свідком яких я був, про які читав і які вплинули на мої переконання, гадаю, ви мали б шанс стати ще палкішими прихильниками цих переконань, аніж я сам. Якщо ви дуже молоді, вам також буде важко це зрозуміти, і це навіть може спантеличити вас. Проте не варто чекати до самої старості, щоб засвоїти цінні уроки. Почніть читати хороші книжки про лідерство зараз і, звісно ж, розпочніть із Біблії.

РОЗДІЛ 10

ПОКЛОНІННЯ, ПРОГУЛЯНКИ І ДИВО

Я щойно повернувся із молитовної прогулянки неподалік Хуксеса, де колись часто гуляв, молився і спостерігав за птахами Джон Стотт. Я зайшов у котедж, де він жив, і оглянув його робочий кабінет, де він, мабуть, провів чимало плідних годин. На полицях виставлено багато його книжок, серед яких я знайшов двотомну біографію автора. Там же побачив нову, невідому мені книжку, видану Крісом Райтом, очільником організації *Langham Partnership*, якій належить цей дім. Книжка називається «Джон Стотт. Портрет, написаний його друзями». Шкода, що я не зміг прочитати її всю прямо там.

Я багато разів прогулювався пембрукширським узбережжям — особливо зі своїм близьким другом з Уельсу Вейном Томасом, із яким мене познайомив Даг Бертон, що заснував церкву «Гавань» у Пембруку. На той час Вейн був далеким від Бога, належав до вищого світського суспільства, багато пив і провадив розгульне життя. Він привозив свіжу випічку в «Гавань», де познайомився з колишнім каскадером зі Сполучених Штатів на ім'я Чак Кокс, дружба з яким сильно вплинула на нього і згодом посприяла його наверненню до Христа. За порадою Дага Вейн відвідав богослужіння церкви в Кармартені, в якій тоді служив я, і після служіння запропонував підвезти мене до ферми, що знаходилась досить далеко, геть аж на Квонтокських пагорбах, неподалік Тонтонна. Саме на цю ферму упродовж багатьох років ми їздили з Дреною, щоб змінити обстановку та відпочити, коли

фермою керували Дейв і Мері Готорни, наші близькі друзі. Це й стало початком дружби на все життя. Разом ми часто гуляли цим узбережжям. З часом Вейн долучився до служіння в «ОМ», працював разом зі мною і згодом познайомився з чудовою співробітницею французького відділення нашої місії Гіларі, з якою потім одружився. Разом вони стали керівниками і піклувальниками нашого ретрит- і конференццентру у Вест-Вотч, що в Західному Суссексі. Нині разом із двома своїми дорослими доньками вони служать у нашому американському відділенні в місті Тайрон, штат Джорджія.

Прогоулянки і біг, яким я займався досить тривалий час, завжди були важливою складовою мого життя. Я часто поєдную ці заняття з прославленням, молитвою і поклонінням. Мені легше поклонятися у храмі Божого творіння, аніж у переповненому людьми приміщенні, хоча, звичайно ж, я вважаю правильним і те, й інше. Перебування з Богом наодинці — одне з найголовніших моїх знарядь у боротьбі зі стресом і з усіма труднощами, з якими пов'язане лідерство. Я особливо люблю пейзажі з водоймами, хоча мені також подобається милуватися красою каньйонів, ущелин і берегових ліній.

Моє улюблене місце, скласти конкуренцію якому можуть хіба що швейцарські Альпи (особливо це стосується подорожей поїздом, коли я надиктую листи), — національні та державні парки у Південній Юті та Північній Аризоні, серед яких — Брайс, Арчес, Зайон і Великий Каньйон. Бог, по Своїй милості й любові, дозволив мені неодноразово бувати у всіх цих місцях із багатьма різними людьми, серед яких були й мої діти та внуки.

До речі, зараз я сиджу на підвіконні й милуюся пейзажем, що простягається переді мною у неймовірній красі: я бачу мальовничий берег, а десь далеко видніється Мілфорд-Хейвен, де багато десятиліть тому, наскільки я пам'ятаю, стояв наш корабель *Logos*. Я молюся про те, щоб багато хто з вас прочитали книжки «Історія «Логоса»», «Історія «Дулоса»» Елейн

Ротон і, нарешті, книжку «*Логос Хоуп*», написану Родні Хайем і Джорджем Сімпсоном. Ви будете здивовані, дізнавшись, як Господь діяв через корабельне служіння. Хтозна, можливо, коли-небудь ви й самі будете служити на кораблі «*ОМ*».

Я знову подумки повертаюся до Джона Стотта і згадую наше спільне служіння на *Logos II* у Лондоні. Ми з ним були дуже різними, і коли він уперше почув, як я проповідую (це було наприкінці 60-х років в Урбані), то був дуже засмучений тим, що моїм проповідям бракувало біблійного змісту (здебільшого я розповідав слухачам про те, як увірував у Христа). Коли ж він сказав мені про це, я заплакав. Тоді ми й гадки не мали, що це було початком багаторічної дружби. Що більше ми проповідували та служили разом, то більше усвідомлювали, як багато у нас спільного, і згодом Стотт став палким прихильником нашої справи. Нещодавно я мав радість проповідувати в церкві *All Souls*, настоятелем і керівником якої він був упродовж багатьох років.

Я пишу про все це, щоб спонукати читачів пранути у своєму житті до балансу. Сподіваюся, ви вже читали про це в інших моїх книжках, але все ж не можу переоцінити важливість здорової рівноваги в житті, особливо між різними аспектами праці й служіння, які вимотують нас, і сферами, які надихають.

Навіть коли ви вивчаєте Біблію, намагайтеся дотримуватися принципу рівноваги: розглядайте кожен важливий біблійний вірш у світлі контексту Писання. Виривати вірші з контексту, особливо коли йдеться про Старий Завіт, неправильно. Я не перестаю дивуватися тому, як люди спотворюють Писання, особливо Старий Завіт. Звичайно ж, ми беремо на озброєння ті вірші, які нам подобаються, і відкидаємо ті, які нам не до душі або яких ми не розуміємо. Мені дуже боляче усвідомлювати, що багато моїх друзів упадають у різні крайнощі і сперечаються стосовно питань третьорядної важливості. Люди захоплюються різними крайніми поглядами, які часто поширюються через

розсилання електронною поштою, — і читач не бачить повної та об'єктивної картини.

Коли я зустрічаю таких людей, вони часто виявляються досить негативно налаштованими, запеклими серцем і навіть озлобленими. Розмовляючи з ними, я доходжу висновку, що вибіркоче читання (вивчення лише тих джерел, у яких розглядається тільки один погляд на спірне питання) є більшим злом, аніж відмова від читання взагалі. Кожній освіченій і досвідченій людині відомо, що не можна вірити всьому, що читаєш, адже навіть у християнських книжках, журналах і наукових роботах трапляються перебільшення, а інколи й свідоме спотворення істини. А іноді навіть у серйозних богословських роботах тему висвітлено надзвичайно однобоко. Нині у світі існує безліч культів і екстремістських угруповань, що пропагують свої «вчення». Іноді ті, хто впадають в оману, усвідомивши це, спростовують свої судження і вибачаються, проте ці спростування найчастіше друкують дрібним шрифтом і більшість людей про це навіть не дізнаються. Деякі поштові розсилання та блоги, у яких дискутуються спірні питання, поширюють відверті лжевчення. Світом ширяться різноманітні теорії змови — деякі старі, як світ, деякі — зовсім нові. Здоров'я, релігія і політика — це ті найважливіші аспекти життя, в яких панують нескінченні надмірні узагальнення, напів правда, перебільшення, а часто і чистої води дурниця. Коли люди обмежені рамками однієї політичної партії (яка не обов'язково дотримується помилкових переконань), вони іноді не бачать і не чують того позитивного, про що говорять або що роблять представники інших партій. Я часто помічаю такий брак розсудливості й рівноваги у тому, що говорять люди, і це стосується безлічі проповідей, які я прослухав.

У багатьох випадках люди не здатні зрозуміти, наскільки їхній темперамент і образи впливають на те, у що вони вірять і що проповідують. Зрозуміло, ті люди, для яких усе ділиться лише на біле і чорне, особливо вразливі в цьому світі, де так

багато напів тонів. Ми, ті, хто твердо вірить в Ісуса і Його Слово, знаємо, що у низці найважливіших питань існує чітке розмежування на чорне і біле. У таких сферах життя від нас вимагається чорно-біле бачення світу. Наприклад, ми знаємо заповідь «*Не вбий*» (Книга Вихід 20:13), однак навіть у цьому питанні деякі християни не можуть дійти згоди, особливо що стосується володіння зброєю та участі у війні. Деяких людей я ставив у глухий кут тим, що, вислухавши їхню «поважну думку» на ту чи іншу тему, зазначав, що питання це складне й допускає різні трактування. Упродовж сімдесяти років я читав літературу, займався вивченням богослов'я і ніс служіння у тисячах церков майже у сотні країн світу, однак для цих людей, схоже, це не має жодного значення. Лякає те, що, коли люди занурюються у стихію релігійного екстремізму, вони, судячи з усього, стають невротатами (якщо не були такими від початку), і це дуже сумно.

Боюся, у самій Церкві нині зароджується абсолютно новий вид фарисеїв, що призводить до розділень, бентеження умів і, як результат, до розчарування і зневіри. Це відбувається навіть у сім'ях. Невже, будучи непохитними у своїх переконаннях, ми не можемо впокоритися і припустити, що здатні помилятися? Невже не можна спробувати розглянути різні точки зору щодо спірного питання? (Це, звичайно, так важко у наш швидкісний електронний вік!) Хіба не варто було б нам повчитися у науковців, особливо у благочестивих мужів і жінок науки, які висловлюються практично про кожне важливе питання у сучасному житті? Усіх нас повинно турбувати те, що, висловлюючись про мусульман та інші групи людей, дехто дозволяє собі звинувачення, часто забобонні, і використовує образливі вирази. Автори деяких книжок, які претендують на роль фахівців з питань ісламу, лише докидають хмиз у жар. Можливо, я помиляюся, але бачу в усьому цьому багато гордині, нетерпимості та зверхності й дуже мало віри в Ісуса, смирення й упокорення.

Іноді це виявляється величезним каменем спотикання для тих, хто прагне проповідувати Євангелію цим групам людей. Коли ми зустрічаємося з людиною, з якою в нас різні позиції стосовно того чи іншого політичного або богословського питання, що для нас важливіше: переконати її у своїй правоті чи привести її до Ісуса? Якщо вона віруюча, то чи виявляємо ми до неї любов, готовність підтримувати з нею спілкування і вислухати її? У деяких людей мало друзів, бо вони не люблять інших людей і не вміють слухати їх. Живучи у власному маленькому світі, вони зверхньо ставляться до тих, хто не згоден із ними, і гнуть свою лінію. Ви, напевно, знаєте, що саме з цієї причини п'ятдесят років тому я написав книжку *«Революція любові»*, а також інші книжки, і саме тому ми й досі, через п'ятдесят шість років після її написання, розповсюджуємо книжку Роя Хессона *«Дорога на Голгофу»*. З цієї ж причини книжка Чарльза Свіндолла *«Пробудження, натхнене благодаттю»* стала однією із найважливіших книжок у житті багатьох із нас. У світогляді дуже багатьох людей нині відсутнє одне важливе поняття — **покаяння**, яке, як я переконаний, означає поворот усього життя на сто вісімдесят градусів і повну перемену мислення.

Я переконаний, що багато дисків із проповідями про перемену життя людини після навернення можуть посприяти наверненню інших людей, проте вони також можуть спричинити суперечки, небіблійні та нереалістичні очікування. Насправді у цих матеріалах немає нічого нового. Так зване богослов'я домініонізму — це екстремістське вчення, і я вважаю, що воно дискредитувало себе. Історія свідчить про те, що змінювати країни і навіть окремі міста надзвичайно складно. Змінити маленьке містечко або село — трохи легше, однак навіть там, усупереч християнському впливу, зло не зникне зовсім, а зовнішні зміни можуть примусити людей просто пристосовуватися та породити номінальне християнство і велике лицемірство. Упродовж п'ятдесяти шести років моїх досліджень історія Церкви була

моїм улюбленим предметом, і саме вона підтверджує те, що я хочу донести до вас.

Важливо, щоб після навернення до Бога людина насправді стала «сіллю землі й світлом світу». Схильність харизматів і євангельських віруючих до перебільшень — це справжня епідемія, яка завдає шкоди справі Божій. Зрозуміло, що моє богослов'я «безладології» допомагає мені, попри все, зберігати позитивний настрій. Твердження, що Європа нібито зазнала такого високого розвитку, тому що була християнською, насправді повністю не відповідає дійсності, хоча, зрозуміло, у цьому є частка істини. Якщо ми бажаємо змін, то повинні зосередити свою увагу спершу на перемінах у власному житті, потім — у житті тих, хто нас оточує, а вже потім — Церкви. Тоді Бог діятиме ще більш активно і різними шляхами, а диявол удвічі посилить свою протидію.

Я читав безліч свідчень про великі духовні пробудження, що народжують у читачів мрії про зміни. Зрозуміло, ці пробудження вплинули на суспільство, але багато з цих свідчень є перебільшенням і не дають читачам реальної і повної картини того, що відбувалося. Наше прагнення спростити життя призводить до ще більшої плутанини.

Як же нам рухатися далі, не втрачати натхнення і зберігати позитивний настрій попри той безлад, який ми бачимо навіть у церквах і в християнських організаціях? Зрозуміло, цьому питанню присвячують цілі книжки і проповіді, однак я переконаний, що тут не обійтися без «безладології», яка є іншим поглядом на те, як діє Бог у середовищі Свого народу. Мені, християнському лідеру, було складно визнати своє помилкове уявлення про Бога і про те, як Він діє через Свій народ. А вам?

РОЗДІЛ 11

НЕ ХОЧЕШ ТРАВМУВАТИСЯ — НЕ ГРАЙ У РЕГБІ

Одного разу я обідав із Полом Дандо, уельським пастором, який керує духовно живою церквою в Нарбеті, де я неодноразово проповідував. Я пам'ятаю, як був там одного разу зі своїм онуком Чарлі, котрий допомагав мені продавати книжки. Чарлі ніколи не робив цього раніше і був здивований, дізнавшись, що ми не можемо залишити собі всі гроші, які вторгували за книжки.

Коли ми їли у невеличкому ресторанчику в Літл-Хевен, Пол розповів нам про зустріч лідерів церков, у якій він колись брав участь. Це була зустріч для тих, хто був обтяжений серйозними труднощами і проблемами у стосунках із членами своїх церков. Головну проповідь на цій зустрічі виголосив літній гість із Південної Африки. Один із учасників зустрічі помолився, особливо благаючи Бога про тих, хто страждає. Перша фраза, яку промовив досвідчений африканський проповідник, розпочавши проповідь, звучала так: *«Якщо не хочете травмуватися — не грайте у регбі»*. Які влучні слова!

Де б я потім не виступав, я завжди говорив своїм слухачам і перш за все лідерам: *«Якщо ви не хочете пережити труднощів, то ви помилилися планетою»*. Такий стан речей у цьому грішному, бунтівному світі, а ми повинні вчитися йти вперед попри все це. Навіть у найкращих, духовно найздоровіших церквах ми, люди, завжди припускатимемося помилок, грішитимемо й оступатимемося. Люди постійно потребуватимуть допомоги. І думка про те, що сатана ходить як рикаючий лев, шукаючи, кого

поглинути, не додає нам радості. *«Будьте тверезі, пильнуйте! Ваш супротивник диявол ходить, ричучи, як лев, що шукає пожерти кого»* (1 Послання Петра 5:8).

Для мене великою підтримкою і натхненням завжди були і є ті, хто всупереч своїм стражданням прощають кривдників і рухаються вперед. Отож, якщо ми, лідери, житимемо відповідно до істини про те, що у нас живе і діє Святий Дух, я переконаний, що тих, кому ми завдаватимемо болю, буде зовсім небагато. У багатьох випадках я цілеспрямовано намагався з'ясувати, чи не заподіяв болю іншій людині своїми словами і діями, і якщо це підтверджувалося, то вибачався. Нам варто запитувати себе, як часто ми щиро говоримо: *«Я жалкую про те, що сталося, будь ласка, пробач мені»*. Хіба ці слова не повинні бути часто вживаними у нашому серці й нашому лексиконі?

Непорозуміння властиві життю на цій планеті (я, звичайно, не знаю, як там, на інших планетах). Я був свідком тисяч непорозумінь — великих і малих. Згубні для людських стосунків плітки часто поширюються не навмисно або через якийсь гріх, а через непорозуміння або несвідоме спотворення інформації. Ми з Дреною зазнавали труднощів у цьому впродовж усього свого подружнього життя. Найчастіше конфлікти відбуваються через несуттєві питання, і ворог душ наших намагається користуватися цим, щоб сіяти розбрат, завдавати болю і страждань. Нам необхідно вчитися протистояти йому тим, щоб уміти вислуховувати, і докладати більших зусиль, щоб зрозуміти людину, яка щось говорить або про яку говорить хтось інший.

Надзвичайно важливі вміння вірити у краще в людях і загальнолюдський принцип, згідно з яким людина не вважається винною, доки не доведено протилежне. Мене дуже засмучує, коли люди відкидають ці принципи і, не розібравшись, вперто доводять своє.

Хочу закликати вас зробити центром свого життя і служіння молитву, молитовні зустрічі або зібрання (як би ви це не називали).

вали). Одна з найважливіших істин, які я засвоїв ще молодим християнином, полягає у важливості в нашому житті молитви і молитовних зібрань. І цієї істини, завдяки благодаті Божій, я дотримувався все своє життя. Про молитву написано сотні книжок, і я не повторюватиму те, що писали інші автори, але нагадую: якщо ми не молимося, то прочиняємо двері для великої кількості невдач, проблем і образ. Я був би дуже радий дізнатися про те, що ви прочитали два розділи про це у моїй книжці *«Краплі з крана, що протікає»* і що ви намагаєтеся дотримуватися моїх порад.

А тепер я хотів би сказати декілька слів про одне з найбільш важливих питань нашого життя з Богом: ми не повинні тримати образи і зла на іншу людину. Із Божої ласки, я ніколи не відходив до сну, не простивши тому, хто заподіяв мені образу, а це відбувалося у моєму житті сотні разів. Для мене це неприйнятно. Ми маємо прощати і навіть забувати образи. Беручи до уваги біблійні вірші про любов до ворогів, тримати зло на іншу людину — неправильно і безглуздо. У житті учня люблячого Живого Бога не повинно бути місця бажанню помсти. Це не означає, що ми завжди чудово ладнатимемо одне з одним. У багатьох випадках відновлення добрих стосунків — це складний крок, проте завжди можливий. Зростаючи у вірі, ми вчимося рухатися далі всупереч тому, що в наших взаєминах залишаються невіршені питання й труднощі (для мене це завжди нелегко). *«Чи йдуть двоє разом, якщо не умовились?»* — написано в Книзі Амоса 3:3. Перебувати у згоді — це вищий рівень любові, поваги і прощення. Ми повинні постійно нагадувати собі, що існує лише одне Тіло. Так, усі разом ми складаємо Тіло Христове.

Як ми взагалі можемо думати, що, проповідуючи світові й засновуючи нові церкви, ми зможемо уникнути різноманітних труднощів і випробувань? Деякі люди за діло Христове віддають навіть життя. Приклад наших співробітників на Божій ниві, які стали мучениками, справляє на нас неабиякий вплив. Їхня

смерть за ім'я Христа змушує нас знову і знову переглянути свої цінності заради Його слави. Я раджу всім прочитати книжку Гері Візеролла *«Повна самовіддача»*, написану ним після того, як його дружина прийняла мученицьку смерть у Лівані. А також, будь ласка, прочитайте книжку Р. Т. Кендалла *«Цілковите прощення»*. Звісно ж, служити у всесвітній Божій армії важче, ніж грати у регбі. Згадайте, що сказано у 2 Посланні до Тимофія 2:3: *«А ти терпи лихо, як добрий вояк Христа Ісуса!»* Коли ви страждатимете, несучи своє служіння, перечитайте весь цей розділ.

РОЗДІЛ 12

СКИГЛІІ, СКАРЖНИКИ, «БЛОКАТОРИ» Й НЕГАТИВІСТИ

Чи впізнаєте ви у цьому заголовку себе? Сподіваюсь, що ні. Бути одним із таких людей — це справді дорога в нікуди, однак, на жаль, нею багато хто йде. Щось подібне колись я міг сказати про себе, тоді ще молодого християнина, і навіть про себе, уже чоловіка, батька і християнського лідера. У цілому, мені здається, у багатьох сенсах я невиправний оптиміст, проте у мене є і сильна схильність до негативізму. Але Бог використовує деякі з моїх «негативних» суджень, особливо — про становище Церкви і середньостатистичного християнина.

Мені пригадується, зокрема, випадок, коли нам довелося на власному гіркому досвіді переконатися у тому, що **радикальне учнівство без радикальної благодаті дуже часто завдає болю, дезорієнтує і заганяє у глухий кут**. Однак, усупереч нашій схильності до крайнощів, нашим слабостям і невдачам, Бог усе ж вершив Свої величні справи. Наприкінці 50-х і на початку 60-х років ми йшли прямим шляхом радикального учнівства і застосовували на ділі те, про що писав Девід Платт у своїй книжці *«Радикал»*.

Я добре пам'ятаю, як відвідав Пакистан незабаром після того, як наша місія розпочала там служіння (це було понад сорок років тому). Тоді виникла можливість провести масштабне богослужіння у соборі великого міста країни. На богослужіння з'їхалися провідні лідери Церкви, зокрема єпископ Пакистану. На тому богослужінні я був основним спікером

і пам'ятаю, як один із провідних керівників «ОМ» попросив мене бути більш тактовним у проповіді. Гадаю, йому було відомо, що у своїх проповідях я нерідко дозволяв собі обурливі й навіть дурні висловлювання! Мені здається, я сказав йому тоді, що дуже постараюся. Потім інший керівник попросив мене одягнутися належним чином. У пакистанській церкві на той час вважалося непристойним для проповідника не бути одягненим у костюм із краваткою (таке переконання побутує там і нині). Я ніколи не мав репутації людини, яка одягається зі смаком, проте, уявіть собі, наступного дня я з'явився у церкві в костюмі й краватці. На мою думку, я мав вигляд співробітника похоронного бюро. Усе це відбувалося якраз у той час, коли я ухвалив рішення виявляти менше негативізму навіть у складних ситуаціях, які не обіцяють нічого доброго. Під час моєї проповіді наді мною пролетів голуб і забруднив рукав мого костюма. Бог дав мені можливість понервувати, щоб змінити мене і моє ставлення. Тому що (який сором!) усе це сталося перед єпископом і всіма присутніми, багато з яких слухали мене вперше! Однак тоді Бог зробив у моєму житті щось нове: Він допоміг мені виробити нове ставлення. Я жартома сказав: «Я вдячний Богові, що тут не літають слони!» І звичайно ж, зал вибухнув реготом.

Так, можливо, ви опинилися у складній ситуації, але чому не подякувати й не прославити Господа? Адже все могло бути набагато гірше. Це не означає, що ви обов'язково повинні вголос прославляти Господа, коли інша людина буквально «вивалює» на вас увесь свій негатив, розповідаючи про те, що з нею сталося і як їй боляче. Цієї миті варто пригадати вірш: «*Тіштесь з тими, хто тішиться, і плачте з отими, хто плаче!*» (Послання до римлян 12:15) і радіти у серці, знаючи, що Бог має силу і владу навіть у найжахливішій ситуації зробити щось чудове. Я читаю книжку Ханни Майлі (чудової колишньої співробітниці «ОМ») про те, як перед самим Голокостом її, разом

із іншими дітьми, вивезли з Німеччини до Великобританії¹. У цій книзі, яка називається «Гірлянда з попелу», розповідається про примирення авторки з тими, хто позбавив життя її батьків і багатьох інших людей у німецьких концентраційних таборах під час тієї страшної війни. Існує й безліч інших подібних книжок, і ми повинні дозволити Богові використати їх, щоб змінити наші життя.

Чому серед людей, які непохитно вірять Слову Божому (а до них належу і я), так багато тих, хто схильні засуджувати інших, і вона частенько роблять це ще до того, як дійдуть істини? Чому так багато християн незадоволені всім, особливо владою своєї країни? А як же бути з віршами з Послання до філіп'ян 4:4–7?

«Радійте в Господі завжди, і знову кажу: радійте! Ваша лагідність хай буде відома всім людям. Господь близько! Ні про що не турбуйтеся, а в усьому нехай виявляються Богові ваші бажання молитвою й проханням з подякою».

Бог не хоче, щоб ми були скигліями, скаржниками, негативістами і невдячними. Будь ласка, зупиніться на мить і дозвольте Святому Духові зробити у вашому серці й у вашому житті щось нове й надзвичайне. Я уже говорив про це у другому розділі «Вогнегасники, книжки і Приповіді», однак хочу знову повторити: причиною згаданого вище ставлення до людей може бути ваш негативізм або навіть безглуздість. Коли я був молодим віруючим, мені складно було усвідомити, наскільки я схильний до конфліктів. Одного разу я помітив це у своїх словах — і відразу ж розкався. Особливо ж ця схильність виявлялася, коли я кермував автомобілем. Тому я почав надавати перевагу потягу.

¹ Дітей перевозили поїздом в Голландію, звідки морем переправляли до Англії. — Прим. перекл.

Де б ви не жили, вас усюди оточуватимуть люди, які постійно на щось скаржаться і нарікають. І що? Я вважаю такі скарги і нарікання дуже далекими від конструктивної критики. Книжка *«Тверезомислячий оптиміст»* д-ра Нормана Вінсента Пила, а також інші подібні книжки допомогли мені змінити спосіб мислення.

Якщо ви проводите багато часу з такою людиною, будьте певні: з часом ви станете таким самим, як і вона, — це за-разно! Багато людей, які завжди у всьому бачать лише погане, дуже горді, поводяться як усезнайки, однак ця гординя часто поєднується із невпевненістю в житті, що ще небезпечніше. Днями я склав список висловлювань, які чув із вуст християн, схильних на все скаржитися і нарікати:

- О, ця музика занадто гучна!
- О, вони користуються не тим перекладом Біблії!
- О, як вони можуть так одягатися до церкви?
- О, проповідь була занадто довгою!
- О, хотів би я знати, чому дружина пастора одягається так розкішно і чим вона займається у вільний час?
- О, Саллі така товста, а Лілі — так багато базикає!
- О, Сем не користується дезодорантом!
- О, ти помітив, що у пастора недавно з'явилася нова дорога автівка?
- О, днями я бачив, як один зі старійшин заходив у бар!
- О, вони причащають вином!
- О, я бачив, як син пастора пив пиво!

Коли я був молодим віруючим, пам'ятаю, християни засуджували жінок, які користувалися губною помадою, і чоловіків, які відрощували волосся. Про те, що ще вони засуджували,

можна говорити дуже довго. Хіба такий спосіб думок і дій породжує щось, що має вічну цінність? Хіба ми не розуміємо, що важливий, перш за все, стан нашого серця і душевний настрій? Я порадив би вам прочитати книжку Чарльза Свіндолла *«Пробудження, натхнене благодаттю»*, нині доступну багатьма мовами світу. Зараз я читаю нову книжку про благодать, яка називається *«Фарисеотомія. Як із радістю вилікувати фарисейство та інші хвороби, що передаються релігійним шляхом»* Пітера Хааса. За назвою ви можете зрозуміти, про що ця книжка. Нам потрібно пам'ятати, що Бог цікавиться не лише тим, що ми робимо і говоримо, але й тим, про що думаємо. Стан нашого серця — основна складова нашого життя з Богом.

Майже у кожній ситуації і в кожній людині є щось позитивне і добре, і ми повинні зосереджувати свою увагу саме на цьому, а не на негативі й пам'ятати слова з Євангелії від Матвія 7:1–2: *«Не судіть, щоб і вас не судили; бо яким судом судити будете, таким же осудять і вас, і якою мірою будете міряти, такою відміряють вам»*.

Також згадаємо важливе правило: *«Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви»* (Євангелія від Матвія 7:12). Отож, ми повертаємося до звістки, яка якнайголосніше звучить у моїй книжці *«Революція любові»*, і я сподіваюся, що ви приймете її усім серцем і житимете відповідно до неї. Вона червоною ниткою проходить через усю Біблію. Тож невже ми можемо знехтувати нею? Читайте 1 Послання до солунян 5:16 і вчіться завжди радіти.

Що ж стосується позитивного життєвого настрою, то ніде про це не сказано краще, ніж у Посланні до филип'ян 4:8:

*«Наостанку, браття, що тільки правдиве,
що тільки чесне, що тільки праведне,
що тільки чисте, що тільки любе,*

*що тільки гідне хвали, коли яка чеснота,
коли яка похвала, думайте про це!»*

Один мій знайомий, який працює у сфері освіти, пояснив мені, що таке «блокатор», оскільки це слово було для мене новим. Це людина, яка задоволена наявним станом речей, особливо це стосується її роботи чи викладання. Така людина блокує всі зусилля, спрямовані на те, щоб змінити ситуацію на краще. Якщо ми прагнемо зростати і бути такими людьми, якими Бог хоче нас бачити, то повинні постійно прагнути навчатися і змінюватися.

Якщо ви скаржитесь на своє подружжя або критикуєте його, то в багатьох випадках це означає, що ви стали на шлях до руйнування взаємин. Завдяки Божій милості я рідко привселюдно критикував свою дружину і, навіть коли ми залишалися удвох, нечасто вказував їй на її недоліки. Однак я мусив каятися у тому, що дозволяв собі ненароком висловлюватися або жартувати про неї, що могло посприяти формуванню помилкових суджень про неї у тих, хто чув мої слова або читав мої книжки. Пригадую, як одного разу в проповіді я сказав багато хорошого про дружину, однак потім мене теж за це засудили! Чи відвідують вас думки про те, що в житті часто виникають, по суті, безвихідні ситуації? Ну ось! Знову — ця моя схильність до негативізму! Нехай же Господь помилує всіх нас.

РОЗДІЛ 13

БЛАГОВІСТЯ З УРАХУВАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Чи можуть статися докорінні зміни в житті й вірі людини, коли їй уже за шістдесят років? Так, це сталося зі мною самим, і з організацією, у створенні якої я брав участь, — *«Операцією мобілізацією»*. Цьому присвячено всього лиш один розділ книжки *«Краплі з крана, що протікає»*. Відтоді, як ці докорінні зміни відбулися, минуло вже близько дванадцяти років.

Нам варто повернутися до Джона Стотта, Біллі Грема і Першого міжнародного конгресу з всесвітньої евангелізації, що відбувся 1974 року у швейцарській Лозанні, де зібралися кілька тисяч християнських лідерів із усього світу. Я проводив невеличкий семінар на тему «Роль літератури в служінні благовістя». Озираючись назад, бачу, що тоді я не взяв до уваги кілька важливих моментів. У той час тривало багато суперечок про те, як пов'язані між собою благовістя і соціальне служіння. У комюніке цього знаменитого Лозаннського конгресу було зафіксовано, що те й інше має бути взаємопов'язано. Відтоді на користь цього твердження і проти нього було написано безліч статей і книжок, однак важливо те, що цей конгрес, а також різні книжки і рухи, які з'явилися після того, як він відбувся, змінили хід історії. Не забувайте, що деякі церкви і певні місіонери вже давно поєднували у своєму служінні ці два аспекти. Досить пригадати генерала Бута й *«Армію спасіння»*. Зрозумі-

міло, з цього досвіду теж треба зробити висновки і не всі вони будуть утішними...

Під керівництвом Бертіля Енгквіста, провідного лідера «ОМ» зі Швеції, було засновано «Операцію «Милосердя»». Свалюючи цей проєкт, я сподівався на те, що більша частина фінансування надходитиме з самої Швеції.

Від початку однією із ключових країн у нашому баченні був Афганістан, і саме соціальне служіння було єдиною можливістю благовістити цьому народу, а також афганським біженцям, які оселилися у прикордонних районах Пакистану, де ніс служіння Гордон Мегні (наш перший місіонер у цій місцевості, який згодом був похований у Кабулі) разом із дружиною Грейс. Гордон і Грейс поєднували в своєму дивовижному служінні проповідь Євангелії і турботу про нагальні потреби людей. І це було нелегке завдання.

Джозеф де Суза, який керував служінням в Індії, був одним із тих, хто задавав тон усьому нашому рухові, що й привело до тих важливих змін, про які я розповідаю. Важливою віхою в історії нашої місії було служіння «Добрий Пастир», яке провадилося в нетрях і полягало у створенні медичних закладів і шкіл. Завдяки цьому служінню нині у цій країні створено понад сто десять величезних шкіл, перш за все для дітей далітів, які не мають можливості отримати гідну освіту. Як я уже зазначав, більше 250 мільйонів людей в Індії вважаються недоторканими. Їх називають далітами. Їхнє життя — своєрідне рабство. І це не рахуючи тих, хто належать до нижчих каст (ще кілька сотень мільйонів чоловік). Даліти взагалі не належать до жодної касты. Наша турбота про цих людей допомогла змінити хід нашої історії. Так не повинно бути в країні, яку називають найбільшою демократією світу¹. Проте так є, і, відповідно до

¹ Так називають Індію, другу найбільшу за чисельністю населення країну світу й першу — у демократичному світі. — *Прим. перекл.*

незбагненого задуму Божого, сотні тисяч людей навертаються до Ісуса в країні, де склалася одна із найбільш важких і заплутаних ситуацій у світі.

Свого часу я написав статтю, яку хочу навести тут у повному обсязі:

«Що скажуть наші онуки?»

Приблизно через два-три покоління після скасування рабства онуки тих, хто вірили у справедливість рабства, були його прихильниками або навіть самі були у рабстві, запитували себе, як їхні рідні могли бути настільки сліпими і дурними (відповідне слово оберіть самі).

Під час прогулянок і пробіжок я слухав книжку Філіпа Янсі *«Що дивовижного в благодаті?»*. Особливо мене вразив уривок, присвячений питанню сегрегації. Ми дивуємося, як представники тих поколінь могли бути настільки сліпими, як вони могли бути расистами (навіть ті, хто називали себе християнами) і виявляти таку ненависть. Нам це здається неймовірним.

Представників нових поколінь південноафриканців вражають переконання їхніх батьків та їхні вчинки (слава Ісусові за кожен виняток) за часів, відомих як період апартеїду. Дивлячись фільми та читаючи історичні книжки, вони не можуть повірити у те, що в них розповідається. Їм соромно за представників попередніх поколінь. Звичайно ж, що стосується рабства і сегрегації, то завжди були ті, хто їх відстоювали. До речі, у низці регіонів Європи простежується відродження такого роду екстремізму й расизму. Більше того, неонацистський рух ще й досі існує і навіть процвітає, особливо у США.

І ось серйозне запитання, яке я хотів би поставити всім читачам: що ми сьогодні робимо неправильно, за що майбутні покоління вважатимуть нас сліпими, упередже-

ними, ледачими чи дурними? Я уже відчуваю, як на мене тикають пальцями!

Я переконаний, що саме поняття «НЕДОТОРКАНОСТІ» стало причиною появи групи людей, які живуть у своєрідному рабстві й зазнають апартеїду і крайньої сегрегації. Це явище продовжує впливати на повсякденне життя більше двохсот мільйонів людей, головним чином в Індії, але також і в інших країнах.

Яке ваше ставлення до цієї проблеми? Що ми з вами можемо зробити для її вирішення? Я читаю газети, стежу за новинами і можу напам'ять назвати імена сотень відомих і навіть видатних людей, представників усіх сфер суспільного життя (а до якої сфери ви віднесете себе?), жоден із яких не робить нічого, щоб позбавити світ від цього лиха й несправедливості! Їм би варт було запитати себе, що їхні діти і внуки скажуть про них у майбутньому. Дослідимо ж свої серця.

Я жив у Індії й не розумів цього. І я дякую Богові за тих, хто відкрив мені очі на цю проблему, і тепер одна з головних цілей мого життя полягає в тому, щоб посприяти її вирішенню.

Наступним кроком для вас може стати читання книжки Джозефа де Сузи «Свобода далітів: зараз і назавжди». Ми готові надіслати цю книжку в подарунок кожному, хто попросить про це. Адреса моєї електронної пошти: george.verwer@om.org. Замовляючи книжку, будь ласка, не забудьте вказати свою поштову адресу.

Учень, котрий усе ще пізнає істини про правосуддя і благодать, раб Бога Живого —

Джордж Вервер».

У 1998 році під час нашої щорічної конференції для провідних лідерів у Південній Африці я оголосив, що вважаю за не-

обхідне через п'ять років зняти з себе обов'язки міжнародного директора «ОМ». Це відбулося влітку 2003 року, і Пітер Мейден, обраний на цю посаду (процес обрання був досить-таки тривалим і непростим), прийняв від мене лідерські обов'язки на найближче десятиліття. Зараз цю посаду обіймає Лоренс Тонг, який керує організацією із Сингапуру, звідки він родом.

Коли я залишав свою керівну посаду, дехто думав: «ВЕРВЕР, ЦЕЙ ПРОПОВІДНИК-БЛАГОВІСНИК, НІКОЛИ НЕ ЗМІНИТЬСЯ». Вони були вражені, коли Бог спонукав мене прийняти богослов'я служіння, про яке я зараз розповідаю. Я вважаю, що воно чітко викладено у Біблії і випробуване історією. Воно змінило напрям моїх думок, мої проповіді й моє життя. Воно особливо змінило моє ставлення до часу і грошей. Сотні разів я читав проповіді, співзвучні зі змістом розділу книжки *«Краплі з крана, що протікає»*, присвяченого цьому питанню.

Пітер Мейден та інші лідери «ОМ» вважали, що я повинен зберегти за собою керівну роль у відділі особливих проєктів «ОМ»; отож, я почав займатися проєктами, пов'язаними з різноманітними соціальними проблемами світового значення, починаючи від СНІДу і до забруднення води, а також проблемами, породженими бідністю. Що більше я усвідомлював необхідність боротися за права людини, то зрозуміліше мені ставало те, що ця боротьба повинна містити в собі й боротьбу за права ненароджених. У співпраці з Патріком Діксоном ми поширили кілька сотень тисяч примірників його книжки *«Війна зі СНІДом»* багатьма мовами світу. А разом із Ренді Алькорном розповсюдили десятки тисяч примірників книжки *«Чому за життя? Турбота про ненароджених і їхніх матерів»* — також багатьма мовами. Деякими мовами це була перша християнська книжка, видана на цю тему. Бог відкрив перед нами багато дверей і дав можливість поширити цю звістку в різних країнах світу, зокрема по телебаченню й радію. А також на моєму вебсайті **www.georgeverwer.com** і на інших інтернет-ресурсах.

У цій книжці неможливо детально висвітлити всі проблеми, з якими ми стикаємося, й усі ті зміни, які відбулися з нами. Це був нелегкий «шлюб», однак, як відомо, шлюб не буває безпроблемним. Дехто вважає, що наша організація відкинула на узбіччя саму Євангелію і що основне місце у її діяльності посіли проекти, пов'язані з соціальною роботою і допомогою малозабезпеченим.

Про це точилося чимало суперечок і було написано чимало праць. Складається враження, що вести цю діяльність тепер ще складніше, оскільки ситуація у цій сфері стає все більш заплутаною. Проблема збору коштів на різні потреби, поточні та нагальні, здається, лише поглибилася. Озираючись назад, я не можу не дивуватися тому, як Бог, у відповідь на наші молитви, посилав кошти на таке масштабне служіння. Не думаю, що багатьом відомо, наскільки збільшився наш річний бюджет порівняно з тим, яким він був у «дні минулі». За цей час він неодноразово подвоювався. Мені здається, нам успішно вдається поєднувати соціальну допомогу із різного роду благовісницькими програмами. Ми досі несемо служіння благовістя мільйонам людей, і воно посідає чільне місце у нашій діяльності й, зрозуміло, у моєму серці. Про це красномовно свідчать книжки й аудіовізуальні матеріали, які видає «ОМ». Так, бюджет соціального служіння й особливих проектів, порівняно із загальним доходом організації, не такий уже й великий, і я вважаю, що більшу частину коштів варто скеровувати на справу благовістя і заснування церков.

Мене особливо надихає служіння наших кораблів і те, що його пріоритетом і досі є проповідь Євангелії, особливо розповсюдження літератури, яке й досі приносить рясний плід. За цей час понад сорок мільйонів людей побували на борту наших кораблів, а іншим десяткам мільйонів ми послужили на березі й у церквах.

Що спонукало мене рухатися саме у цьому напрямі? Перш за все, більш глибоке вивчення Писання, як Нового, так і Старого

Завіту. Я усвідомив, що завжди тією чи іншою мірою вірив у необхідність такого служіння, при цьому вважаючи, що його соціальною стороною повинні займатися інші християнські організації, такі як *Tearfund*, *World Relief* і *World Vision*. Мужі Божі, такі як Джон Стотт, у кріслі якого у його заміському будиночку в Хуксесі я зараз сиджу, та інші служителі, які розділяли подібні переконання і справили величезний вплив на формування його бачення стосовно служіння, і навіть деякі з тих людей, чийх поглядів я не поділяв, спонукали мене досліджувати своє серце і бути відкритим до радикальних змін.

Отож, служіння «ОМ» ускладнилося, і ті, кому це не подобалося, залишили наші лави, однак їхні місця зайняли інші. І мене особливо радує те, що серед них багато молоді, готової продовжувати справу служіння, і надихає, що наші лави поповнилися цілою армією молодих лідерів (які належать до понад сотні різних національностей), яких поставив Бог, щоб вони несли наше бачення далі й продовжували розпочату нами справу.

Наше життя — життя Дрени і моє власне, а також життя нашого колективу — також ускладнилося. Тепер у нас залишається менше часу на те, що ми зазвичай робили раніше: наприклад, під час авіаперельотів ми вже не переглядаємо фільми. Мені надходять сотні повідомлень електронною поштою, тому в дорогу з собою я беру ноутбук, щоб перечитати їх і відповісти на них.

На нашому шляху нас підстерігає безліч підводних каменів і перешкод, тому нам доводиться все віддавати в Божі руки, як ми робили це завжди. Упродовж багатьох років ми отримували дивовижні відповіді на свої молитви і завдяки деяким чудовим книжкам знаємо, що робити, якщо не маємо очікуваної відповіді на молитву. Піт Грейг, засновник молитовного руху «24:7», написав книжку «*Бог у беззвучному режимі*». Уже сама її обклашка багато про що говорить мені, як і обклашки книжок Філіпа Янсі «*Розчарування в Бозі*» і Рона Данна «*Коли небеса мовчать*».

РОЗДІЛ 14

ПРОБЛЕМИ І БАЧЕННЯ, ЯКІ АНІТРОХИ НЕ ЗМІНИЛИСЯ

Ще до свого навернення до Бога я любив Біблію. Однак плин мого життя радикально змінився після наступних подій: улітку 1953 року я отримав поштою Євангелію від Івана, а 3 березня 1955 року — прослухав першу проповідь Біллі Грема.

До цього я кілька разів відвідував біблійний клуб у школі Рамзі, чим, можливо, й пояснюється те, що мені надіслали Євангелію від Івана разом із листом, текст якого я наводжу нижче.

Табір «Слово життя»
Шрун-лейк, Нью-Йорк
15 липня 1953 року

Любий члене біблійного клубу!

Ось і почалося літо, і я сподіваюся, що це захопливий для тебе час. Трудися ти чи відпочиваєш, переконаний, зараз у тебе є трохи вільного часу. Я, президент біблійного клубу, завжди бажав, щоб кожен член клубу прочитав принаймні частину Біблії. Під час навчального року всі ми дуже зайняті, але зараз, коли у тебе з'явилося трохи вільного часу, я хотів би порадити тобі прочитати книгу зі Слова Божого, яку ми надсилаємо тобі разом із цим листом, — Євангелію від Івана.

Мені б хотілося, щоб ти прочитав цю книгу з кількох причин, які я коротко перелічу. По-перше, сама Біблія закликає нас досліджувати Писання (Євангелія від Івана 5:39). Це одна з Божих заповідей, і ми повинні виконувати її. Окрім того, у Біблії є безліч цікавих історій про чудеса і дивовижні переживання, які насправді відбулися в житті людей, про яких ідеться у Біблії, — як сказано в Євангелії від Івана 17:17, «Твоє слово — то правда». Також Біблія — це бездонне джерело радості й благословення для багатьох людей і для мене зокрема. Лише у цій книзі ми знаходимо Божі настанови, що стосуються нас самих і нашого щоденного життя.

Ти не подкодуєш про те, що присвятив час читанню цієї короткої, але натхненної книги. Цей маленький уривок із Біблії містить велику частину найважливіших її істин, і в ньому ти знайдеш відповідь на питання, як отримати справжню радість, мир і успіх у житті.

Це літо виявиться для тебе цінним рівно настільки, наскільки цінним є те, що ти робитимеш улітку. Читання цього невеликого фрагмента з Божого Слова принесе тобі неабияку користь. І я молюся про те, щоб воно стало для тебе джерелом радості й благословення. Якщо під час читання у тебе виникнуть запитання або труднощі, будь ласка, повідом мені про це, і я докладу всіх зусиль, щоб допомогти тобі. Я буду дуже радий зробити це для тебе.

Нехай Господь благословить тебе на Його шляху!
Щиро твій —
Деніел Клепп

Ще до того, як я отримав цей лист, я став членом «Товариства розповсюдження кишенькових Біблій» і завжди носив у кишені Новий Завіт. Я був на презентації, організованій цим товариством, під час якої дізнався про те, як ці люди проповідують Добру Звістку і розповсюджують Євангелію від Івана. Так у моєму серці зародилося бажання донести Слово Боже до кожної людини у світі.

Багато кому відомо, що я беру участь у багатьох служіннях, які є справою Божою, і з великою повагою ставлюся до всіх організацій і церков, що належать до великого всесвітнього воїнства Божого. Роздуми, якими я ділюся з вами у цій книзі, зародилися в моєму серці і є плодом усього мого життя, яке я присвятив служінню.

Під час останньої поїздки до Індії я розмовляв з багатьма людьми. Розмірковуючи про все побачене й почуте, ось що я усвідомив: хоча в цій країні існує безліч чудових служінь, як-от: масова євангелізація, християнські радіо- і телепрограми, демонстрація фільмів, розповсюдження літератури тощо, багато сотень мільйонів індійців **ЩЕ Й ДОСІ НЕ ЧУЛИ ДОБРОЇ ЗВІСТКИ Й НЕ ЧИТАЛИ ЄВАНГЕЛІЇ** (а також не бачили жодного фільму на євангельські теми). Багато християнських місій нині перейшли до так званого комплексного служіння (прикладом тому можуть бути школи, які ми створюємо для далітів). Це вимагає величезних вкладень часу і коштів. Паралельно з цим, у країні триває небаченого раніше масштабу служіння проповіді Євангелії і заснування церков, за рясні плоди якого ми щиро вдячні Господу.

Незабаром даліти можуть стати найбільш численною групою індійців, якій проповідана Євангелія. Однак із огляду на те,

що їх аж двісті п'ятдесят мільйонів, невідомо, який відсоток із них зрозуміє і прийме євангельську звістку, адже переважна більшість із них не вміє читати... Відомо, що в Індії також налічується приблизно триста мільйонів, а може й більше, представників «інших нижчих каст». Мені хотілося б знати, скільки ще індійців не мали жодної можливості почути Добру Звістку про спасенну благодать Христа і прийняти її? Це говорю вам я, той, хто вважає, що один раз почути звістку про Ісуса недостатньо.

В Індії проживає понад 170 мільйонів мусульман. Відповідно до найоптимістичніших оцінок, кілька мільйонів із них переглянули фільми на євангельські теми, мають Новий Завіт або Євангелію або чули євангельську радіопрограму чи дивилися християнську телепередачу. А якщо таких навіть 70 мільйонів? Залишається ще 100 мільйонів! Розумієте, до чого я веду? Мені достеменно не відомо, яка нині ситуація в Китаї, однак, із огляду на величезне зростання населення цієї країни, я не маю жодних сумнівів у тому, що сотні мільйонів китайців також ніколи не чули Доброї Звістки.

Нещодавно я переконався, що у служінні розповсюдження Біблії та окремих її частин різними мовами світу простежується величезний прогрес. Деякі з цих мов мають мало носіїв. Попри це я вірю у цінність цих зусиль. Звичайно, приємно усвідомлювати, що на цю справу, на додаток до вже виділених коштів, зараз надходять нові багатомільйонні пожертвування або принаймні такі пожертвування обіцяні. У світлі цього мені тим більше важко зрозуміти, чому ті сотні мільйонів людей (а, можливо, їх цілий мільярд), на чії мови уже перекладено Новий Завіт, євангелізаційні трактати, DVD, брошури, компакт-диски тощо, ще не отримали нічого з перелічених вище матеріалів. **ЦЬОГО Я НЕ МОЖУ ЗРОЗУМІТИ.** Можливо ви, наші читачі, зможете посприяти у цьому?

Заяви різних церков і місій, а іноді й цілих об'єднань про те, що незабаром до Христа буде навернено ще мільярд душ,

на мою думку, не завжди мають підстави, але хтозна, можливо, із огляду на величезне зростання Церкви в деяких частинах світу такі заяви й відповідають дійсності?! Думаю, істина полягає у тому, що ми справляємо лише незначний вплив на сотні мільйонів тих, хто найбільше протидіє Євангелії або живе на територіях, де панують такі настрої. Наприклад, чи зможуть даліти, які на вернулися до Христа, свідчити брахманам?¹

Я закликаю вас молитися ще більш наполегливо про те, щоб ці сотні мільйонів людей усе ж почули Добру Звістку про спасіння. Моліться, щоб і на це служіння знайшлися кошти! Завдяки значним успіхам у зборі коштів тисячі служителів отримають нові знаряддя благовістя, в яких вони мають таку потребу. В ідеалі, фінансуванню саме цих проєктів повинно бути приділено якнайбільше уваги, а коли їх усе ж немає (а в моєму служінні таке буває доволі часто), намагаймося їх відшукати! Іноді мети можна досягнути завдяки зусиллям не однієї організації або церкви, а потужного масового руху (який уже окреслюється), прихильники якого, беручи участь у різних служіннях, служать мільйонам людей, які їх оточують. Кожен віруючий у кожній новій церкві неодмінно повинен бути навчений істині про те, що він покликаний служити всім загинлим, які перебувають поруч із ним, — це був би гігантський крок уперед.

Я намагатимусь присвячувати цьому ще більше часу у своєму служінні, і якщо хто-небудь із вас знає тих, чії серця горять тим же бажанням, я б хотів поспілкуватися з такими людьми особисто. Я вдячний вам за те, що ви читаєте мою книжку, і хотів би, щоб ви розповіли мені про враження, яке вона справила на вас.

Кілька років тому я вирішив скласти перелік служінь, завдяки яким Євангелію почули принаймні 100 мільйонів чоловік. Я назвав цей список «Клуб ста мільйонів». Я можу надіслати його вам. Він складається із понад 50 організацій і служінь.

¹ Найвища каста в Індії, індуїстські священники. — *Прим. перекл.*

Звісно, багато людей, громадяни деяких країн і представники певних мовних груп уже чули й читали Євангелію багато разів. У деяких будинках зберігаються цілі колекції Євангелій, євангелізаційних трактатів та буклетів, які вони свого часу отримали. Однак у сотень мільйонів людей ще й досі немає жодного примірника.

Ми маємо безліч причин радіти, проте попереду в нас ще сила-силенна справ.

РОЗДІЛ 15

А ЩО ДАЛІ?

Зараз я перебуваю у колишньому будинку моїх любих друзів, неподалік від Белфаста, у Північній Ірландії, одному з моїх найлюбленіших міст. Я був тут, напевно, разів зі сто. Я дивуюся, спостерігаючи за тим, як Бог діє тут, де свого часу лютувала, на мій погляд, одна із найсерйозніших криз у Європі й відбувалися, мабуть, одні з найжахливіших заворушень.

Упродовж багатьох років я чув звинувачення на адресу церков у тому, що вони нібито недостатньо працюють. Як легко звинувачувати Церкву! Якщо Церква так погано працювала, то чому ж тоді Бог Живий діяв через цю Церкву тут і привів до спасенної віри стількох людей, навіть за тих надскладних обставин? Це одне з перших місць у світі, де мені надали широку можливість виступати на наймасштабніших і найважливіших місіонерських заходах і програмах. Саме тут Бог виростив найактивніших і найвпливовіших служителів Великобританії, — і я маю на увазі не лише тих, хто ніс служіння в «ОМ», але всіх, хто працював у десятках різних місіонерських організацій. Як узагалі Бог міг діяти через людей або навіть через церкви, які, як дехто стверджує, так упереджено ставляться до католиків і налаштовані проти них?

Це сумнозвісне розділення існує у країні й донині, і я вважаю його великою бідою... але Бог Живий, виявляється, знає, що з цим робити. Усемогутнього Бога можуть засмучувати люд-

ські вчинки, однак це не заважає Йому благословляти людей. Так, саме це я і називаю «безладологією».

Ось і останній розділ моєї книжки, а мені так хотілося б ще багато про що вам розповісти. Ви, можливо, дивуєтесь, чому я ні словом не обмовився про місіонерство, про народи, які ще не чули Доброї Звістки. Я просто не хотів повторювати те, про що писав у своїх попередніх книжках. Я хотів лише доповнити сказане у них — сподіваючись, що ці відомості виявляться корисними для тих, хто їх читав. Ось уже понад десять років читачам доступна книжка Ієна Рендалла «*Духовна революція*», яка є офіційною історією «ОМ», відображенням більшості моїх переконань і свідченням про те, як Бог діяв у моєму житті й історії «ОМ». Я б порадив вам уважно прочитати цю книжку, оскільки з ній ви можете багато дізнатися про те, яким чудовим чином Бог діє через найрізноманітніших людей. Безліч книжок написано також про служіння кораблів, серед яких є абсолютно дивовижні, наприклад «*Псалми з моря*» Деббі Мерофф.

Тепер я хотів би звернутися до вас із останнім закликом і спонукати замислитися про місіонерське служіння як професійну діяльність. Декому не подобається слово «місіонер», а як щодо іншого формулювання: «*посланець Христа до народів світу, який день і ніч здійснює працю Євангелії*»? Це рішення, яке ми з Дреною ухвалили ще перед тим, як зустрілися. І зараз ми озираємося у минуле і згадуємо п'ятдесят п'ять років спільної праці й служіння. Хоча Дрені уже за сімдесят, вона залишається вірною своєму місіонерському покликанню і невтомно трудиться щодня з раннього ранку до пізнього вечора, дарма що праця її часто залишається непомітною для стороннього ока. Багато що у нашому житті змінилося, але ми не вважаємо правильним іти на пенсію і продовжуємо служити нашому Царю. Я уже ухвалив рішення продовжувати виконувати значну частину своєї праці, навіть якщо буду прикутий до ліжка (мені тоді допоможуть мобільний телефон і ноутбук).

Як сумно, що багато церков нині не наслідують приклад, описаний у Книзі Дії апостолів 13, і більше не посилають на довгострокову місіонерську працю своїх людей. Цього не роблять навіть багато із тих живих біблійних церков, які я дуже поважаю. Мені відомо чимало неприємних історій про місіонерів (і деякі з цих історій правдиві), через які навіть відомі християнські лідери дійшли помилкових висновків. Чоловік, якого я люблю і який багато послужив Богові, написав, спираючись на гіркий особистий досвід, книжку, в якій переконує нас перестати посилати місіонерів в інші країни (особливо це стосується місіонерів із США).

Що ж, нам із Дреною не варто було їхати в Індію? Чи не очевидним є те, що мільйони і мільйони невіруючих людей увірували у Христа і продовжують приходити до Нього саме завдяки тому, що ми посилаємо на служіння місіонерів? Деякі країни нині повністю або частково закриті для місіонерів, але є інші країни (і таких, як мінімум, сорок), де місіонери, які приїжджають на тривалий час і вивчають місцеву мову, надзвичайно потрібні. Я переконаний у важливості праці, яку здійснюють «наметовики», у яких окрім служіння є постійна робота. Однак, спираючись на власні спостереження, можу сказати, що в багатьох випадках робота займає більшу частину їхнього часу (особливо якщо вони люди сімейні), тому на проповідь Євангелії і організацію церков його залишається вкрай мало. Ми радіємо кожному винятку із цього правила.

«ОМ» уважається однією з організацій, які спеціалізуються головним чином на короткострокових місіонерських поїздках, незважаючи на те, що моя початкова ідея полягала у протилежному. На початку нашого служіння ми шукали тих, хто міг би присвятити йому все життя.

Відразу ж у Мексиці, а потім ще більше в Європі ми переконалися у тому, що Бог може дивним чином використовувати короткострокові місіонерські поїздки, завдяки яким сотні

тисяч людей увійшли в Боже Царство. Так, у процесі ми припустилися чималої кількості помилок, і деякі з них були надзвичайно прикрими.

У процесі ми побачили, що дуже часто фінанси знайти важче, ніж людей. Ми були свідками вражаючих відповідей на молитви про фінанси. «ОМ» — це місія, яка живе вірою і покладає свої надії на силу Бога також у сфері фінансування. Початок такому шляху поклали такі люди, як Гадсон Тейлор, Ч. Т. Стадд і багато інших (хоча самі вони не вважали себе зачинателями цього руху). Джордж Мюллер, який ніколи не просив грошей у людей, спирався у своїй праці (переважно він служив сиротам) на віру й молитву. Він також вважається одним із засновників *Братського руху* (одного з найбільших і найбільш неоднозначних християнських рухів у історії), який уже за його життя запламував себе розколами і поділами, після того як Мюллер посварився з одним із його співзасновників, Дж. Н. Дарбі.

На основі власних досліджень можемо стверджувати, що для свого часу Джордж Мюллер був справжнім «віртуозом» у мистецтві збору коштів, і я вирішив наслідувати його приклад. Молитви і пошуки фінансів для «ОМ» та інших служінь були однією з найбільш захопливих і наснажливих складових мого життя. Я міг би написати книжку і про це, але молюся, щоб в історії нашого служіння відбулося щось ще більш грандіозне. Новий Завіт ясно вчить тому, що однієї молитви недостатньо, — нам необхідно перебувати у спілкуванні, бути відкритими, чесними і сумлінно працювати. Я уже згадував деякі книжки, в яких ідеться саме про це, однак хочу порекомендувати ще одну, нову книжку, яка дуже допомогла мені, — «*Покровителі Євангелії*» Джона Райнхарта. Спираючись на досвід, він розповідає про те, як ділові люди, які володіють талантом і здатністю заробляти гроші, сприяли роботі, яку здійснював Бог через інших помазаних на служіння та обдарованих людей.

Якщо у цій книжці послання про таємницю, милість, «безладологію» (і благодать) не прозвучало чітко і зрозуміло, то всі мої намагання завершилися невдачею. Любі читачі, якщо ви ще не прийняли Божого дару спасіння й не ввірували в те, що Господь Ісус Христос помер за ваші гріхи, прийміть його зараз.

Дехто з вас пережили народження згори і скуштували Божої благодаті, однак так і не змогли пробачити самі собі. Через це у вас не складається життя і служіння. Ми неодноразово були свідками того, як Бог діє у ситуаціях, де панує безлад, ситуаціях, які Його засмучують, і Він, поза жодними сумнівами, може діяти в людях, у чийх душах також панує безлад. **ВІН БАЖАЄ ДІЯТИ ЧЕРЕЗ ВАС**, які б труднощі ви не переживали і скільки б невдач не зазнали у житті. Можливо, через гріх і нерозуміння ви шкутильгаєте, але найголовніше — це те, що ви все одно продовжуєте служити. Може, Бог хоче, щоб ви працювали на Його ниві у якійсь іншій частині світу, куди самі ви ніколи б не наважилися вирушити. Принаймні моліться про це і запитуйте Бога.

Дехто з тих, хто читає ці рядки, досі не пробачили своїм кривдникам, тим, хто їх розчарував або навіть зрадив. Можливо, ви пробачили їх розумом, але не пробачили серцем. Можливо, такий крок для вас буде надзвичайно важким і болючим, але його необхідно зробити.

Якщо через те, про що я писав у цій книзі, з вами говорив Бог, то я хотів би, щоб ви обміркували і зробили низку кроків практичного характеру, які спонукатимуть вас до дій.

1. Ухваліть рішення бути більш оптимістично і позитивно налаштованим та почніть утілювати цей принцип у життя, узявши участь в одній із безлічі ініціатив, через які Бог чудесним чином діє в житті людей із вашого середовища, а також у всьому світі.

2. Приєднайтеся до служіння, принаймні до молитовної групи, яка переймається долями країн і народів, які ще не чули Євангельської звістки. Сподіваюся, ви вже залучені до служіння молитовної групи у вашій помісній церкві, але я хотів би порадити вам брати участь у служінні хоча б ще однієї групи. А може, вам варто організувати нову молитовну групу?!
3. Почніть розповсюджувати книжки і DVD (або ділитися адресами вебсайтів), які допомогли вам, а також поширюйте різні книги зі Святого Письма і християнські диски серед своїх колишніх і нових знайомих, які ще не знають Господа.
4. Якомога швидше вирушайте у короткострокову місіонерську поїздку. При виборі місії віддайте перевагу тій, де ви будете свідкувати про свою віру й служити людям. Спробуйте нести служіння бідним, перебуваючи в ситуації, що вимагає від вас максимальної напруги.
5. Почніть знайомитися з тими із навколишніх, хто належить до інших культур. Почніть вивчати принаймні ще одну мову. Якщо ви вже володієте іноземною мовою (я почав вивчати іспанську в школі), то ухваліть рішення досягти високого рівня володіння цією мовою. Спробуйте побувати у середовищі людей, для яких ця мова — рідна. Усвідомлено виберіть шлях, який здається найбільш важким.
6. Учіться використовувати свій час більш плідно. «Менше бездіяльності і більше діяльності!» — саме ця фраза повинна стати вашим девізом. Остерігайтеся пасток, до яких потрапляють любителі подивитися телевізор, зависнути в інтернеті, пограти в ігри і без кінця базікати. Звичайно, у нашому житті є місце для всього цього, а також для ба-

гато чого іншого (так, навіть для розваг!), але все це має займати лише невелику частину нашого часу. Звичайно, якщо у вас є діти й онуки, то цей час буде більш тривалим. Також друзям, які ще не є віруючими, ми не повинні давати приводу вважати, ніби ми «нервові», схильні впадати в крайнощі й ніколи не можемо розслабитися. Згадайте, що сказав Павло у 1 Посланні до коринтян 9:22, — *«...для слабих, як слабий, щоб придбати слабих. Для всіх я був усе, щоб спасти бодай деяких»*.

7. Поміркуйте про можливість вступу до біблійного коледжу. Ви можете навчатися навіть дистанційно або заочно. Ми вже більше п'ятдесяти трьох років співпрацюємо з *Capernwray Fellowship*, організацією, яка проводить короткострокові біблійні курси у різних куточках світу. Вам необхідно більше часу присвячувати Божому Слову. Я особливо закликаю людей заучувати біблійні вірші напам'ять. Це посприяло переїзду у моєму особистому житті ще до навернення. Ще будучи членом осередку бойскаутів, щоб отримати нагороду за вивчення програми «Бог і країна», мені довелося вивчати вірші зі Святого Письма. Основним був восьмий розділ Послання до римлян. Нещодавно мені на очі потрапило фото, на якому мені вручають цю нагороду.
8. Ухваліть рішення щодня дякувати Богові за все і неухильно дотримуйтеся його. Чи отримували ви останнім часом подарунки? Може, вам подарували книжку? Чи пригостили горнятком чаю? Підвезли до зупинки? Чи подякували ви кожному з цих людей? У мене є друг, який, здається, дякує аж занадто багато. Здається, він один такий. Я дарую людям багато книжок. І якщо я особисто не вручаю їм ці книжки, більшість із них не вважають за потрібне навіть подякувати за них. А для мене отримати лист подяки на

крихітному клаптику паперу було б надзвичайною подією. Я дякую Ісусові за те, що Він простив мені за ті випадки, коли я не відчував і не висловлював удячності та належно з любов'ю не дякував людям.

9. Намагайтеся добре висипатися, правильно харчуватися і виконувати фізичні вправи в достатньому обсязі. Я дотримувася цих правил усе життя і всім рекомендую так чинити. Одним із найкрасномовніших текстів Нового Завіту я вважаю уривок із 1 Послання до коринтян 9:24–27:

«Хіба ви не знаєте, що ті, хто на перегонах біжить, усі біжать, але нагороду приймає один? Біжіть так, щоб одержали ви! І кожен змагун від усього стримується; вони ж — щоб тлінний прийняти вінок, але ми — щоб нетлінний. Тож біжу я не так, немов на непевне, борюся не так, немов би повітря б'ючи. Але вмертвляю й неволю я тіло своє, щоб, звіщаючи іншим, не стати самому негідним».

10. Ухваліть рішення підтримувати спілкування з великою кількістю людей, за можливості підкріплюючи його молитвою. Користуйтеся різними методами спілкування, однак пам'ятайте, що розмова віч-на-віч за чашкою кави, чаю чи склянкою води — найкращий із них. А спільна прогулянка, під час якої ви демонструєте свою любов до інших людей, служите і благовістите їм — можливо, ще кращий. Я люблю користуватися електронною поштою і Facebook, але помітив, що через це кількість моїх дзвінків до друзів і знайомих зменшилася. Тоді я усвідомив, що в тому, щоб почути голос самої людини, є щось особливе. Подяка Господу

за Skype та інші подібні засоби спілкування. Я підтримую стосунки з багатьма людьми, які мають потребу в грошах, і у мене є фонд якраз для таких людей (фонд особливих потреб), проте вгадайте, чому багато з них не отримують моєї допомоги? Бо вони про неї не просять! До речі, є чудові книжки про те, як правильно збирати фінанси, і я отримав величезне благословення, читаючи їх, особливо книжку *«Фінансування сімейного бізнесу»* Майлса Уїлсона і *«Як збирати кошти через друзів»* Бетті Барнетт.

11. Знайдіть собі духовного наставника і того, перед ким ви могли б звітуватися, навіть якщо стосунки і зустрічі з цією людиною нерегулярні. Якщо ви перебуваєте у шлюбі, намагайтеся проводити достатньо часу зі своїм партнером, а також іншими близькими вам людьми. Не очікуйте, що це буде легко. Упродовж усього подружнього життя нам із Дреною було важко знаходити час для спілкування, а особливо для спільної молитви. І пам'ятайте: якщо у вас є серйозні проблеми з хіттю або порнографією, необхідно негайно звернутися за допомогою.

Якщо ви дочитали мою книжку до кінця, я дуже хотів би отримати від вас повідомлення електронною поштою: розкажіть мені про те, що Бог робить у вашому житті. Мені також було б цікаво знати, чи читали ви будь-яку з інших моїх книжок: *«Революція любові»*, *«Література та євангелізм»*, *«Спрага реальності»*, *«Геть із зони комфорту!»*, *«Лідерство, породжене благодаттю»*, *«Не повертайся назад»* і *«Краплі з крана, що протікає»*. Важко повірити, що ми розповсюдили понад мільйон примірників цих книжок майже п'ятдесятма мовами. Слава Господу!

Для мене робота над цією книжкою була тривалим марафоном, однак тепер я бачу попереду фінішну пряму і вдячний за

допомогу, надану мені у процесі роботи над нею. Я вдячний Богові за всіх тих чудових людей, які впливали на мене впродовж сімдесяти семи років мого життя, і схиляюся перед Господом у подяці й поклонінні.

КНИЖКИ ДЖОРДЖА ВЕРВЕРА ТА ПРО НЬОГО

«Спрага реальності» («Обітниця миру», 2010), назва оригіналу *Hunger for Reality* (Authentic Lifestyle, 1996), початкова назва *Come! Live! Die!*

«Геть із зони комфорту!» («Обітниця миру», 2006), назва оригіналу *Out of the Comfort Zone* (Bethany House, 2000)

«Література та євангелізм» («Обітниця миру», 2006), назва оригіналу *Literature Evangelism* (Authentic Lifestyle, 2003) — перевидання першої книжки Вервера

«Лідерство, породжене благодаттю» («Християнське життя», 2010), назва оригіналу *Grace Awakened Leadership* — буклет, оснований на розділах про благодать і лідерство, з книжки *Out of the Comfort Zone* (Bethany House, 2000)

«Не повертайся назад» («Обітниця миру», 2010), назва оригіналу *No Turning Back* (Paternoster, 2008)

«Краплі з крана, що протікає» («Християнське життя», 2016), назва оригіналу *Drops from a Leaking Tap* (Authentic Media, 2011)

The Revolution of Love (Authentic Media, 2008)

Book by Book: Proverbs DVD (Biblical Frameworks, 2015)

Book by Book: Proverbs Study Guide, Paul Blackham (Biblical Frameworks, 2015)

George — for real DVD (CWR, 2015)

КНИЖКИ, РЕКОМЕНДОВАНІ ДО ЧИТАННЯ

Олександр Строк, «*Керівництво з любов'ю*» («ОМ EAST», 2014), назва оригіналу Alexander Strauch, «Leading with Love» (Lewis and Roth, 2006)

Ренді Алькорн, «*Чому за життя?*» («Християнське життя», 2011), назва оригіналу Randy Alcorn, *Why Pro-Life? Caring for the Unborn and Their Mothers* (Hendrickson, 2012)

Рой Хессон, «*Дорога за Голгофу*» («Обітниця миру», 2001), назва оригіналу Roy Hession, *The Calvary Road* (CLC, 1980)

Alexander Strauch, *If You Bite and Devour One Another* (Lewis and Roth, 2011)

Andrew Murray, *Humility* (CreateSpace, 2012)

Betty Barnett, *Friend Raising* (YWAM, 2012)

Billy Graham, *Freedom From The Seven Deadly Sins* (Zondervan, 1963)

Billy Graham, *Peace with God* (Thomas Nelson, 2000)

Billy Graham, *The Secret of Happiness* (Thomas Nelson, 2002)

Brennan Manning, *The Ragamuffin Gospel* (Multnomah, 2005)

Charles Swindoll, *The Grace Awakening* (Thomas Nelson, 2006)

Chris Wright (ed.), *John Stott: A Portrait by His Friends* (IVP, 2011)

Chua Wee Hian, *Learning to Lead* (Authentic India, 2010)

David Platt, *Radical* (Random House, 2010)

Debbie Meroff, *Psalms from the Sea* (Amazon, 2012)

Elaine Rhoton, *The Doulos Story* (BookRix, 2014)

Elaine Rhoton, *The Logos Story* (Paternoster, 1992)

Elisabeth Elliot, *Through Gates of Splendour* (Authentic Media, 2005)

Gary Witherall, *Total Abandon* (Tyndale House, 2005)

Gordon MacDonald, *Ordering Your Private World* (Thomas Nelson, 2012)

Gordon MacDonald, *Rebuilding Your Broken World* (Thomas Nelson, 2004)

Hanna Zack Miley, *A Garland from Ashes* (Outskirts, 2013)

Hoise Birks, *A New Man* (H B Publishing, 2012)

Ian Randall, *Spiritual Revolution* (Authentic Media, 2008)

- J. David Lundy, *Servant Leadership for Slow Learners* (Paternoster, 2002)
- J. Oswald Sanders, *Spiritual Leadership* (Moody, 2007)
- John Rinehart, *Gospel Patrons* (Reclaimed Publishing, 2014)
- John Stott, *Basic Christianity* (IVP, 2012)
- Joseph D'Souza, *Dalit Freedom: Now and Forever* (Dalit Freedom Network, 2005)
- Myles Wilson, *Funding the Family Business* (Stewardship, 2006)
- Noah (фільм), режисер Даррен Аронофскі (2014)
- Norman Vincent Peale, *The Tough Minded Optimist* (Touchstone, 2003)
- Oswald Smith, *The Passion for Souls* (Welch, 1986)
- Patrick Dixon, *AIDS Action* (Bookprint Creative, 2010)
- Peter Greig, *God on Mute* (Regal, 2007)
- Peter Haas, *Pharisectomy: How to Joyfully Remove Your Inner Pharisee and Other Religiously Transmitted Diseases* (Influence Resources, 2012)
- Philip Yancey, *Disappointment with God* (Zondervan, 2009)
- Philip Yancey, *What's So Amazing About Grace?* (Zondervan, 2002)

- Quo Vadis (фільм), режисер Мервін Лерой (1951)
- R.T. Kendall, *Holy Fire* (Charisma House, 2014)
- R.T. Kendall, *Total Forgiveness* (Hodder & Stoughton, 2010)
- Randy Alcorn, *The Grace and Truth Paradox* (Multnomah, 2003)
- Rodney Hui and George Simpson, *Logos HOPE* (BookRix, 2014)
- Ron Dunn, *When Heaven is Silent* (Paternoster, 1994)
- Theodore Epp, *Love is the Answer* (Back to the Bible, 1960)
- Tom Hovestol, *Extreme Righteousness* (Moody, 1997)
- Viv Thomas, *Second Choice* (Paternoster, 2000)
- William MacDonald, *True Discipleship* (Gospel Folio, 2003)

ЗМІСТ

Передмова	7
Вступ	11
Розділ 1. «Безладологія»	15
Розділ 2. Вогнегасники, книжки і Приповісті	23
Розділ 3. Єдність серед різноманіття	33
Розділ 4. Парадокс, складність, таємниця і «безладологія»	38
Розділ 5. Церква, місіонерство і Голлівуд	48
Розділ 6. Чи варто бути надто категоричними у своїх судженнях?	54
Розділ 7. Романтичні стосунки, шлюб, гроші й безмежне милосердя	59
Розділ 8. Ціна помилок	71
Розділ 9. Лідери, через яких діє Бог	79
Розділ 10. Поклоніння, прогулянки і диво	85
Розділ 11. Не хочеш травмуватися — не грай у регбі	92
Розділ 12. Скиглії, скаржники, «блокатори» й негативісти	96

Розділ 13. Благовістя з урахуванням соціальних проблем і соціальної роботи	102
Розділ 14. Проблеми і бачення, які анітрохи не змінилися	109
Розділ 15. А що далі?	115
Книжки Джорджа Вервера та про нього	125
Книжки, рекомендовані до читання	127